**T.C**

**İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ-CERRAHPAŞA**

**ADLİ TIP VE ADLİ BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**Danışman**

**Doç. Dr. Neylan Ziyalar**

# ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE ERGEN–EBEVEYN İLİŞKİSİNİN NİTELİĞİ İLE İNTERNET BAĞIMLILIK DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

**SOSYAL BİLİMLER ANABİLİM DALI YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**NİSA PASLI**

**PSİKOLOG**

**İSTANBUL, 2020**

**Teşekkür**

Araştırmamın sonuçlanmasında çok büyük katkıları olan ve desteğini hiçbir zaman esirgemeyen ‘Arş. Gör. Dr. Can Çalıcı’, tez danışmanım ‘Doç. Dr. Neylan Ziyalar’ ve ‘Doç. Dr. Gökhan Ersoy ’ hocalarıma teşekkürlerimi sunarım.

Tez araştırmam süresince yardımlarını ve yaptıkları fedakârlıklarla bana her konuda destek veren değerli meslektaşlarım Uzm. Klinik Psikolog Zekiye Paslı Çevik, Psikolog Dilara İrem Yamak, Psikolog Nur Şevval Sığırcı, Psikolog Şüheda Arı ve abim Muhammet Çevik’ e minnetle teşekkür ediyorum.

Yaşamım boyunca bana maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen canım babam Ali Paslı ve canım annem Hatice Paslı ve kardeşlerime çok teşekkür ediyorum.

Araştırmam için bana zaman ayıran ve ölçeklerdeki sorulara içtenlikle cevap veren çok değerli üniversite öğrencilerine teşekkürü borç bilirim.

**Özet**

Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin ebeveyn-ergen ilişkisi ile internet bağımlılık düzeylerinin araştırılması amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 210'u kadın ve 65'i erkek olmak üzere 275 Türkiye'nin İstanbul ilinde öğrenim gören 18-25 yaş grubundaki Üniversite öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Ebeveyn-Ergen İlişki Niteliği Ölçeği, Problemli İnternet Kullanım Ölçeği ve Young İnternet Bağımlılığı Ölçeği kullanılmıştır. Elde edilen veriler, Pearson Korelasyon Analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Araştırmada elde edilen bulgulara göre, üniversite öğrencilerinin ebeveyn-ergen ilişki puanları ile internet bağımlılık düzeyleri arasında negatif yönde zayıf anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Araştırma bulguları alanyazında daha önce yapılan araştırma bulguları ile tartışılmış ve öneriler sunulmuştur.

**Anahtar Kelimeler: Ebeveyn Tutumu, Ergenlik, Problemli İnternet Kullanımı**

**Abstract**

In this study, it was aimed to analyze the parent-adolescent relationship and internet addiction levels of college students. The study group of the research is 275 people, including 210 women and 65 men. This working group included college students studying in the 18-25 age group in Turkey's Istanbul province. The Parent-Adolescent Relationship Quality Scale, Problematic Internet Use Scale and Youth Internet Addiction Scale were used as data collection tools in the study. The data obtained were analyzed using the Pearson Correlation Analysis method. According to the findings of the study, a weak negative relationship was found between the parent-adolescent relationship scores of college students and their internet addiction levels. Moreover, research findings were discussed and offer some suggestions with the findings of previous research in the literature.

**Key Words: Parental Attitude, Adolescence, Problematic Internet Usage**

**İçindekiler**

**Teşekkür ..... III**

**Özet** ..... **IV**
**Abstract** ..... **V**
**İçindekiler** ..... **V**
**1.Giriş Ve Amaç** ..... **1**
**2.Genel Bilgiler** ..... **3**
2.1. Ebeveyn-Ergen İlişkileri ..... 4
2.1.1.Ebeveynlik ve Ebeveyn Tutumları ..... 4
2.1.2. Ergenlik ..... 8
2.1.3. Ergenlikte Sosyalleşme ve Ahlak Gelişimi ..... 10
2.1.4. Ebeveyn Tutumunun İnternet Bağımlılığı Üzerine Etkisi ..... 28
2.2. İnternet ..... 33
2.2.1. Sağlıklı ve Sağlıksız (Patolojik) İnternet Kullanım Biçimleri ..... 33
2.1.2. Sosyal İlişki Mecrası Olarak İnternet ..... 37
**3. Gereç Ve Yöntem** ..... **39**
3.1. Araştırmanın Yöntemi ..... 39
3.2. Örneklem ..... 39
3.3.Veri Toplama Araçları ..... 41
3.3.1. Demografik Bilgi Formu ..... 41
3.3.2. Ergen-Ebeveyn İlişki Niteliği Ölçeği ..... 41
3.3.3. Problemli İnternet Kullanım Ölçeği ..... 42
3.3.4. Young İnternet Bağımlılığı Ölçeği ..... 43
3.4. İstatistiksel Analizler ..... 44
**4. Bulgular** ..... **45**
**5. Tartışma** ..... **74**
**6. Sonuç ve Öneriler** ..... **84**
**7. Kaynaklar** ..... **88**
**8. Ekler** ..... **106**
Ek.1. Demografik Bilgiler ..... 106
Ek.2. Ergen-Ebeveyn İlişki Niteliği Ölçeği ..... 107
Ek.3. Problemli İnternet Kullanım Ölçeği ..... 108
Ek.4. İnternet Bağımlılığı Ölçeği ..... 109
**9. Özgeçmiş** ..... **110**

**Tablo Listesi**

Tablo I. Sosyodemografik değişkenler için sayı ve yüzde dağılımı.....45
Tablo II. Katılımcıların internet kullanım davranışları için sayı ve yüzde dağılımı.....46
Tablo III. Araştırma ölçek ve alt boyut toplam puanları için betimleyici istatistiksel değerler47
Tablo IV. Araştırma ölçekler ve alt boyutları için geçerlik katsayılarının incelenmesi.....47
Tablo V. Ebeveyn-Ergen ilişkileri niteliği ölçeği alt boyutları, problemli internet kullanım ölçeği ve alt boyutları ve internet bağımlılığı ölçeği toplam puan ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre değişimi .....49
Tablo VI. Ebeveyn-Ergen ilişkileri niteliği ölçeği alt boyutları, problemli internet kullanım ölçeği ve alt boyutları ve internet bağımlılığı ölçeği toplam puan ortalamalarının anne eğitim durumu değişkenine göre değişimi.....50
Tablo VII. Ebeveyn-Ergen ilişkileri niteliği ölçeği alt boyutları, problemli internet kullanım ölçeği ve alt boyutları ve internet bağımlılığı ölçeği toplam puan ortalamalarının baba eğitim durumu değişkenine göre değişimi.....52
Tablo VIII. Ebeveyn-Ergen ilişkileri niteliği ölçeği alt boyutları, problemli internet kullanım ölçeği ve alt boyutları ve internet bağımlılığı ölçeği toplam puan ortalamalarının anne-baba birlikteliği değişkenine göre değişimi .....54
Tablo IX. Ebeveyn-Ergen ilişkileri niteliği ölçeği alt boyutları, problemli internet kullanım ölçeği ve alt boyutları ve internet bağımlılığı ölçeği toplam puan ortalamalarının anne çalışması değişkenine göre değişimi .....56
Tablo X. Ebeveyn-Ergen ilişkileri niteliği ölçeği alt boyutları, problemli internet kullanım ölçeği ve alt boyutları ve internet bağımlılığı ölçeği toplam puan ortalamalarının baba çalışması değişkenine göre değişimi .....57
Tablo XI. Ebeveyn-Ergen ilişkileri niteliği ölçeği alt boyutları, problemli internet kullanım ölçeği ve alt boyutları ve internet bağımlılığı ölçeği toplam puan ortalamalarının kardeş sayısı değişkenine göre değişimi .....58

Tablo XII. Ebeveyn-Ergen ilişkileri niteliği ölçeği alt boyutları, problemli internet kullanım ölçeği ve alt boyutları ve internet bağımlılığı ölçeği toplam puan ortalamalarının doğum sırası değişkenine göre değişimi .....60
Tablo XIII. Ebeveyn-Ergen ilişkileri niteliği ölçeği alt boyutları, problemli internet kullanım ölçeği ve alt boyutları ve internet bağımlılığı ölçeği toplam puan ortalamalarının internet kullanım amacı değişkenine göre değişimi.....62
Tablo XIV. Ebeveyn-Ergen ilişkileri niteliği ölçeği alt boyutları, problemli internet kullanım ölçeği ve alt boyutları ve internet bağımlılığı ölçeği toplam puan ortalamalarının internet erişim cihazı değişkenine göre değişimi.....64
Tablo XV. Ebeveyn-Ergen ilişkileri niteliği ölçeği alt boyutları, problemli internet kullanım ölçeği ve alt boyutları ve internet bağımlılığı ölçeği toplam puan ortalamalarının internet erişim yeri değişkenine göre değişimi.....65
Tablo XVI. Ebeveyn-Ergen ilişkileri niteliği ölçeği alt boyutları, problemli internet kullanım ölçeği ve alt boyutları ve internet bağımlılığı ölçeği toplam puan ortalamalarının internet kullanım yılı değişkenine göre değişimi.....66
Tablo XVII. Ebeveyn-Ergen ilişkileri niteliği ölçeği alt boyutları, problemli internet kullanım ölçeği ve alt boyutları ve internet bağımlılığı ölçeği toplam puan ortalamalarının en çok kullanılan sosyal ağ değişkenine göre değişimi .....68
Tablo XVIII. Ebeveyn-Ergen ilişkileri niteliği ölçeği alt boyutları ile problemli internet kullanım ölçeği ve alt boyutları ve internet bağımlılığı ölçeği toplam puanları ile internet kullanım süresi arasındaki ilişkilerin incelenmesi .....71
Tablo XIX. Ebeveyn-Ergen ilişkileri niteliği ölçeği alt boyutları ile problemli internet kullanım ölçeği ve alt boyutları ve internet bağımlılığı ölçeği toplam puanları arasındaki ilişkilerin incelenmesi.....73

**Kısaltmalar**

**E.E.İ.N.Ö. Ergen-Ebeveyn İlişki Niteliği Ölçeği**

**P.İ.K.Ö. Problemli İnternet Kullanım Ölçeği**

**İ.B.Ö. İnternet Bağımlılığı Ölçeği**

# 1.Giriş Ve Amaç

Ergenlik, bireyin yetişkinlik rolüne bedensel ve psikolojik olarak hazırlandığı bir değişim ve yapılanma sürecidir (Hamidi, 2012). Birey bu süreçte, fiziksel olarak değişime uğramakta ve kendi bedenini keşfetmektedir. Bu dönemde, bazı çocukluk rolleri korunurken, birtakım yetişkinlik rolleri de edinilmeye başlanır ve bu durum ergenlik çağındaki birey için gerilim kaynağı oluşturur (Yavaş, 2012). Birey kişisel kimliğini bulmak istediği, geleceğiyle ilgili kararlar vermesi gerektiği zorlu bir sürece girer (Gül ve Güneş, 2009). Kısaca ergenlik çağı, bireyin bilişsel, sosyal ve duygusal açıdan olgunlaştığı bir dönemdir. Bu dönemde, ergen ve ebeveynleri arasında çatışma görülmektedir. Bağımsız olmak isteyen birey ve aile arasındaki ayrışma devam etmekte ve ergenliğin son aşamalarında ebeveynlerden psikolojik olarak ayrılma tam olarak gerçekleşmektedir (Yavaş, 2012).

İnternet bağımlılığı, internetin aşırı kullanılması isteğinin önüne geçilememesi, internete bağlı olmadan geçirilen zamanın önemini yitirmesi, yoksun kalındığında aşırı sinirlilik hali ve saldırganlık olması ve kişinin iş, sosyal ve ailevi hayatının giderek bozulması olarak tanımlanabilir (Arısoy, 2009). Yapılan araştırmalara göre, internet kullanım oranının en yüksek oranda görüldüğü yaş aralığı 16-24 olarak belirtilmiştir (Baykan, 2015). Verilere bakıldığında, internet kullanımının en yüksek olduğu dönem bireyin ergenlik dönemi olduğu görülmektedir. İnternetin ücretsiz ve sınırsız olması, buradaki etkinliklerin aile tarafından kontrol edilemeyişi ve aileden gizli tutulabilmesi, bireyin kusurlarını, korkularını gizleyerek istediği kimliğe bürünebilmesi ergenlerin interneti kötüye kullanmasına sebep olan etkenler olarak görülmektedir (Sertçelik, 2016). Literatüre bakıldığında ergenlik dönemindeki ebeveyn tutumları ile internet kullanım düzeyleri arasında bir ilişki olduğunu saptayan araştırmalar bulunmuştur. Yoo (2004)'un yaptığı araştırmaya göre, ebeveyn tutumları ile aile işlevselliğinin düşük olmasının sorunlu internet kullanımı ile ilişkili olduğu sonucuna varılmıştır (Sertçelik,

2016). Ayrıca bir başka araştırmaya göre, koruyucu ve otoriter ebeveyn tutumlarının internet kullanım sıklığını yükselttiği görülmüştür. Ebeveynin otoriter tutumları yükseldikçe, ergen bireyin internet bağımlılık düzeyinin ve internet kullanma isteğinin şiddetinin de arttığı sonucuna ulaşılmıştır (Baykan, 2015).

Ergenlik 20. Yüzyılın en çok çalışılan konulardan bir tanesi olmuştur. 20. Yüzyılda ergen paradigması ergenlik için üst yaş sınırının 18'lerde görürken son iki dekatta gelişen teknoloji ile birlikte beyinde problem çözme, bilgi işleme ve akıl yürütme gibi işlevlerden sorumlu bölgeler üzerine çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Bu araştırmalar göz önünde bulundurulduğunda, karar verme ve bilişsel becerilerin gelişimi yetişkinliğe kadar devam ettiği gözlemlenmiştir. Bu sebeple ergenliğin üst yaş sınırını 25'e kadar çekilmiştir. Ergenlik üst yaş sınırı 25 yaş olarak çekildiğinden üniversite öğrenimi görmekte olan gurubu da kapsayacağı ortadadır. Bir başka deyişle üniversite öğrencileri yeni ergenlik teorisyenlerine göre geç ergen olarak adlandırılmaktadır (Koolschijn, Peper ve Crone, 2014; Vijayakumar, Macks, Shirtcliff, ve Pfeifer, 2018).

Bu görüşten yola çıkarak üniversite öğrencilerin de internet kullanım davranışlarına etki etmesi beklenen faktörler arasında ebeveyn ilişkilerinin olduğu varsayımından yola çıkarak ebeveyn ilişkilerinin internet kullanımına ne denli etki ettiğini araştırmayı amaçladık. Bu araştırma içinde ergenlik sınırları içinde kabul edilen üniversite öğrencileriyle çalışmayı hedef aldık. Bu araştırmanın amacı, üniversite öğrencilerinde ergen-ebeveyn ilişkileri ile internet bağımlılığı arasında bir ilişki olup olmadığını saptamaktır. Literatüre bakıldığında, internet bağımlılığıyla ilgili birçok araştırma bulunmaktadır lakin üniversite öğrencilerinin ergen ebeveyn ilişki puanlarıyla internet bağımlılığı arasındaki bağıntıyı ele alan çok fazla araştırmaya rastlanmamıştır.

Dolayısıyla bu çalışmanın adli bilimler literatürüne katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Araştırma için belirlenen genel hipotez;

1. Üniversite öğrencilerinde ebeveyn-ergen ilişkisi puanları ile internet bağımlılık düzeyleri arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır.

## 2.Genel Bilgiler

## 2.1. Ebeveyn-Ergen İlişkileri

### 2.1.1.Ebeveynlik Ve Ebeveyn Tutumları

Ebeveynlik; anne ve babanın çocuklarının biyolojik ihtiyaçlarını karşılama, fiziksel, duygusal, zihinsel, sosyal ve ahlaki gelişimi sırasında sergilediği yetiştirme tutumu gibi esasların bütününü ifade eden bir kavramdır. Ebeveynler aile içi, toplumsal ve bireysel iletişimin temellerini oluşturan bilgi aktarımları ile çocuklarının gelişiminde aktif rol alırlar (Demirutku, 2017).

Çocuk yetiştirme tutumu her kültür, toplum, aile, sosyoekonomik kültür, hayat felsefesi, değerler sistemi ve sosyal sınıftaki ebeveynin farklı ödül ve ceza anlayışı ile geliştirdiği bir davranışlar bütününü ifade etmektedir. Yetiştirme tutumları çerçevesinde geliştirilen anne-baba davranışları ergenin sadece aile düzeni ve birliği içerisindeki normlara değil bulunduğu toplulukta da toplumsal normlara uygun şekilde davranıp davranmamasını etkilemektedir (Rozen, 1967).

Giderek artan bağımsız bir tutum içerisinde yeterli karar verme becerisini geliştirmek, ergenlikte önemli bir gelişimsel görevdir. Bu nedenle aile içindeki erişkinlerin tutumları, ergenin haklarıyla sorumlulukları arasındaki dengeyi kurabilecek türden olmalıdır (Demirutku, 2017).

Ebeveynler, ergenlerin gerçek potansiyellerine ulaşmalarını sağlamak için bilgiyi bulan, ilişkileri kuran, seçenekleri yapılandırmalarına yardım eden rehberlik yapan etkili yöneticiler olarak önemli rol üstlenebilirler (Gauvain ve Perez, 2007). Bu önemli yönetimsel rolü gerçekleştiren ebeveynler, ergenlerin tehlikelerden kaçınmalarına ve karşılaştıkları pek çok seçenek ve karar karşısında kendi yollarına devam etmelerine yardım ederler (Santrock, 2017).

Ergenin davranışlarına rehberlik edecek değerleri kazanması ve sosyal yönden sorumluluklarını öğrenmesi konusunda örnek alacağı rol modellere ihtiyacı vardır. Ergen

bireyin ihtiyaç duyduğu rol model gereksinimi karşılayan en aktif toplumsal kurum ise ailedir (Yavuzer, 2018).

Bireysel, toplumsal ve sosyal değerlerin edinilmesinde ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumunun önemli bir yeri vardır, bu nedenle temel ebeveynlik tutumlarının ve sonuçlarının anlaşılması gereklidir. Bu kapsamda yapılan araştırmalar sonucunda 2 temel boyut tespit edilmiştir.

Ebeveynin; yakınlık göstermesi, sorunu fark etmesi, çözüm için yol göstermesi, duygusal destek sağlaması, anlamak için çaba göstermesi yetiştirme tutumundaki kabulünü ifade ederken sıkı/katı kontrol, tahammülsüzlük, seçimleri kısıtlama, talimatlarla yönlendirme, dikte yetiştirme ise tutumundaki denetim kısıtlayıcılarını ifade etmektedir (Demirutku, 2017).

Ebeveynlik, çocuğun ihtiyaçlarına duyarlı olmak ve bunları karşılamak ile çocuğun davranışlarını denetlemek ve kısıtlamak şeklinde iki temel davranış boyutunda farklılaşır. (Demirutku, 2017).

**Eşitlikçi Ve Demokratik Anne-Baba Tutumu**

Çocuğun ayrı bir birey olarak görüldüğü, insan olarak saygı gösterildiği, gelişimine özgü davranışlar sergileyeceği bilinerek ona uygun davranışlar geliştirerek kendini gerçekleştirmesi için yardımcı olunan ebeveyn tutumudur.

Barınma, beslenme, korunma gibi temel ve yadsınamaz ihtiyaçların yanında her koşulda ve karşılıksız olarak sevgi bu tutumun temelini oluşturmaktadır.

Kötü olanı bildirme ve doğru tavrı öğretme noktasında bedensel ceza uygulanmaz bunun yerine kanıt göstererek inandırma ve mahrum bırakma yöntemleri tercih edilir.

Eşitlikçi ve demokratik anne-baba tutumu ile yetişen çocuklar, ebeveyn otoritesine karşı korku duymazlar, onlar tarafından sevildiklerini bilirler. Korkunun baskın olmadığı bu ortam

sayesinde fikirlerini serbestçe ifade edebilirler. Bu tutum ile yetişen çocukların daha sosyal olduğu da yapılan araştırmalar ile bildirilmektedir (Hurlock, 1973).

**Aşırı Koruyucu Ve Müdahaleci Anne-Baba Tutumu**

Çocuğun devamlı müdahaleye muhtaç görüldüğü, ebeveynin sürekli fedakârlık gösterdiği, anne-babaya bağlılığın esas alındığı, ergenlik çağı geçilerek belli konularda yeterli konuma gelinmiş olmasına rağmen çocuğa kendi kararlarını alma yetkisinin verilmediği, çocuk adına kararlar almanın anne-babanın bir hakkı olarak görüldüğü ebeveyn tutumudur.
Bu tutuma sahip anne-babalar, tüm yaşamlarını çocuğa göre düzenleyen çocuğa yaşından küçük bir çocuk gibi davranan ve çocuğun yapabileceklerini onun yerine yapan ebeveynlerdir (Seydooğulları, 2008).

Gelişime has özgünlüklerin kazanılmasını engelleyen bu tutum sonucunda çocuklarda; yeterince girişimci olamama, bağımsız davranmaktan korkma, ileri yaşlarda bile himaye arama, yetişkinliğe geçişte güçlük çekme gibi birçok olumsuz tutumlar görülmektedir (Kulaksızoğlu, 2009).

**Aşırı Otoriter Ve Baskıcı Anne-Baba Tutumu**

Çocuğun davranışlarının kontrol altına alınarak şekil verildiği, tavırlarına standartlar konulan, anne-babaya itaatin esas alındığı, dışlanarak cezalandırılma ile korkutarak bastırma ve bedensel şiddete başvurulan ebeveyn tutumudur. Bu tutumda, anne-baba kendisini toplumsal otoritenin temsilcisi olarak görüp çocuktan mutlak itaat beklemektedir (Şanlı ve Öztürk, 2012).

Mutlak itaatin yanında ”ben söylediğim için yapmak zorundasın” mantığı hâkimdir (Baumrind, 1991).

Güçlü olanın emirleriyle şekillenen tek yönlü ilişkiye dayalı bu aile yapısında çocuk ve ergenin fiziksel olarak cezalandırılması ve öfke duygularının bastırılması pasif saldırganlık yaratır. Çocuk ve ergen bu saldırganlık duygularını daha zayıf olana yöneltir. Otoriteye boyun eğen, çekingen ancak otorite kalktığında da isyankâr davranışlar sergileyen tutarsız bir kişiliği beraberinde getirmektedir (Kulaksızoğlu, 2009).

**Anne-Baba Tutumu Ve Ergen Kişilik Gelişimi**

Kişilik bireylerin süreklilik gösteren bireysel özelliklerini ifade etmektedir. Kişiliğin genellikle benlik ve kimliği kapsadığı düşünülmektedir (Santrock, 2017). Kimlik gelişimi yaşam boyu sürmesine karşın, en önemli dönüm noktası ergenlik dönemidir (Erbil, Divan, ve Önder, 2006).

Ergenlerin duygu, düşünce, tutum, davranış, eylem, amaç ve beklentileri üç katmandan oluşur. Bunlar; temel kişilik yapısı, gençlik çağına özgü psikososyal özellikler, gencin yaşadığı çevrenin sosyal, kültürel, ekonomik özellikleridir.

Üç kavram arasındaki dengesizlik, bireysel ve toplumsal sorunlara neden olur. Bu kavramların sağlıklı gelişmesi, gencin içinde yaşadığı toplum ve kültürel dengeye uyum sağlaması için önemlidir (Yavuzer, 2018).

Ergenlik döneminin doğal seyrinde otoriteye karşı olma, söz dinlememe, eleştirme, hata bulma gibi tutumlar yer almaktadır. Bu dönemde ebeveynleri tarafından yer yer çocuk, yer yer yetişkin olarak algılanan birey ne zaman ne şekilde davranacağını bilemez. Gelişmekte olan bedenine, cinsel ve duygusal gelişimine ayak uydurmakta zorlanır ve “kimlik-kişilik” karmaşası yaşar. Bu süreçte ebeveynlerin otoriter ve baskın olmaktan çok, sevgi ve anlayış

gösteren, güven veren bir tutum içerisinde olması kişilik gelişimi için önemlidir (Kulaksızoğlu, 2009).

Anne-babadan duygusal olarak ayrılma, onların sevgi ve desteğine daha az ihtiyaç duyma gibi süreçlerle ergen bireyin daha bağımsız ve kendine yeter duruma gelmek için hazırlık yaptığı bir süreçtir. Bu süreçte aile içi ilişkiler azalırken aile dışındaki arkadaş ve diğer çevreleriyle olan ilişkiler de artmaya başlar. Ailenin gencin duygusal olarak kendine yeter hale gelebilmesi ve "bireyselleşebilmesi" için uygun davranışlar içinde olması beklenir (Canat, 1985).

### 2.1.2. Ergenlik

İnsanın gelişim evreleri ana hatlarıyla; döllenmeden doğuma kadar olan "doğum öncesi dönem", "bebeklik dönemi", "çocukluk dönemi" bireysel gelişim süreçlerine göre farklılık göstermekle birlikte olgunlaşmanın gerçekleştiği ve yetişkinliğe geçiş aşaması olarak kabul edilen "ergenlik dönemi" ve son olarak da ölüme kadar süren "yetişkinlik dönemi" şeklinde ele alınmaktadır (Berry, Poortinga, Breugelmans, Chasiotis, ve Sam, 2015).

Çalışmamızın odak noktasında ele aldığımız; fiziksel, psikolojik ve sosyal değişimlerle karakterize olan ergenlik dönemi; fiziksel büyüme, cinsel gelişme ve psikososyal olgunlaşmanın gerçekleştiği bir dönem olarak " çocukluktan erişkin hayata geçişi ifade etmektedir. Fizyolojik ve biyolojik gelişimin yanı sıra ergenlik, insan gelişim dönemleri içinde toplumsal etkilerin birey için en fazla önem taşıdığı bir evredir. "varoluşla beraber sahip olunan kalıtım, çocukluk yaşantısı ve ergenlik dönemi deneyimleri gibi etkenlerin birleşimi, yaşam sürecinde en etkileyici biyolojik ve sosyal geçişleri içinde barındıran ergenlik gelişiminin yönünü belirlemektedir" denilebilir (Parlaz, Tekgül, Karademirci, ve Öngel, 2012).

Gelişim, yaşam boyunca oluşan bir hareket ya da değişim örüntüsünü ifade eder. Biyolojik süreçler, bireyin bedenindeki fiziksel değişimleri içermektedir. Bilişsel süreçler, düşünmede ve zekâda gerçekleşen değişimlerden oluşmaktadır. Sosyoduygusal süreçler ise insanlarla olan ilişkilerdeki, duygulardaki, kişilikteki ve sosyal bağlamlardaki değişimlerin üzerine odaklanmaktadır (Santrock, 2017).

Ergenlik dönemindeki gelişim; büyüme atağı, hormonal değişimler ve puberteyle beraber gerçekleşen cinsel olgunlaşmayı içeren biyolojik süreçler, soyut, idealist ve mantıklı düşüncelerde artışı ifade eden bilişsel süreçler ve bağımsızlık arayışı, ebeveynle çatışma, akranlarla daha fazla zaman geçirme isteğini kapsayan sosyo-duygusal süreçler şeklinde ifade edilebilir (Santrock, 2017).

Gelişim cinsel gelişme ve olgunlaşma süreci açısından ergenlik önemli bir evredir. Ergenliğe giriş döneminde, ergen birey düşüncelerinde ve davranışlarında cinsiyet bakımından karışık ve kaygılı hisseder. Kendileri hakkında bilinçlilerdir ve gelecek olan ergenlikte ne yapacaklarını sorgularlar. Erkekler genelde penislerinin boylarını karşılaştırırlar ve çeşitli işlevlerini tartışırlar. Cinsiyet oryantasyonunun konseptini anlamışlardır. Seks şakalarını başkalarına karşı silah olarak kullanırlar. Ebeveynlerinin bu değişimlerini çocuklarına açıklaması gerekir.

Bu noktada cinsiyet bakımından gelişirler. Kendi cinsiyetlerinin yapamayacaklarıyla çelişen klişeler de olabilir. Kızların basketbol oynayabilmesi gibi. Aileler çocuklarını bu noktada internetteyken korumaları gerekmektedir. Çünkü kendi yaşıtlarıyla ya da büyük kişilerle uygunsuz konuşmalar yapabilirler (Coles vd., 2002).

Ergenlik dönemi psikososyal gelişim açısından, erken, orta ve geç ergenlik dönemi olmak üzere üç bölümde ele alınır (Chambers, 1995). Erken ergenlik, 10-14 yaşlar arası dönemdir (Çuhadaroğlu, 2000). En belirgin özelliği puberteyle birlikte ortaya çıkan biyolojik değişikliklerin yarattığı baskıya karşı gencin uyum ve baş etme çabalarıdır (Susman ve Rogol,

2004). Orta ergenlik, 15-17 yaşlar arası dönemdir. Bütün olarak kişiliğin oluşması ve bağımsızlık bu dönemin başlıca özelliğini oluşturur. Pubertal değişiklikler ve bilişsel gelişme tamamlanmıştır.

Genç, genellemeler yapabilir, soyut düşünebilir ve iç görü geliştirebilir. Bu dönemin önemli konularından biri cinsel kimlik gelişimidir (Susman ve Rogol, 2004). Geç ergenlik; 18-21 yaşlar arası dönemdir. Üst sınırı kültürel, ekonomik ve eğitsel faktörlerle kısmen değişebilir. Büyüme ve cinsel gelişmenin tamamlanması ile bu konuda yaşanan kaygılar sona ermiştir. Soyut düşünme süreçlerini tamamlamıştır. Geleceğe yönelik seçimlerin yapılması ve uygulama yeteneği oluşmuştur (Patton ve Harris, 2007).

Üver, Tolan, Bulut ve Dadaş'a (1986) göre, Gençlik biyo-psikolojik açıdan çocukluğun sona erdiği, toplum hayatında sorumluluk alınmaya başlanan, 12-24 yaşları arasındaki genç yetişkinliğin başladığı gruptur. UNESCO'nun tanımına göre ise genç, öğrenim yapan, hayatını kazanmak için çalışmayan ve evi olmayan insandır. Gençlik çağının başlangıcı ve sonu ile ilgilide ileri sürülen yaş sınırlamaları birbirinden farklıdır. Unesco'nun tanımlamasına göre gençlik çağı 15-25 yaşları arasında gösterilmektedir. Birleşmiş Milletler Örgütü'ne göre ise gençlik çağı 12-25 yaşları arasındadır (Akt. Kulaksızoğlu, 1998).

### 2.1.3. Ergenlikte Sosyalleşme Ve Ahlak Gelişimi

#### 2.1.3.1. Sosyalleşme

Çocuklar, içine doğup içinde büyüdükleri toplumun ve kültürün değerlerini, düşünce kalıplarını ve yaşam tarzlarını, bu sosyal yapıların içindeki anne, baba, akraba, öğretmen, arkadaş ile etkileşim içinde öğrenirler. Bu öğrenme süreci sonunda da kendi davranışlarını seçmeye ve kontrol etmeye başlarlar. Bu sürece ise sosyalleşme adı verilir (Demirutku, 2017).

En temel anlamıyla "sosyalleşme" bireyin aile içinde anne-babanın ilk örneklerini verdiği insan ilişkilerine ait izlenimlere sahip olması ve bu izlenimleri aktarması şeklinde tanımlanabilir. Sosyalleşmenin geliştiği ortamlar özelden genele doğru aile çevresi, arkadaş grubu, yaşanılan toplum ve ülke sıralamasıyla iç içe geçmiş sosyal topluluklar olarak ele alınabilir. İçinde bulunulan toplum ve sosyalleşme bir diğer kavram olan toplumsallaşmayı beraberinde getirmektedir (Kulaksızoğlu, 2009).

"Toplumsallaşma" kavramı ise en basit düzeyde bir bebeğin içinde bulunduğu çevredeki başka insanlara tepkiler vermesi ile başlar, bir birey olarak yaşanılan toplum tarafından kabul edilir biçimde davranmayı öğrenme süreci olan " sosyal gelişimle" ömür boyu devam eder (Kulaksızoğlu, 2009).

Hollingshead, ergenliği "bireyin içinde bulunduğu toplumun onu artık bir çocuk gibi görmeyi bıraktığı, fakat ona henüz yetişkin statüsünü, rolünü ve işlevini tümüyle vermediği yaşam dönemi" olarak nitelendirir.

Ergen, toplumda statü sahibi olmaya ihtiyaç duyar. Toplumsal uyum, bu ihtiyacın karşılanması ile doğru orantılı gelişim göstermektedir. Ergenlik yılları, bir anlamda toplumsal gelişim ve uyum yılları olarak da nitelenebilir.11-12 yaş dilimleri arasındaki ergenlik çağı, kişiliğin toplumsal nitelik kazandığı bir gelişim dönemidir.

Ergenler bilişsel olarak farklı bir yapıdadırlar, çünkü artık soyut kavramları daha çok düşünmeye, daha karmaşık problemler çözmeye, diğer kişilerin bakış açılarını anlamaya başlar ve önceki durumlarına göre ahlaki ve etik bakımdan daha yüksek bir sağduyuya sahip olurlar (Gül ve Güneş, 2009). Bunun sonucunda ergenin dış dünyayı algılaması değişikliğe uğrar, genç, olayları daha çok sorgulamaya ve farklı açılardan bakmaya başlar; kendisi ve dünya hakkında daha fazla düşünür, tartışmacı, idealist ve eleştirici olur (Avcı, 2010). Ergenler, bu dönemde bağımsız olma ve kimliklerini bulma yolunda çok zorlu bir süreçten geçmeye başlarlar.

Ergenlerin bu dönemde suç işleme, şiddete başvurma, çete faaliyetlerine katılma ve uyuşturucu madde kullanma ihtimalleri fazladır (Gül ve Güneş, 2009).

**Aile-İlk İzlenimler**

Ergen yaşadığı toplumda kendi görev statüsü hakkında bilgi sahibi değildir. Ergenin sosyal yönden sorumluluklarını öğrenmesi konusunda, desteğe ihtiyacı vardır. Bu desteği sağlayan ve ergenin yaşamında ilk etkin olan toplumsal kurum ise ailedir (Yavuzer, 2018).

Özelden genele doğru gelişen sosyalleşme sürecinin birinci adımı olan aile birliğinde çocuklar ebeveynlerinin onlara karşı sergilediği sosyal davranışları, çevrelerine yansıtarak iletişim kurmaya başlamaktadır. Yansıtma yoluyla dâhil oldukları sosyal iletişimlerde olumsuzluk yaşayan çocuklar kaygı nedeniyle tekrar iletişim kurmaktan kaçınırken, olumlu bir deneyim elde eden çocuklar ise tekrar iletişim kurmak konusunda kaygı yaşamazlar.

Çocuğun sosyalleşmesinde ailenin rolü anne-babanın ilk örnek tavırları sergilemesi ve ilk izlenimleri kazandırması ile sınırlı değildir. Ailenin katılım sağladığı sosyal deneyimlerin kalitesi, evde misafir ağırlama biçimi, misafirlere karşı sergilenmesi istenilen tavırlar gibi tüm süreçler çocuğun sosyalleşmesinde aktif olarak rol almaktadır (Kulaksızoğlu, 2009).

**Aile-Yetiştirme Tutumu**

Aile içinde doğaçlama olarak gelişen iletişimler ile aktarılan izlenimlerin ötesinde istikrarlı bir biçimde çocuğu yetiştirmek amaçlı sergilenen tavır ve tutumlar sosyalleşme süreci için önemli bir etkendir. Ailenin ekonomik durumu, sahip olduğu kültürel algısı, bilişsel ve psikolojik gelişimi gibi birçok faktör ile birlikte şekillenen çocuk yetiştirme tutumu sosyal gelişimle birlikte birçok gelişim alanını da etkilemektedir. Örneğin ihtiyaçtan fazla üzerine

düşme ve ilgi tutumu sergileyen bir ailenin çocuğu sosyal ilişkilere dâhil olma noktasında edilgen bir tutum sergileyerek geri kalır bununla birlikte fizyolojik olarak kas gücü gelişimi bakımından da geri kaldığı gözlemlenmektedir (Kulaksızoğlu, 2009).

**Akranlarla İlişki**

Ergenlik, çocuğun biyolojik-fizyolojik-psikolojik gelişiminin yanında sosyal anlamda da önemli bir gelişim sürecini ifade etmektedir. Ergen birey artık çocukluk döneminde edindiği izlenimleri aktarmaya başladığı sosyal bir evrededir. İçerisinde bulunduğu gelişimsel evrenin en temel iki özelliği olan kendini fark ediş ve yeni arayışlar içerisinde olma hali dışa yansıtma ve sosyalleşme ile birlikte olumlu gelişme gösterir.

Ergenlik dönemindeki bireyin sosyal gelişimi için, anne-baba-çocuk arasındaki yol gösteren, doğruları söyleyen ve karar veren otoriter ilişkiden çok, akranlarıyla olan eşit bilgi, yetki ve deneyimlere ihtiyacı vardır (Kulaksızoğlu, 2009).

Akranlarıyla eşitlik ilkesine dayalı sosyal ilişki kurmakta başarılı olamayan ergenler arkadaşları tarafından kabul edilme noktasında sıkıntı yaşamaktadır. Yaşanılan bu sıkıntı ve kabul görmeme ergenlerin iletişim ve sosyalleşme konusunda güvensiz-kırgın-küskün bir tutuma sahip olmalarına neden olmaktadır. Zekâ seviyesi-okul başarısı-fiziksel görünüş-yetenekler ve duygusal olgunluk gibi etkenlerin gruba kabul edilme ve benimsenme noktasında gençler arasında belirleyici ve etkileyici unsur olması gençlerin bu noktalarda daha hassas ve kaygılı olmasına neden olmaktadır. Örneğin; ders başarısı noktasında düşük seviyede olan bir genç başarı düzeyi yüksek gençlerin olduğu bir ortamda gruba kabul edilme ve benimsenme kaygısı taşıyabilmektedir (Kulaksızoğlu, 2009).

**Grup Kabulü**

Grup tarafından kabul görme genç birey için sağlıklı sosyal gelişimi ve kendine olan güven, duygu ve düşüncelerini rahatça dile getirme, başkalarının etkisi altında kalmama gibi olumlu kişilik gelişimini destekleyici bir unsurdur. Aile ve arkadaş gruplarından olumlu geri dönüt alan ergen bireylerin psikotik ve psikiyatrik bozukluk yaşama oranının daha düşük olduğu yapılan araştırmalar ile gözlemlenmiştir (Kulaksızoğlu, 2009).

Yapılan bu araştırmalar ve gözlemlenen olumlu seyirler sonucunda özellikle ergenlik döneminde sosyalleşmenin itici gücünün grup uyumuna sahip olma arzusu olduğunu söyleyebiliriz. Ergenlik dönemindeki aidiyet, bütünlük duygusu ve biz-başkaları kavramlarına verilen önem de gruba dâhil olma ve kabul edilme isteğinin tetikleyicileri olarak ele alınabilir (Kulaksızoğlu, 2009).

On bir ve on sekiz yaşları arasında, tek bir grupta olan öğrenci sayısında önemli bir azalma görülmüştür. Buna ek olarak, birkaç grup veya grupların çevresinde ki öğrencilerle ilişkili genç insanlarda bir artış vardır (Shrum ve Cheek, 1987). Onuncu sınıfta, grup üyeliği okul yılı boyunca da oldukça istikrarlıdır (Değirmencioğlu, Urberg, ve Richard, 1998). Gruplar çoğunlukla aynı cinsiyetten olan akranlardan oluşur (Cairns, Leung, Buchanan, ve Cairns, 1995). Ortaokul çağındaki gruplar genellikle her iki cinsiyetteki ergenleri içerir (La-Greca, Prinstein, ve Fetter, 2001). Grup dinamikleri, ergenliğin farklı yaş dönemleri açısından değişiklik göstermektedir. Erken ve orta ergenlikte, çocuklar popüler bir grupta olmanın önemini ve hangi davranış normlarının olması gerektiğine katılmanın önemli olduğunu belirtilmektedir. Bununla birlikte, yanlış kot markası giymek veya "havalı olmayan" olarak kabul edilen bir dernek üyeliği gibi önemsiz ama grup için uygun olmayan bir hata, grupta alay edilmesine veya uzak durulmasına neden olabilir (Siegler vd., 2016).

Daha genç ergenler daha büyük ergenlere kıyasla, kendi gruplarının üyeleri ve diğer gruplarla daha fazla çatışma olduğunu bildirmektedir. Daha sonraki ergenlik dönemlerinde, bir

gruba ait olmanın ve normlarına uymanın önemi azalmış gibi görünmektedir, bu da gruplar içinde ve arasındaki sürtüşme ve düşmanlıktaki azalmayı açıklayabilir (Siegler vd., 2016). Yaşla birlikte, ergenler sosyal ihtiyaçlarını karşılamak için grup ilişkilerinden daha bağımsız olmakla kalmaz, bireysel ilişkilerle de daha fazla ilgilenirler (Gavin ve Furman, 1989; Rubin vd., 1998). Daha yaşlı ergenler gruplara daha az bağlı görünseler de, hala belirli gruplara aittirler. Bu gruplar benzer bir basmakalıp üne sahip gençleri birleştirmektedir. Tipik lise grupları, örneğin „The Brains“, „The Loners“, „The Burnouts“, „Punks“, „The Jocks“, „Freaks“ ya da „non-konformist/alternatifler“ (Doornwaard, Branje, Meeus, ve Bogt, 2012).

Gençler genellikle hangi gruba ait olduklarını seçmezler; giren kişi bu grubun diğer üyeleriyle gerçekten az zaman geçirse bile, birey akran grubunun oybirliğiyle atanır (Brown, 1990). Bu kadar büyük bir grubun parçası olmak, gençlerin itibarını artırabilir ya da bozabilir ve akranları tarafından nasıl muamele edileceğini etkileyebilir. Punkçı olarak kabul edilen bir kişi sporcular tarafından görmezden gelinebilir veya alay edilebilir (Horn, 2003).

Bu nedenle, daha fazla çekici gruplardaki ergenlerin, daha az çekici gruplardaki ergenlerden daha yüksek benlik saygısına sahip olmalarına sebep gösterilebilir (Brown, Bank, ve Steinberg, 2008).

Belirli bir grubun üyesi olarak etiketlenmek, bir gencin kimliğini keşfetme yeteneğini sınırlayabilir. Çünkü bir gruba ait olmak, gençleri aynı gruba atanan diğer kişilerle olan ilişkilerinde kısıtlanır ve diğer akran gruplarına giden yolu engeller (Siegler vd., 2016).

Yakın arkadaşlar arasında olduğu gibi grubun üyeleri de bazen grupta ki ergeni yoldan saptırabilir. Geç çocukluk ve ergenlikte, sigara içme, alkol içme, uyuşturucu kullanma, okulda takılma veya kavgalara katılma gibi eylemlerin olasılığı, akranları tarafından veya grup üyeleri tarafından gerçekleştiriliyorsa artmaktadır (Loukas, Prelow, Suizzo, ve Allua, 2008). Özellikle akranlarını memnun etmek için her şeyi yapmaya istekli olan ergenlerin bu tür davranışlarda bulunma riski vardır (Fuligni, Eccles, Barber, ve Clements, 2001).

Siber ortam, gençlik etkileşiminin son yıllarda giderek yaygınlaşan yeni bir boyutunu temsil ediyor. Dijital iletişim, akranlar arasında en yaygın iletişim biçimidir (Siegler vd., 2016).

## Ergenin Yaşadığı Çevre Şartlarının Anlaşılması İhtiyacı

Ergenlik dönemi bir bakıma kimlik arama, kendini ispatlama ve bağımsızlık kazanma evresidir. Ergen birey için bu süreçte sağlıklı temeller üzerine kurulmuş aidiyet ve bütünlük duygusu çok önemlidir. Değişen çevre şartları, süratli gelişme ve bilgilenme karşısında gelişimini ait olduğu zamanın içinde tamamlamaya çalışan ergen, yetişkinden arzu ettiği güven ve desteği görmediği takdirde huzursuz ve güvensiz bir psikolojiye sahip olur (Kulaksızoğlu, 2009).

## Yetişkin Otorite Ve Ergen İletişimi

Bir ergenin kendine yetecek bir yetişkin haline gelmesi için; ailesiyle çatışma-eleştirilme-bastırılma üzerine kurulu bir iletişime değil; içerisinde olduğu keşif süreci nedeniyle arzu ettiği serbestlik sağlıklı bir biçimde sağlanırken, sorumlulukları konusunda bilinçlendirilerek muhatap alındığı bir ilişkiye ihtiyaç duymaktadır.

Ergen bireylerin yetişkinlerle kurduğu ilişki de kontrol altında bulunduğu bir diğer önemli sosyal ortam da okuldur. Okul ortamı sosyalleşme için adeta bir deney yeridir. Ailede ebeveynlerin tutumu ile şekillenen ilişki okul ortamında da öğretmenin tutumu ile şekillenmektedir. Ailede olduğu gibi okulda da değer veren, peşin yargılamayan, samimi ve dürüst davranılarak empati ile kurulan iletişim ortamı son derece önemlidir (Kulaksızoğlu, 2009).

Her ne kadar ergenlik yıllarında iletişimin ebeveynler ve çocuklar için zor olduğu kesinlikle doğru olsa da bu zorluk, ergenlerin ve ebeveynlerin anlamlı bir konuşma yapma kabiliyetinin doğasından değil, ilişkinin değişen doğasından kaynaklanmaktadır. Ergenlik dönemindeki birey çocukluktan yetişkinliğe geçiş yaparken, ailenin etkileşimlerinin sıklığı ve içeriği değişir (Collins, Gleason, ve Sesma, 1997). Özerkliğinin artması kaçınılmaz olan ergen kendini açığa çıkarma kalıplarını, yaygın olarak paylaşılan deneyimleri, gizlilik ve sorumluluk algılarını değiştirir. Ancak, bu önemli değişiklikler karşısında bile, ailevi duygusal bağlar, bu bağların esneklikleri ve süreklilikleri açısından dikkat çekicidir (Laursen, 2004). Ebeveynler ve ergenler, iletişim zorluklarına yol açabilecek ergenlerin özerkliğine ilişkin farklı örtük hedefler ve zaman çizelgeleri izlerler (Collins ve Luebker, 1994). Aile özerkliği, ebeveyn-çocuk etkileşimleri üzerinde aşındırıcı etkiye sahiptir ve büyük ölçüde farklılıklar gösterir. Bazıları için bu zor bir geçiştir, ancak çoğu aile ergenliğin gelişimsel zorluklarını gidermek için iyi bir donanıma sahiptir (Laursen , 2004).

**Ebeveyn -Ergen İlişkilerinde Değişim Ve Süreklilik Açısından Kuramsal Açıklamalar**

Ebeveyn-ergen ilişkilerinin kavramsal modellerinin, temel odağı ergen üzerinde mi yoksa ilişki üzerinde mi oluşuna göre ayırt edilebilir. Ergene odaklananlar; ebeveyn-ergen ilişkisindeki değişikliklerin itici gücü olarak çocuğun biyolojik ve / veya bilişsel olgunlaşmasını vurgulama eğilimindedir. Yaygın teorik bakış açısına göre, bu modeller aile ilişkilerinin nasıl değiştiğini ve aile iletişimi için ortaya çıkan sonuçların bireysel olgunlaşmanın doğasına ve süreçlerine bağlı olduğunu savunur (Laurse , 2004). Buna karşılık, ilişkiye odaklanan kavramsal modeller; ebeveynler ve çocuklar arasında kurulan bağların sürekliliğini ve kalıcı doğasını vurgulama eğilimindedir. Bu modeller, ilişkinin doğası gereği istikrarlı olduğu için, ergen gelişimine, etkileşim içeriğine ve etkileşim biçimindeki değişikliklere rağmen aile iletişiminin fonksiyonel özelliklerinin sabit kaldığını savunmaktadır (Laursen, 2004).

**Bireysel Değişim Modelleri Ve Ebeveyn-Ergen İletişimine Etkileri**

Sigmund Freud (1921/1949) ve Anna Freud (1958), ergenlik çağındaki hormonsal değişikliklerin, dürtü kontrol problemlerini, endişeyi ve aileden uzaklığa teşvik eden istenmeyen Oedipal dürtülerine yol açtığını varsaydılar.

Daha yeni psikanalitik formülasyonlar (Blos, 1979; Erikson, 1968), dürtü kontrolü yerine ergen özerkliği, çabası ve ego kimlik gelişimini vurgulayan bir süreçle birlikte ebeveynlerle bireyselleşme yönünü de içermektedir.

Bu modeller, deidealizasyonun (ebeveyn yanılabilirliğinin farkındalığı) ve psişik kurtuluşun ebeveynler ve çocuklar arasında bir tıkanıklık oluşturduğu konusunda hemfikirdir; ergen hormonal dalgalanmaların ürettiği iç kargaşa bu ilişki zorluklarını şiddetlendirir. Pubertal olgunlaşmayı takiben artan ebeveyn-çocuk çatışması ve azalan yakınlık nedeniyle aile iletişiminin kötüleşmesi beklenmektedir. Bu sürecin sonucunda ebeveyn-ergen ilişkisinde kalıcı değişim, ergenin bir yetişkin olarak aile iletişimine katılmasıdır. Ergen gelişiminin evrimsel görüşleri, ergenliğin ilişkileri ve iletişimi dönüştürmedeki rolünü de vurgulamaktadır (Hill, 1988; Steinberg, 1989).

Bu model, bilişsel ilerlemelerin, ebeveynlerle uyumu ve yakınlığı azaltan özerklik çabasını ve bireyselleşmeyi teşvik ettiğini ileri sürmektedir. Artan bağımsızlık ergenlik gelişimini desteklemeye bile yardımcı olabilir, böylece özerklik ve bireyleşme ergen ve aile arasında mesafe yaratır, bu da fiziksel olgunlaşmayı teşvik eder. Artan çatışma ve azalan yakınlık, ergen bağımsızlığına yönelik hareketin ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilmektedir. Çatışma eninde sonunda azalmalıdır, ancak ebeveyn-ergen yakınlığının yeniden sağlanması için herhangi bir koşul yoktur. Olgunlaşmayla ilişkili model grupları, bilişsel gelişimin ebeveyn-ergen ilişkilerindeki değişim için itici güç olduğunu savunmaktadır (Laursen, 2004).

**İlişki Değişimi Modelleri Ve Ebeveyn-Ergen İletişimine Etkileri**

Ebeveyn-ergen ilişkilerinin alternatif modelleri, bireysel değişimin ikili üzerindeki etkisi yerine ikili içinde istikrar ve değişim güçlerine odaklanır.

En yaygın ilişkisel bakış açısı, bağlanmanın ebeveyn-çocuk ilişkilerinin işleyişlerinin kalitesi bakımından zamanla doğal olarak dengeli olduğunu savunur. Bowlby'nin (1969) teorisi öncelikle bebek bakımı veren ilişkilere odaklanmıştır; diğerleri (örneğin, Ainsworth, 1989) ergenlik ve ötesi yoluyla ebeveyn-çocuk ilişkilerinin yollarını çizmiştir.

Bu perspektife göre, bir kişinin diğeriyle olan davranışı, ilişkilerdeki etkileşimler geçmişinden türetilen bir dizi bilişsel temsil tarafından yönlendirilir. Bir kez oluşturulduktan sonra, bağlanma ilişkilerinin temsillerinin nispeten kararlı olduğu varsayılır (Sroufe ve Fleeson, 1988).

Bu, ergenlere uygulandığında, çocuktaki olgunlaşan değişimlerin ebeveynlerle iletişim kalıplarını dönüştüren daha büyük bir özerkliği teşvik etmesine rağmen, ilişkinin kalitesi hakkındaki algıların oldukça istikrarlı kalması gerektiğini göstermektedir (Collins, 1995).

Ayrılma ve bireyselleşme, bir süreliğine çelişkili ve azalan yakınlık hislerini hızlandırabilir, ancak bu değişimin büyüklüğü ve ilişki üzerindeki etkisi, ilişkinin geçmişini yansıtmalıdır (Allen ve Land, 1999).

Hassas duyarlı etkileşimler ve güçlü duygusal bağ öyküsü olan ergenler ve ebeveynler, sadece geçici iletişim güçlükleri yaşayabilirler. Buna ek olarak daha zayıf kaliteye sahip ilişkilerde bozulma ve çözülmemiş sorunların devam etme olasılığı daha yüksektir (Laursen, 2004).

Sosyal ilişkiler veya karşılıklı bağımlılık modelleri, ebeveyn-çocuk ilişkilerinin doğasında var olan istikrarın altını çizmektedir. Birbirine bağımlı bir ilişkide, bireyler karşılıklı

alışverişlerde yer alırlar ve bağlantılarının karşılıklı ve kalıcı olduğu algısını paylaşırlar (Reis, Collins ve Berscheid, 2000).

Çocukluk döneminde kurulan iletişim kalıplarının bireyler tarafından ergenliğe taşınması muhtemeldir, ancak bilişsel ilerlemeler ergenlere, arkadaşlarla etkileşimleri yöneten karşılıklılık ve sosyal değişim kurallarının ebeveynlerle etkileşimlere benzer şekilde uygulanmadığının farkına varmasını sağlar (Youniss, 1980).

Değişim miktarı, ilişkinin eşitsiz olarak algılanma derecesine bağlı olarak değişmelidir. Düşük kaliteli ilişkiler, uyuşmazlıkta bir yükseliş ve yakınlıkta eşzamanlı bir düşüş yaşayabilir, çünkü ergenler eşit olmayan muamele ve olumsuz sonuçlardan artan bir memnuniyetsizlik ifade ederler. Bununla birlikte, katılımcılar karşılıklı fayda sağlayan değişim alışkanlıkları üzerine inşa ettikleri ve geçmiş eşitsizliklere uyum sağlamaya çalıştıklarından, yüksek kaliteli ilişkiler çok az değişebilir, hatta iyileşebilir (Laursen, 2004).

**Ebeveyn -Ergenlik Yakınlığında Süreklilik Ve Değişim**

Yakınlık, bireylerin birbirlerini ne ölçüde etkilediğini ve etkilediğini ifade eder. Sıklıkla çağrılan yakınlık göstergeleri sevgi, uyum, arkadaşlık, karşılıklı bağımlılık, yakınlık ve güvendir (Colins ve Coral, 1994; Collins ve Repinski, 1994).

Ebeveyn-çocuk yakınlığı, sarılma ve yaygın ortak etkileşimlerle ifade edildiği gibi, çocuklar olgunlaştıkça azalır, ancak bilginin aktarıldığı ve duyguların ifade edildiği konuşmalar artar (Hartup ve Laursen, 1991).

Ebeveynlerin ve ergenlerin birlikte geçirdikleri zaman, ergenlik döneminden geç ergenliğe kadar doğrusal bir şekilde azalır (Larson, Richards, Moneta, Holmbeck ve Duckett, 1996). Ergenlik öncesi çocuklara kıyasla, ergenler ebeveynlerle daha az arkadaşlık ve yakınlık kurarlar (Buhrmester ve Furman, 1987) ve ebeveynlerini daha az kabul ettiklerini ve aile

yaşamından daha az memnuniyet duyduklarını belirtmektedirler (Hill, 1988). İlişki algıları genel olarak sıcak ve destekleyici kalmasına rağmen, hem ergenler hem de ebeveynler, olumlu duygular ve ifadelerinin ergenlik öncesi çocuklara ve ebeveynlere kıyasla daha sık negatif duygular ifade ettiklerini bildirmektedir (Steinberg ve Silk, 2002). Ergenliğin ikinci kısmında sıcaklık bir miktar artabilir, ancak bağımlılık azalmaya devam eder.

**Bireysel Farklılıklar**

Yakınlık bir ergenden diğerine ve bir ebeveyn-ergen çiftinden diğerine değişir. Anne-ergen ve baba- ergen ilişkileri arasında belirgin farklılıklar vardır. Ergenler annelerine babalarından daha yakındır; anneleriyle daha fazla zaman geçirirler ve duygularını anneleriyle paylaşmaya daha yatkındırlar (Steinberg ve Silk, 2002). Buna karşılık, ergenler babalarını öncelikli olarak bilgi ve materyal desteği için danışılması gereken uzak otorite olarak görürler. Erkeklerin ve kızların anneleriyle benzer şekilde sıcak ilişkileri vardır, ancak erkekler genellikle babalarına kızlardan çok daha yakındır.

Farklılıklar çocuk cinsiyetinin bir fonksiyonu olarak da ortaya çıkmaktadır. Ebeveynler, oğullarının yaşamlarından ziyade kızlarının yaşamları hakkında daha iyi bilgilendirilir: ebeveynler, kız çocuklarından erkek çocuklarına göre daha fazla bilgi ister. Bununla birlikte kızlar erkeklere göre bilgi verme konusunda daha fazla gönüllü olurlar (Stattin ve Kerr, 2000).Tüm bu eğilimler ergenlik yıllarında hızlanma eğilimindedir; pubertal olgunlaşma, özellikle babalar ve kızları için azalan ilişki yakınlığına (Hill, 1988) ve erkeklerin anne ve babalarıyla geçirdiği sürenin azalmasına bağlanmıştır (Larson vd., 1996).

Daha sonra babaya yakınlık arasındaki bağlantıların kızlarda erkeklerden daha güçlü olduğunu göstermiştir (Buchanan, 2002). Farklı sosyoekonomik durumların veya etnik azınlık gruplarının ergenleri ve ebeveynleri arasındaki farklılıklar hakkında çok az şey bilinmektedir.

Boşanmış, tek ebeveynli ailelerde samimiyet ve sıcaklık birlikte olan ebeveynlere göre daha yüksek olduğu görünmektedir, ancak bu yakınlık, ebeveyn yeniden evlendiğinde büyük ölçüde test edilir (Clingempeel, 1992).

**Ebeveyn-Ergen Çatışmasında Süreklilik Ve Değişim**

Çatışma tüm yakın ilişkilerin içerisinde bulunur, ancak aile üyeleri arasında özellikle belirgindir. Ergenlerde yapılan araştırmalar anlaşmazlıkların en çok anneler ile yaygın olduğunu ve bunu sırasıyla kardeşler, arkadaşlar, ilişkiler ve en son babaların izlediğini göstermektedir. Aile üyeleriyle olan öfkeli anlaşmazlıklara yakın akranlarıyla olanlara göre daha sık rastlanmaktadır (Collins ve Coral, 1994).

Ebeveyn ve ergenlerin çoğu anlaşmazlıkları Hill (1988) tarafından "çöp ve galoş" anlaşmazlıkları olarak etiketlenen sıradan konularla ilgilidir. Konuya bakılmaksızın, ebeveynler ve ergenler arasındaki anlaşmazlıkların çoğunluğu başvuru veya serbest bırakma yoluyla çözülmektedir; uzlaşma nispeten nadirdir (Laursen, 1993). Ebeveynler ve çocuklar arasındaki çoğu çatışmanın ilişki üzerinde olumsuz bir etkisi yoktur. Ebeveyn-ergen çatışmaları genellikle zorlayıcı bir senaryoya bağlıdır (Adams, 2001). Kanıtlar, erken ergenlikten orta ergenliğe ve yine orta ergenlikten geç ergenliğe kadar ebeveynlerle çatışma sıklığında bir azalmaya işaret etmektedir. Bununla birlikte, bu bağlamlardaki öfke erken ergenlikten orta ergenliğe doğru artmakta ve daha sonra çok az değişiklik göstermektedir. Ebeveyn-ergen çatışmasının konularında veya sonuçlarında güvenilir yaş farklılıkları bulunamamıştır ancak ergenlik yıllarında kararların değiştiğine, boyun eğme oranlarının azaldığına ve ayrılma oranlarının arttığına dair bazı göstergeler bulunmaktadır (Smetana ve Gaines, 1999).

Ebeveyn-çocuk çatışması incelenirken iki önemli bireysel seviye değişkenine odaklanılır: cinsiyet ve ergenlik. Elde edilen kanıtlar, çatışma oranlarının ve olumsuz etki

düzeylerinin annelerde daha yüksek olduğunu göstermektedir (Laursen, 1994). Bir meta-analizin sonuçları, anne-çocuk ilişkilerinde ergenlik döneminde çatışma oranlarının baba-çocuk ilişkilerine göre daha fazla olduğunu göstermektedir (Laursen vd., 1998). Uzlaşma, annelerde babalardan daha yaygındır (Vuchinich, 1987). Cinsiyetin gelişimsel değişim kalıplarını denetlediğine dair güvenilir bir kanıt yoktur. Çalışmalar, ergenlik çağındaki duruma tepki olarak aile iletişim modellerinin nasıl yeniden düzenlenebileceğine ışık tutmaktadır (Hill, 1988; Steinberg, 1981). Bir anlaşmazlık sırasında, babalar çocuklarını ergenlik zirvesindeyken diğer gelişim dönemlerine göre daha fazla keser ve aile karar alma süreçlerinde baskın rollerini başarıyla korurlar. Anneler ve çocuklar da bu dönemde birbirini daha fazla keserler, çünkü ikinci birincinin otoritesine meydan okur. Kaçınılmaz olarak anneler, karar verme konusunda oğullarına ve daha az ölçüde kızlarına giderek daha az kaybederler (Laursen, 2004).

Erken olgunlaşan erkekler ve kızlar, zaman içinde olgunlaşan ergenlerden daha sık ve daha yoğun ebeveyn-çocuk çatışması yaşamaktadır (Steinberg, 1989). Bu bulgular için çeşitli açıklamalar sunulmuştur. Bunların çoğu ebeveynlerin çocuklarla fiziksel seviyede gelişmişliğin özerklik için yeterli bir temel olduğunu kabul etmediklerini düşündürmektedir. Genel olarak, ergenlik zamanlamasının ebeveyn-ergen durumu üzerindeki etkileri daha büyük ve daha sağlamdır (Laursen ve Collins, 1994). Aileler uyumsuz deneyimleri açısından önemli ölçüde farklılık gösterse de fırtına ve stres normatif değildir. Çalışmalar kargaşanın ergen çocukları olan ailelerin küçük bir azınlığını karakterize ettiğini göstermektedir (Rutter vd., 1976). Bu hanelerdeki ilişki zorluklarının genellikle işlevsiz aile sistemleri veya bireysel akıl sağlığı sorunları ile daha fazla ilgisi vardır (Offer, 1975). Bu sorunlu aileleri bir kenara bırakacak olursak, farklı ailelerin ebeveyn-ergen çatışmasında farklı deneyimlerinin olması söz konusudur.

Ebeveyn-ergen çatışmasının oranı ve ciddiyetine dayalı analizler üç tip aile yapısını ortaya koyar (Smetana, 1996): sakin, kavga ve çalkantılı. Çalkantılı ailelilerin çatışmaları

başarılı bir şekilde çözme olasılıkları diğer ailelere oranla daha düşüktür. Çatışma sonuçları ilişkideki bağlantılıların niteliklerine bağlı olacak şekilde değişebilir (Cooper, 1988). Pozitif bağlantı, büyümeyi ve iç görüler geliştirmeyi destekleyen anlaşmazlıklara yapıcı kararlar almayı teşvik eder; daha az destekleyici ilişkilerde, çatışma olumsuz yankılara yol açabilecek düşmanca bir saldırı olarak kabul edilir (Hauser vd., 1984).

Birçok ailede ergenliğin başlangıcında anlaşmazlıkta bir artış yaşamasına rağmen ilişkiler için bir tehdit değildir. Bizim görüşümüze göre, ergenlik döneminde çatışma, iletişim için ihtiyaç duyulan bir araç sağlayarak ebeveyn-çocuk ilişkisini güçlendirmektedir (Laursen ve Collins, 1994). Anlaşmazlık ebeveynlere ve ergenlere, belirli bir kültürdeki gençlere özgü özerklikle orantılı olarak, beklentileri gözden geçirmek, rolleri ve sorumlulukları yeniden müzakere etmek için bir ortam sunmaktadır (Collins, 1995). Çoğu aile bu zorluğun başarılı bir şekilde üstesinden gelir. Çünkü daha önceki yaş dönemlerinde yaşanan zorluklar sonucunda kurulan sağlıklı iletişim kalıplarından yararlanabilmektedir. Ancak bazı aileler o kadar şanslı değil. Küçükken etkili bir şekilde iletişim kurmayı öğrenemeyen çocuklar, ergenlik döneminde disfonksiyonel uyumsuzluk riski altındadırlar. Çünkü aileleri, özerkliğin gelişimsel zorluklarını ve ona eşlik eden ebeveyn-çocuk ilişkilerindeki dönüşümleri yapıcı bir şekilde ele alamamış olabilirler.

Çocukluktan ergenliğe geçiş boyunca aile iletişimi giderek daha fazla araştırılıyor olsa da ergenlikten yetişkinliğe kadar geçen süre hakkında çok az şey bilinmektedir. Ergenlik dönemindeki dönüşümlerin yetişkin ilişkilerini öngördüğü göz önüne alındığında, ebeveyn-çocuk çatışması ve yakınlığının genç yetişkinliğe ne ölçüde dönüştürülmeye devam ettiğini bilmemiz şaşırtıcıdır. Aile iletişiminde bir yaştan diğerine değişimin geniş ana hatları belgelenmeye başlanmıştır, ancak belirli ilişki dönüşümü süreçleri henüz detaylandırılmamıştır (Laursen, 2004). Ek bir endişe, iletişimin bağlama özgü özelliklerini tanımlayan çalışmaların göreceli yokluğudur. Ebeveyn-ergen ilişkilerinin, kültür, etnisite, hane halkı yapısı ve

sosyoekonomik durum da dâhil olmak üzere ailenin ve çevre özelliklerinin bir fonksiyonu olarak farklılıklar gösterdiği bilinmektedir. Ebeveynin boşanma ve yeniden evlenmesi gibi bazı bağlamsal değişkenler ön plana çıkmaya başlamaktadır (Hetherington vd., 2002). Bireysel ve grup farklılıklarının daha iyi anlaşılması önemlidir, çünkü ekonomik dezavantajdan ve azınlık gruplarının üye deneyimlerinden kaynaklanan aileler arasındaki farklılıklar, ergenlikteki değişiklik ve beklentilere verilen tepkileri neredeyse tamamen etkilemektedir (Laursen, 2004).

Bağlamsal sürece daha fazla dikkat etmek zorunludur, çünkü çevresel taleplerin bir fonksiyonu olarak normatif ergen gelişiminin, ebeveyn-çocuk ilişkisi dönüşümünün birkaç farklı yolunu kapsaması çok iyi olabilir (Collins, 2000).

İletişimin kaprisleri ebeveyn-ergen ilişkisinin niteliklerine derinden gömülüdür. Ergenlik ve çocukluk döneminde var olan iletişim arasındaki bazı farklılıklar, fiziksel ve bilişsel gelişmenin yanı sıra akran katılımı ve özerklik çabalarında normatif psikososyal değişiklikleri de yansıtmaktadır. Bununla birlikte, diğer farklılıklar ailenin ergenliğin gelişimsel talepleriyle başa çıkma yeteneğini yansıtmaktadır. Aileler uzun zamandır devam eden beklentileri ve etkileşim kalıplarını çocuktaki olgunlaşma değişikliklerine adapte ettikçe, iletişim tipik olarak bir süreliğine kaybolur fakat daha sonra alışılagelmiş halinin çoğunu daha yetişkin formlarında açığa çıkarır (Laursen, 2004).

Ergenlik yıllarındaki önemli iletişim değişikliklerine rağmen, çoğu aile duygusal bağlarındaki sürekliliği garanti etmektedir. Daha önce başarılı gelişimsel geçişler üzerine inşa edilen aile yapıları, yeni erişkin yavrular için iletişim kalıplarını uygun bir şekilde revize ederek ergenlik taleplerini karşılarlar.

Ebeveyn-ergen çatışması ilişki rollerindeki gerekli yeniden düzenlemelerin ayrılmaz bir parçası olan iletişimi de teşvik etmektedir. Bu ilişki dönüşümü döneminde ebeveynlerin ve ergenlerin çoğunun uyuşmazlığı ve yakınlığı dengeleme becerisi, iletişimin insan işlevselliğindeki ayrılmaz rolünü doğrular (Laursen, 2004).

## Sosyal Bir Ortam Olarak Okul

Toplumsallaşma sürecinde ilk temel sosyal kurum okul 'dur. Okul, bireyin daha geniş çevreyle ilişki kurmasını sağlayan bir kurumdur. Okulun aktif işlevi ise aile ve arkadaş çevresinde bireyin kazandığı birlikte yaşama, çalışma ve oynama alışkanlığını sürdürmesi şeklindeki, toplumsallaştırma görevidir (Yavuzer, 2018).

İçinde bulunduğu dönem itibariyle okul ortamı çoğu ergenin tek ya da en baskın sosyal ortamını oluşturur. Okul ortamı akranlarla olan yansıtma ve deneyim paylaşımının yanı sıra bilgi ve donanıma sahip aktarıcı konumundaki rol-model kişilerin yani öğretmenlerin de aktif rol aldığı bir sosyal ortamdır. Ortamın şekillendirici-dengeleyicisi ve yeni izlenim kaynağı olarak öğretmenlerin süreç içerisinde ergen bireyin sosyal gelişiminde akranları kadar etkili olduğu gözlemlenmektedir. Çünkü ergenlik dönemindeki genç tutum ve davranışlarını örnek alacağı kendisini özdeşleştireceği ve sosyal gelişimini destekleyecek uygun bireylere ihtiyaç duymaktadır (Kulaksızoğlu, 2009).

Ergenliğin gelişim aşaması, gençler fiziksel ve duygusal değişikliklerin yanı sıra çevrelerinde bir dizi başka ayarlamalar yaşadıkça birçok olumlu ve olumsuz stres yaratır. Çoğu zaman, gelişimlerine eşlik eden dramatik değişikliklerle uğraşırken, ergenler okulun suistimali, uyuşturucu kullanımı ve suçluluk gibi uyumsuz davranışlara girerler. Bu uyumsuz tepkiler, erken yetişkinlikte gerekli rollere ve sorumluluklara uyum sağlamada daha fazla zorluğa yol açabilir. Bu nedenle, ergenlik döneminde uyumlaşmaya katkıda bulunabilecek benzersiz faktörleri anlamak önemlidir (Caroline, 2002).

## Ergenlik Döneminde Sosyalleşme Ve İletişimsel Kaygı

Ergenlik dönemindeki birey için sosyalleşme kaygıyı beraberinde getirmektedir. Yeni tanışmalar, tanımadığı insanlarla aynı ortamda bulunma, karşı cinsten insanların olduğu bir gruba girme, grup içinde konuşmak zorunda kalma nedenleri ile kaygılanabilmektedir.

Özellikle bu nedenlerle yüzde oluşan kızarıklık ve heyecanlanma gibi hissettiği duyguyu dışa vuran durumlar yaşayan ergenin kaygı seviyesi daha da yükselir ve tekrar olmaması için sosyalleşmekten uzak durmayı tercih edebilir (Kulaksızoğlu, 2009).

Kaygı; engelli koşularda ki engel gibidir, bazı kaygılı ergenler bunun üstesinden gelebilirken bazıları üstesinden gelememektedir. Eğer bu kaygıyı kalıcı olarak yenemezlerse, bulundukları gelişim evresinde yeni derin bağlar kuramazlar. Tavsiye ve destek için ergenler ebeveynlerinden çok arkadaşlarına danışırlar. Tipik ergenler boş zamanlarının 3'te 1'ini akranlarıyla geçirirler (Hoyer ve Härtling, 2019).

Bu ebeveynleri ile geçirdikleri zamanın 2 katından fazlasına tekabül etmektedir. Buluşmalar ebeveynler tarafında daha az yönlendiricidir. Öte yandan, sosyal kaygıdan muzdarip ergenler zamanlarını diğer insanlardan daha çok yalnız geçirirler, akranlarıyla daha az konuşur ve oynarlar. Genellikle kaygılı ergenlerin çok az arkadaşı vardır ya da hiç yoktur ve okul dışındaki etkinliklere katılma eğilimindedirler. Bu bağlamda, kaygılı ergenlerin diğer ergenlerden daha fazla yalnız hissettiklerini söylemeleri şaşırtıcı değildir. Yapılan çalışmalarda kaygılı ergenlerin daha zayıf sosyal becerilerine sahip olduklarını birçok kez belirtmiştir (Hoyer ve Härtling, 2019)

#### 2.1.3.2. Ahlaki Gelişim

Bireysel ve sosyal bir varlık olarak insanın " doğru ve yanlışın standartlarına ilişkin düşünceleri, duyguları ve davranışları" ahlaki gelişim olarak ele alınmaktadır (Santrock, 2017).

Ahlaki gelişimin ana evreleri şu şekilde özetlenebilir; "-otoriteye bağımlı-bireysel çıkara dayalı-cezadan korkan -9 yaşa kadar", "-toplumdan gelen görevin kabul edilmesi-toplum ve grubun refahının gözetilmesi-niyetin değerlendirilmesi-9-15 yaş arası", "-toplum yararına olacaksa yasa değişir-20 yaş ve sonrası", "-ahlaki prensipler-insan hakkı ve onuru- özel bireyler"

Bireyin ahlaki gelişiminde gösterilen otoriter ve kısıtlayıcı tutum; cezadan kaçmak için sahip olunan baskı ahlakını oluşturur. Demokratik ve anlamlandırma esnasında kurulan işbirliğine dayalı tutum ise; kuralı içselleştirerek sahip olunan otonomi ahlakını oluşturmaktadır (Kulaksızoğlu, 2009).

Kohlberg; bireylerin ahlaki yönelimlerini, bilişsel gelişim ve uygun sosyal yaşantılar geçirmenin bir sonucu olarak görmektedir (Santrock, 2017). Bu nedenle " toplum-toplumsal görev-toplum ve grubun refahının gözetilmesi-niyetin değerlendirilmesi" gibi önemli evreleri içinde barındıran 9-15 yaş aralığında başlayan ergenlik sürecinde otonomi ahlakını oluşturabilmek için sergilenen tutumlar çok önem kazanmaktadır. Çünkü toplum, kurallar, roller, kurumlar, ilişkiler gibi kavramlar ergenlerin yaşamlarını yönlendirmede, yaşam kararlarını almada önemli hale gelen ideolojiler için temel niteliğindedir (Santrock, 2017).

### 2.1.4. Ebeveyn Tutumunun İnternet Bağımlılığı Üzerine Etkisi

Bilgi teknolojisi çağında internet, günlük insan yaşamı üzerinde büyük etkisi olan en etkili etken olmuştur. İnternetin farklı doğası ve sunduğu avantajlar nedeniyle, kullanımı çok daha yaygın hale gelmektedir. Araştırmacılar, internet kullanımının çoğunlukla ev tabanlı bir etkinlik olduğunu ve çağdaş dünyada günlük ergenlik yaşamının bir parçası haline geldiğini belirtmektedir (Lee ve Chae, 2007). Bununla birlikte, internete aşırı bağımlı olanlar ve hatta aşırı kullananlar için, artık kendi çevrimiçi etkinliklerini kontrol edemedikleri zaman sorunlar

oluşabilir. Akademisyenler bu anormal ve patolojik davranışı internet bağımlılığı olarak görüyorlar. Ergenler, fiziksel veya zihinsel olarak tam olarak gelişmedikleri için, diğer yaş gruplarından interneti aşırı derecede kullanmaya karşı daha savunmasızdır (Eijnden, Vermulst, Meerkerk, ve Spijkerman, 2008).

Araştırmalar, internetin ergenleri dört alanda etkilediğini göstermektedir: fiziksel sağlık, psikososyal gelişim, akademik performans ve aile ilişkileri (Tsitsika vd., 2011). Ergenlerimizin sağlığı düşünüldüğünde şüphesiz önemli bir endişe kaynağı. Çalışmalar arasında, ergen davranışını etkileyen internet kullanımı ile ilgili belirlenmiş bir faktör ebeveynliktir. Miller ve Plant (Miller, 2010)'e göre, ebeveynlik derecesi ergen davranışıyla güçlü bir şekilde ilişkilidir. Ebeveyn rehberliğinin alkol reklamlarının ergenler üzerindeki etkisini azalttığı ve böylece tüketimini azalttığı açıktır (Austin, 2006).

Diğer çalışmalar, ebeveynlerin olumlu rol modelleri olarak hareket ettiklerini ve ergen çocuklarını internet bağımlılığından koruduğunu kanıtlamaktadır (Park, Cho, ve Kim, 2008). İnternet bağımlılığı geleneksel olarak, bağımlılık terimi tıbbi bir modelden geliştirilmiştir ve belirli bir konuya psikolojik ve fiziksel bağımlılık olarak tanımlanmaktadır (Leung, 2011). Ancak, şimdiye kadar, internet bağımlılığının operasyonel tanımı olarak kesin bir terim kabul edilmemiştir. Böyle bir terimin daha geniş bir yelpazedeki davranış örüntülerine referans da içermesi gerekir (Shaffer, 1996). Young'a göre, internet bağımlılığı normal günlük yaşamı rahatsız eden ve sosyal ilişkiler üzerinde stres yaratan çevrimiçi faaliyetlerle ilgili zorlayıcı davranışlar içermektedir. İnternetin artan popülaritesi ile ergenlerin bunu kullanmak için "kontrol edilemeyen bir dürtüye" sahip olmaları kolaydır (Young, 2004)

Yen vd. (2007) araştırmasında ergenlerin internet bağımlılığı ve madde kullanım deneyiminin benzer aile özelliklerini paylaştığı gözlemlenmiştir. Çalışmaya göre sosyal kontrol teorisinde ergenler ebeveynlerine yakın olduklarında ebeveynlerini memnun etmek için sapkın olmayan davranışlar sergilerler, bunun için kendilerini zorunda hissederler ve aile desteği

olmazsa internetten destek almaya yönelirler. Bununla beraber sorunlu internet kullanımı aile arasındaki sorunları daha çok arttırdığını göstermiştir. Bu teoriye göre ergenlerin kendi istedikleri üzere hareket etme dürtüleri vardır. Çalışmaya göre etkisiz ebeveyn disiplini ve denetiminin, aile içi ilişkilerin zayıf olmasının ilk adım olduğu gösterilir.

Aile temelli yaklaşım baz alınarak bakıldığında aile fonksiyonları arttırıldığında beraberinde davranışsal problemlerin düştüğü gözlemleniyor. Aile temelli yaklaşıma göre davranışsal problemleri düşürmek için; ergenlerin sosyal becerilerini geliştirmek, aile üyelerinin uyumsuz işlevlerini değiştirme, sağlıklı aile iletişimleri için beceriler edinmek, disiplini sağlamak, iletişim becerilerini geliştirmek sorunları azaltmakta katkı sağlayabilecek değişiklikler olabilir. Çocukların yaşamında önemli bir stres unsuru olan ebeveyn evlilik çatışması, bir bireyin akıl sağlığı sorunlarının en güçlü ilişkilerinden biridir (Hayatbakhsh vd., 2013).

Ebeveyn çatışması nedeniyle kendilerini suçlayan çocuklar depresyon sergilerken, çatışmayı varlık değerlendirmesine bir tehdit olarak algılayan çocuklar kaygıya maruz kalabilir. Kötü aile ortamı ergenlerin güven duygusunu azaltabilir ve bireylerin psikolojik ve davranışsal sorunlarının riskini önemli ölçüde artırabilir. Aile sistemi teorisi (Ackerman, 1984; Bowen, 1966), aileyi sistemin homeostazını koruyacak temel bir duygusal birim olarak görmektedir. Ebeveynler birbirleriyle çatışırsa sistemi bozmak kolay olabilir. Çocuklar, ebeveyn evlilik kavramının getirdiği sistem istikrarsızlığını algıladığında, sorunlu davranışlarda bulunabilirler. Bu teoriye uygun olarak, birkaç ampirik çalışma, ebeveyn evlilik kavramının internet bağımlılığına katkıda bulunabileceğini bulmuştur (Wu vd., 2016; Yang vd., 2016). Prospektif bir araştırma, ebeveyn evlilik kavramının internet bağımlılığının en büyük yordayıcısı olduğunu ortaya koymuştur (Ko vd., 2015).

Lei (2007) yaptığı çalışmada baba tutumlarının çocukların ve ergenlerin bilişsel ve

duygusal gelişiminde ciddi bir etkisi olduğunu ve dış dünyaya hazırladığını, okula adaptasyonunu, baş etme stratejilerini, yaşıtlarıyla sosyal duygusal yarışını ve özellikle sosyal çevrede aktifliği, stres ve başa çıkma davranışlarında büyük ölçüde rol oynadığını söylemiştir.

Ergenlik boyunca iletişim kurulan alan yani internet, sosyal medya gibi daha önemli olmaya başlamıştır fiziksel iletişimdense bununla beraber internet yeni bağlanma figürleri vermiştir mesela sosyal medya üzerinden kurulan arkadaşlıklar. Çin'de yapılan araştırmaya göre günden güne internet kullanan ergenlerin ve çocukların sayısının arttığı ve internet kullanımı arttıkça kötü davranışlar ve alışkanlıklarında bununla beraber artış gösterdiği tespit edilmiştir.

Araştırmaya göre ergenlik dönemi boyunca ergenlerde ailelerine karşı yabancılaşma ve daha çok arkadaşlara yakınlaşma görülmüştür. Bununla birlikte 9. Sınıflarla yapılan araştırmaya göre en az yabancılaşma babayla görülmüştür ve en çok güven ve iletişim babayladır. Araştırmaya göre babalarla kurulan güven ilişkisi, ergenlerin internet kullanımına büyük oranda etkilidir. Sağlıklı güvenli baba ergen ilişkisi demek sağlıklı internet kullanımı demektir. Olumsuz baba ergen ilişkisi yabancılaşma, güven eksikliği, internette duygusal destek arama olarak karşımıza çıkmaktadır. Bununla beraber babayla yabancılaşma sosyal beceri eksikliğini ve bahsetme stratejilerinin eksikliğini karşımıza çıkartmaktadır.

Çalışmada babayla olan kaliteli bağın, ergenlerin sağlıklı internet kullanımı için koruyucu bir bağ olduğu bulunmuştur. Ve baba ergen güveni ve yabancılaşmasının ergenlerin internet kullanımında merkez olduğu kanıtlanmıştır. Mascheroni'nin (2013) araştırmasına göre internete ek olarak birde akıllı telefonların gelmesiyle ergenlerin hayatında özelleşme başlamıştır bu durum ailelerin hayatında zorluklar açmıştır çünkü artık çocuklarının internet kullanımlarını kontrol etmeleri daha zor bir hale gelmiştir. Akıllı telefonlar ve tabletler çocukların internet kullanımını özelleştirmişlerdir, buda sosyal medya kullanmalarını daha kolay daha esnek hale getirerek ebeveynlerin kontrol edebilirliklerini azaltmıştır. Ebeveynler

çocuklarını internet kullanımını kontrol altına alabilmek için yoğun bir şekilde denetlemek isterler ve ergenlerde, ebeveynlerinin onlara yaptığı düzenlemeleri yoğun olarak algılarlar ve ebeveynleriyle aralarındaki arabuluculuğa karşı direnirler ve güvene dayalı ilişkilerine zarar verirler.

Mesch (2009) çalışmasında, ailenin internet kullanımını 3 şekilde olduğunu aktarmıştır; interneti filtrelemek, kaydetmek ve zararlı kullanımları görmek ve girdiği siteleri kontrol etmek şeklindedir.

Mesch (2009) çalışmasında 2 çeşit ebeveyn arabuluculuğu tekniği kullanıldığını belirtmiştir. İlki ebeveynlerin kısıtlayıcı arabuluculuğudur, çocuğun internet kullanımına sınırlama getirmektedir diğeri ise değerlendirmeli arabuluculuktur, bu ebeveyn arabuluculuğunun ise internet kullanımını eğitici amaçlar için desteklediğini belirtmiştir. Ejinden (2010) araştırmasında ebeveynlerin tepkisi, ergenlerin takıntılı internet kullanımıyla ilgili önleyici olabildiğini belirtmiştir. Ebeveynlerin iletişim kalitesi, zorlayıcı internet kullanımının azalmasında etkilidir ve araştırmanın sem modelinin, ebeveyn kuralları, kendilerini rahat hisseden, anlayan ve ebeveynleri tarafından internet kullanımı hakkında konuşmaları sırasında ciddiye alınan gençlerin bağımlılık riskinin daha düşük olduğu varsayımını desteklemiştir.

## 2.2. İnternet

20. Yüzyıla damgasını vuran en önemli buluş, kuşku yok ki internetin bulunması ve toplum hizmetine sunulmasıdır. Bilgisayar teknolojisinin bulunmasından sonra iletişim uyduları ile gelişen teknolojinin birleşmesinden doğan bu yeni iletişim ağı ve süreci, çağımızın "bilgi çağı" olarak tanımlanmasına neden olmuştur (Aziz, 2008).

İnternet, toplumsal ve teknolojik alanda her türlü değişikliklerden etkilenerek bu değişime kendisini kısa sürede uydurabilen ve önemli olanaklar sunabilen bir iletişim aracıdır (Karaçor, 2007). Radyo dinlemek, canlı yayın akışını takip etmek, e-posta alım ve gönderimi, akademik kaynaklara erişim gibi bilgi ve eğlenceye yönelik tüm iletişim fırsatlarını kullanıcısına sunan internet, bu yönüyle televizyon, radyo, gazete, dergi, kitap ve billboard gibi geleneksel iletişim araçlarının olanaklarını da içerisinde barındırmaktadır (Gülerarslan, 2011).

Coğrafi konumlar gözetilmeksizin bireyler ve bilgisayarlar arası işbirliği ve etkileşim ortamı olan internet, sürdürülebilir bir bilgi alt yapısına sahip içinde sayısız alanı bulunduran bir iletişim, etkileşim ve bağlantı aracıdır. Bu araç teknolojik gelişmelerin takibi, verilerin ilerleyişi ya da iletişim ihtiyacı için kullanılmasının yanında politika, sanayi sektörleri, akademik birimler ve daha birçok alan için başvurulan oldukça güçlü ve hızlı bir kaynaktır (Leiner, 1999).

### 2.2.1. Sağlıklı Ve Sağlıksız (Patolojik) İnternet Kullanım Biçimleri

İnternet kullanma isteğine karşı koymadaki dürtülerde azalma bu isteğin önüne geçememe ve yoksunluk hissi gibi belirtiler sağlıksız internet kullanımının özellikleri olarak tanımlanmaktadır (Young, 1999).

İnternet bağımlılığı genellikle interneti kişisel gelişim, bilgi toplamak, araştırma yapmak gibi amaçlarla ihtiyaç olarak kullanmaktansa sosyal ilişkiler ve çevrimiçi aktiviteler için kullanmayı tercih etmekle başlamaktadır (Kesici, 2009).

İnternet bağımlılığı, geleneksel olarak, bağımlılık terimi tıbbi bir modelden geliştirilmiştir ve belirli bir konuya psikolojik ve fiziksel bağımlılık olarak tanımlanmaktadır (Leung, 2011). Ancak, şimdiye kadar, internet bağımlılığının operasyonel tanımı olarak kesin bir terim kabul edilmemiştir. Böyle bir terimin daha geniş bir yelpazedeki davranış örüntülerine referans da içermesi gerekir (Byun vd., 2009). Young'a göre, internet bağımlılığı normal günlük yaşamı rahatsız eden ve sosyal ilişkiler üzerinde stres yaratan çevrimiçi faaliyetlerle ilgili zorlayıcı davranışlar içermektedir. İnternetin artan popülaritesi ile ergenlerin bunu kullanmak için "kontrol edilemeyen bir dürtüye" sahip olmaları kolaydır (Young, 2004). Young ayrıca, bu tür dürtülerin ergenleri internete takıntılı hale getirdiğini ve yan etkilerin ortaya çıkmasına bakılmaksızın gece gündüz kullanmalarına neden olduğunu açıklıyor. 1998 yılında Young, patolojik kumar oynama için Tanı Ölçütleri Başvuru El Kitabı IV (DSM-IV) kriterlerini uyarlayarak internet bağımlılığı için bir değerlendirme aracı geliştirdi; bu araç halen internet bağımlılığını araştırılmasında yaygın olarak kullanılmaktadır (Young, 1998). Ayrıca, son araştırmalar internet bağımlılığını etkileyen farklı faktörleri incelemiş ve yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, aile desteği, aile çatışması ve akran grubu etkisinin internet bağımlılığı ile ilişkili olduğunu ortaya koymuştur (Huang, 2009; Yen, 2009).

Young'ın internet bağımlılığı için değerlendirme aracı farklı araştırmacılar tarafından yaygın olarak kullanılmaktadır. Buna rağmen İnternet Bağımlılığı Bozukluğu (IBB) DSM'nin daha yeni sürümüne dâhil edildiğinde değerlendirme aracını güncellemek ideal olacaktır. Bununla birlikte, DSM-V'nin 2013'teki en son sürümüne sadece spesifik olarak internet oyun bozukluğu eklenmiştir. Yalnızca internet oyun bozukluğu eklenmesinin nedeni, araştırmalara göre oyun bozukluğunun diğer çevrimiçi etkinliklerden farklı görünmesidir. Ayrıca, diğer

çevrimiçi faaliyetler ve bunların yan etkileri üzerine yapılan araştırmalar da daha az bulunulmuştur (Petry vd., 2014).

İnterneti sağlıklı ve sağlıksız kullanan bireyler üzerine birçok çalışma ve araştırma yapılmıştır. İnterneti sağlıksız formlarda kullanan bireylerin internet kullanım alanları genellikle oyunlar, çevrimiçi ilişkiler ve sosyal medya siteleridir. İnterneti sağlıklı formda kullanan bireylerin internet kullanım alanları ise bilgi toplama, araştırma yapma ve e-posta iletimi-alımı olduğu gözlemlenmiştir (Young, 1998). Young'a göre internet bağımlısı olarak adlandırılmak için kişinin interneti bir yıldan daha az bir süreçte sağlıksız formda kullanıyor olması beklenmektedir. Yapılan araştırmalara göre bu alanda bağımlı olan kişilerin neredeyse yarısı interneti problemli ve yoğun olarak sağlıksız şekilde kullanan bireylerdir (Yellowlees, 2007).

Sağlıklı ve sağlıksız (patalojik) internet kullanımı için sekiz faktör belirlenmiştir. Bu faktörler ışığında kullanımın sağlıklı ya da sağlıksız (patalojik) olduğuna karar verilebileceği savunulur. Bu faktörler; 1) Çevrimiçi olarak uyguladığı aktivitelerin türleri ve amaçları. 2) Karşılanmayan ve eksik kalan bazı duygular sebebiyle oluşan yoksunluğun yoğunluğu. 3) Çevrimiçi aktivitelerin türleri. 4) Internet ve çevrimiçi aktivitelerin bireylerin günlük hayatındaki etkileri. 5)bireylerin kişisel sıkıntı ya da problemleri.6) İhtiyaç ve ne istendiği, beklendiğinin farkında olmamak. 7) Katılım sağladığı alanlar ve deneyim kazandığı durumlar. 8) Gerçek ve sanal olan arasındaki bağ ile ilgili algı durumları gibi başlıklar olarak ele alınmaktadır (Suler, 1999).

İlk zamanlarda bireyler için bir ilgi aracı konumunda olan internet, günümüzde birçok birey için daha çok ihtiyaç olarak kabul edilmeye başlanmıştır (Göktaş, 2005). Sağlıksız (patolojik) internet kullanımı en temel haliyle kişilerin hayatında birçok alanda(psikoloji, sosyal, okul/iş) sorunlu sonuçlara yol açabilecek bir durum halini almıştır (Beard, 2001).

Sağlıksız (patolojik) internet kullanımı patolojik alkol ve kumar bağımlılıklarının ölçütleriyle benzer şekilde adlandırılmıştır. İnternet bağımlılığının patolojik kumar ve alkol bağımlılığıyla benzer özellikler taşıdığı yapılan araştırmalar ile ortaya koyulmaktadır (Shapira, 2003).

Sağlıklı ve sağlıksız internet kullanımını doğru tespit edebilmek için odaklanılması gereken ilk nokta internetin hangi amaçla kullanıldığıdır. Bu amaç doğrultusunda internetin kullanım şekli ve yoğunluğu da değişiklik gösterebilir. Bu durum göz önünde bulundurulduğunda internet ulaşımı sağlayan ve düzenli/düzensiz interneti kullanan tüm bireylerin aynı şekilde değerlendirilmesi uygun olmayacaktır. Genellikle psikoloji ve sosyoloji alanlarında yapılan çalışmalarda günlük olarak 5-6 saatlik bir internet kullanımından söz edilmektedir (Bayraktutan, 2005). Bu her ne kadar uzun bir süre olarak tanımlansa da bu süre içinde her bireyin ilgilendiği ve odaklandığı noktalar farklı olabilir. Önemli olan bireylerin internet nasıl algıladığı yerine ne koyduğudur (Bayraktutan, 2005).

Bunun yanı sıra, bireyin hangi duygu durumundayken internete daha çok ihtiyaç duyuyor olduğu ya da olumsuz ruh haline sahipken interneti bir rahatlama veya bağlanma yöntemi olarak mı tercih ettiğinin ayrımının yapılması gerekmektedir. Örneğin yalnızlık ve problemli internet kullanımı arasında pozitif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (Luca, 2009). Problemleri olan insanların geleneksel, yüz yüze iletişimden kaçındığı, çevrimiçi sosyal ilişkilerin bu kişileri daha fazla rahatlattığı ve anonim oldukları takdirde sosyal ilişkilerde daha aktif ve başarılı oldukları gözlemlenmiştir. Kontrolsüz internet kullanımı arttıkça problemli bireylerde depresif özelliklerde artış, düşük sosyallik, kişisel aktivitelerde azalma ve hayattan izole olmak gibi sonuçların daha fazla ortaya çıktığı yapılan araştırmalar ile tespit edilmiştir (Luca, 2009).

Problemli internet kullanımının ve bu duruma patolojik olarak bağlanmanın da psikolojik, sosyal ve mesleki alanlardaki bozulmalarla oldukça ilişkili olduğu açıklanmıştır

(Brenner, 1996; Egger, 1996; Griffiths, 1997; Martin, 1997; Thompson, 1996; Scherer, 1997; Young, 1996). Young (1996), DSM-IV'te (Amerikan Psikiyatri Birliği, 1995) tanımlanan patolojik kumar bağımlılığını temel alarak patolojik internet kullanımını araştırmak için bir telefon anketi yapmıştır. Bu anket doğrultusunda internet kullanımı incelenirken bireylerin haftalık ortalama otuz saat iş ve akademik bir araştırma dışında interneti kullandıkları gözlemlenmiştir. Bu bireyler interneti haftada sekiz saat kullanan ve herhangi bir sağlık problemi, şikâyeti olmayan ve internet bağımlısı olmayan bireylerle karşılaştırılmıştır. Bu durumun sonucunda öğrencilerin akademik başarılarında ciddi bir düşüş, sosyal becerilerinde azalma ve kişiler arası ilişkilerde başarısızlık gibi durumlar yaşadıkları gözlemlenmiştir bunun yanı sıra yetişkinler ve çiftler için de kişiler arası uyum sorunu ve ilişkilerde bozulmalar gözlemlenmiştir. Çalışan bireyler için ise iş performanslarında ciddi bir azalmaya neden olduğu belirtilmiştir (Young, 1997).

Takıntılı internet kullanımına ilişkin yapılan bir araştırmanın sonucunda beş farklı sonuca ulaşılmıştır. 1) Internet kullanımını azaltma isteklerine rağmen devam etmek. 2) Internet kullanımı imkânı olmadığında hoş olmayan duygular yaşamak. 3) Olumsuz duygulardan kaçmak için internet kullanmak. 4) Biliş ve davranışlarına hâkim olan internet kullanımı. 5) Başkalarıyla çatışmaya neden olan, kendiyle çatışmaya neden olan internet kullanımı (Meerkerk vd., 2009).

### 2.1.2. Sosyal İlişki Mecrası Olarak İnternet

İnternet, birey ile makine arasında değil, elektronik ortamda var olan birey ile diğer bireyler arasında, bireyleri aktör konumuna getiren bir etkileşime imkân sağlamaktadır (Timisi, 2005). Bu anlamda internet, yeni bir toplumsal mekândır (Holmes, 1997; Timisi, 2005). Ancak bu yeni toplumsal mekânda gerçek bir fiziksel iletişim olmadığından; kurulan ilişkiler, geleneksel toplumsal ve kültürel kodlarla açıklanamamaktadır (Timisi, 2005).

Geleneksel anlamda sosyal ilişki, tarafların bir mana etrafında (karşılıklı vaziyet alarak) birbirlerine göre uyarlanmış ve o manaya yönelmiş davranışlar sergilemesidir (Weber, 2007).

Bu anlamda sosyal ilişki, etkileşim içinde olan en az iki kişinin belli bir zaman diliminde, ortak bir anlam etrafında karşılıklı kurdukları bir ilişki biçimidir. Sosyal ilişkiler, insanlar arasındaki samimiyet derecesine göre birincil ilişkiler ve ikincil ilişkiler olmak üzere iki gruba ayrılır.

Birincil ilişkiler; yakın, içten ve yüz yüze ilişkilerin hâkim olduğu, ikincil ilişkiler ise; belli bir maksat veya menfaatin oluşması için ortaya çıkmış daha resmi ilişkilerdir. İnternetin kullanımına bakıldığında da insanların büyük bölümünün interneti, bilgiden ziyade sosyal ilişki kurmak için kullandığı ortaya çıkmaktadır (Bozkurt, 2005). Dolayısıyla internetin bireysel ve toplumsal hayata kazandırdığı en yeni olgulardan biri, sanal ilişki olgusudur. Genel anlamıyla sanal ilişki ortak mekânda gerçekleşmeyen, yüz yüze görüşmeye dayanmayan, bedensel temas olanağının bulunmadığı bir iletişim şeklidir (Demircioğlu, 2017).

Sosyal ilişkilerin sanal bir iletişim ortamına taşınması ile sınırların kalkması, kolay erişim, anonimlik ve duygusal ödüllendirilme ihtiyacı hissedildiğinde bunun hızla karşılanıyor olması gibi durumlar bireyler için cezbedicidir (Greenfield, 1999). Ergenlik dönemindeki birey için sanal ortamdaki sosyal ilişkiler, çok önemli olan "sosyal olarak bağlı ve kabul edilmiş hissetme" ihtiyacını hızlıca giderebileceği bir bağlam olarak daha cazip hale gelmektedir. İnternet bu özelliği ile ergenlerin var olan özelliklerinin dışında anonim ve idealize kişilikler oluşturarak akran edinme, sosyal iletişim, grup kabulü gibi ihtiyaçları kolayca giderme fırsatı sunduğu için davranışta kalıcılığı kolaylaştırır (Young, 1999). Bu nedenle sosyal iletişim mecrası olarak internet kullanımının nitelikli olması önem arz etmektedir.

# 3. Gereç Ve Yöntem

## 3.1. Araştırmanın Yöntemi

Çalışmada üniversite öğrencilerinde ergen-ebeveyn ilişkileri ile internet bağımlılığı arasında bir ilişki olup olmadığı araştırılmıştır. Bu çalışma 2019 Aralık ve 2020 yılı Ocak ayında Türkiye evrenini en iyi yansıttığı düşünülen İstanbul ilinde Altınbaş Üniversitesi ve Sebahattin Zaim Üniversitesinde gerçekleştirilmiştir. Çalışma tesadüfi örnekleme yoluyla seçilen 275 Üniversite öğrencisi aracılığıyla yürütülmüştür. Katılımcılara birebir yüz yüze ulaşılmış olup araştırmada kullanılan form ve ölçekler katılımcılara iletilmiştir. Araştırmanın amacı hakkında bilgiler sunulmuş ve doldurulan form ve ölçekler katılımcılardan toplanmıştır. Yapılan araştırmada nicel araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Nicel araştırma yöntemi kapsamında ebeveyn-ergen ilişki niteliği ölçeği alt boyutları ile internet bağımlılığı ölçeği alt boyutları korelasyon analizi ile incelenmiştir.

## 3.2. Örneklem

Bu tez çalışması yapılırken İstanbul'da üniversite öğrencisi olan 18- 25 yaş arası 250 katılımcı hedeflenmiştir. Araştırmanın örneklemi, 210'u (%76,4) kadın ve 65'i (%23,6) erkek olmak üzere 275 Türkiye'nin İstanbul ilinde öğrenim gören Üniversite öğrencilerinden oluşmaktadır.

| **Evren Büyüklüğü** | **+- 0.03 Örnekleme Hatası (D)** | | | **+-0.05 Örnekleme Hatası (D)** | | | **+-0.10 Örnekleme Hatası (D)** | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | P=0.5 Q=0.5 | P=0.8 Q= 0.2 | P=0.3 Q=0.7 | P=0.5 Q=0.5 | P=0.8 Q= 0.2 | P=0.3 Q=0.7 | P=0.5 Q=0.5 | P=0.8 Q= 0.2 | P=0.3 Q=0.7 |
| 100 | 92 | 87 | 90 | 80 | 71 | 77 | 49 | 38 | 45 |
| 500 | 341 | 289 | 321 | 217 | 165 | 196 | 81 | 55 | 70 |
| 750 | 441 | 358 | 409 | 254 | 185 | 226 | 85 | 57 | 73 |
| 1000 | 516 | 406 | 473 | 278 | 198 | 244 | 88 | 58 | 75 |
| 2500 | 748 | 537 | 660 | 333 | 224 | 286 | 93 | 60 | 78 |
| 5000 | 880 | 601 | 760 | 357 | 234 | 303 | 94 | 61 | 79 |
| 10000 | 964 | 639 | 823 | 370 | 240 | 313 | 95 | 61 | 80 |
| 25000 | 1023 | 665 | 865 | 378 | 244 | 319 | 96 | 61 | 80 |
| 50000 | 1045 | 674 | 881 | 381 | 245 | 321 | 96 | 61 | 81 |
| 100000 | 1056 | 678 | 888 | 383 | 245 | 322 | 96 | 61 | 81 |
| 1000000 | 1066 | 682 | 896 | 384 | 246 | 323 | 96 | 61 | 81 |
| 100 Milyon | 1067 | 683 | 896 | 384 | 245 | 323 | 96 | 61 | 81 |

Bu sayıya ulaşmak için Türkiye'deki internet kullanıcı sayısı 'dijital 2019 in Turkey' sayfasından nüfusun %72'sini oluşturan 59.36 milyon internet kullanıcısı alınmıştır ve Yazıcıoğlu ve Erdoğan'ın a = 0.05 için örneklem büyüklükleri tablosuna göre +-0.05 örnekleme hata payıyla 245 kişi alınması gerektiği yola çıkılarak bu sayı tespit edilmiştir.

Katılımcılardan elde edilmek istenen bilgiler için araştırmacı tarafından oluşturulmuş demografik bilgi formumun yanı sıra araştırmadaki değişkenlerin arasındaki ilişki düzeylerini belirlemek için adaylara "ergen-ebeveyn ilişki niteliği ölçeği", "Young Internet Bağımlılığı Ölçeği – kısa formu", "problemli internet kullanım ölçeği" kullanılmıştır.

Çalışmaya alınma ölçütleri: araştırmanın evrenini İstanbul da bir üniversite öğrencisi olan bireyler oluşturmaktadır.

Örnekleme alınacak bireylerin belirlenmesinde aşağıdaki kriterler göz önünde bulundurulmuştur.

- İstanbul'da üniversite öğrencisi olmak,
- 18 yaşını tamamlamış olmak

Çalışmadan dışlama ölçütler:

- İstanbul'da üniversite öğrencisi olmamak,
- 18 yaşından küçük olmak.

## 3.3.Veri Toplama Araçları

### 3.3.1. Demografik Bilgi Formu

Çalışmanın bağımlı değişkenleri üzerinde etkili olduğu düşünülen değişkenlerden oluşan demografik bilgi formu araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Çalışmacı tarafından hazırlanan bu form 15 maddeden oluşmaktadır. Katılımcıların cinsiyetleri, yaşları, ebeveynlerinin eğitim durumları, kullandıkları sosyal mecralara ayrıca internette nereden bağlandıklarını ve kaç saat internet kullandıklarına dair sorular yer almaktadır. Demografik bilgi formu Ek 1'de verilmiştir

### 3.3.2. Ergen-Ebeveyn İlişki Niteliği Ölçeği

Ergen ve ebeveynler arasındaki ilişki niteliğini ölçmek için "Ergen – Ebeveyn İlişki Niteliği Ölçeği" kullanılmıştır. Ölçek Wissink ve arkadaşları (2006) tarafından geliştirilmiş ve Ergül ve güre (2012) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçek toplam 18 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin açıklama, olumlu ebeveyn-ergen ilişkisi ve olumsuz ebeveyn-ergen ilişkisi olmak üzere 3 boyutu bulunmaktadır. Açıklama boyutu dörtlü likert tipi şeklinde hazırlanmış ve 6 maddeden oluşmaktadır. Maddeler "1 - hiçbir şey", "2 – biraz", "3 – çok", "4 - her şey" şeklinde puanlanmaktadır. Olumlu ebeveyn-ergen ilişkisi ve olumsuz ebeveyn-ergen ilişkisi boyutları beşli likert tipi şeklinde hazırlanmış ve 6'şar maddeden oluşmaktadır. Maddeler "1 - hiç ya da çok az", "2 – biraz", "3 - biraz fazla", "4 - oldukça fazla", "5 - çok

fazla" şeklinde puanlanmaktadır. Ergül ve Güre (2012)'nin yaptığı çalışmalar sonucunda ölçeğin geçerlik ve güvenirlik düzeyinin yeterli olduğu görülmüştür. Bu ölçek 25 yaşına kadar üniversite öğrencilerine uygulanmıştır (Batıgün ve Say, 2015). Üver, Tolan, Bulut ve Dadaş'a (1986) göre gençlik, 'buluğ çağına girme ile başlayan biyo-psikolojik açıdan çocukluğun sona erdiği ve toplum hayatında sorumluluk alma dönemi olan, genç yetişkinliğin başladığı dönem olarak nitelendirilen 12-24 yaşları arasındaki gruptur'. UNESCO'nun tanımına göre genç, öğrenim yapan ve hayatını kazanmak için çalışmayan ve evi olmayan insandır. Gençlik çağının başlangıcı ve sonu ileri sürülen yaş sınırlamaları da birbirinden farklıdır. UNESCO'nun tanımlamasında gençlik çağı, 15-25 yaşları arasında gösterilmektedir. Birleşmiş Milletler Örgütü'ne göre ise gençlik çağı 12-25 yaşları arasındadır (Akt. Kulaksızoğlu, 1998).Türkçe uyarlama çalışmasında Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı açıklama için 0.84, olumsuz ebeveyn-ergen ilişkisi için 0.91 ve olumlu ebeveyn-ergen ilişkisi için 0.85olarak bulunmuştur. Bu çalışmada ise Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı anne açıklama 0.88, anne olumlu ilişkiler 0.88, anne olumsuz ilişkiler 0.92, baba açıklama 0.96, baba olumlu ilişkiler 0.88, baba olumsuz ilişkiler 0.93 olarak hesaplanmıştır. Ebeveyn- Ergen İlişki Niteliği Ölçeği formu Ek 2'de verilmiştir.

### 3.3.3. Problemli İnternet Kullanım Ölçeği

Katılımcıların problemli internet kullanım düzeylerini ölçmek için Ceyhan ve arkadaşları (2007) tarafından hazırlanan "Problemli İnternet Kullanım Ölçeği" kullanılmıştır. Ölçek, beşli likert tipi şeklinde hazırlanmış ve 33 maddeden oluşmaktadır. Ölçek "1- hiç uygun değil", "2- nadiren uygun", "3- biraz uygun", "4- oldukça uygun" ve "5- tamamen uygun" şeklinde puanlanmaktadır. Problemli İnternet Kullanım Ölçeği internetin olumsuz sonuçları, aşırı kullanım ve sosyal fayda/sosyal rahatlık olmak üzere üç alt ölçekten oluşmaktadır. Ölçeğin

genel iç tutarlılık katsayısı 0.93 olarak bulunmuştur. Ölçeği oluşturan faktörlerin iç tutarlılık katsayıları sırasıyla 0.93, 0.76 ve 0.78 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada ise Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı ölçek geneli için 0.93 olarak bulunmuştur. Ölçeği oluşturan faktörlerin iç tutarlılık katsayıları sırasıyla 0.93, 0.72 ve 0.84 olarak hesaplanmıştır. Ölçek toplam bir puan vermesinin yanı sıra her alt boyut için puan vermektedir. Ölçeğin genelinden alınabilecek puanlar 27-135 arasında değişmekte olup, alınan yüksek puanlar yüksek düzeyde sorunlu internet kullanımına işaret etmektedir. Ceyhan ve arkadaşları tarafından yapılan çalışmalar sonucunda ölçeğin geçerlik ve güvenirlik düzeyinin yeterli olduğu görülmüştür.

### 3.3.4. Young İnternet Bağımlılığı Ölçeği

Araştırmada katılımcıların internet bağımlılık düzeylerini ölçmek için, Young'ın oluşturduğu ve Pawlikowski tarafından kısa forma çevrilen 'Young Internet Bağımlılığı Ölçeği' kullanılmıştır. Ölçeğin Türkçe uyarlaması Kutlu ve arkadaşları tarafından (2016) yapılmıştır. Ölçek, beşli likert tipi şeklinde hazırlanmış ve 12 maddeden oluşmaktadır. Form "1-hiçbir zaman", "2-nadiren", "3-bazen", "4-sıklıkla", "5-her zaman" şeklinde puanlanmaktadır. Ölçekte tersten puanlanan madde bulunmamaktadır. Ölçeğin orijinal çalışmasında iç tutarlık güvenilirlik katsayısı 0.85 olarak hesaplanmıştır. Geçerlilik ve güvenilirlik çalışmalarından elde edilen sonuçlar Young İnternet Bağımlılığı Testi Kısa Formunun geçerlilik ve güvenilirliğinin sağlandığını göstermektedir. Ölçekten alınan yüksek puanlar internet bağımlılığı düzeyinin yüksek olduğunu gösterir.

Uyarlama çalışmasında elde edilen Cronbach alfa katsayısı üniversite öğrencilerinde 0.91, ergenlerde 0.86 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada ise Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı 0.90 olarak bulunmuştur. Kutlu ve arkadaşlarının yaptığı çalışma sonucunda "Young internet

bağımlılığı - kısa formu" nun geçerlik ve güvenirlik düzeyinin yeterli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Young İnternet Bağımlılığı Ölçeği formu Ek 4'de verilmiştir.

### 3.4. İstatistiksel Analizler

Çalışmada elde edilen verilerin analizi SPSS 2.0istatistik programı kullanılarak yapılmıştır. Uygulamada 275 kişilik ölçek toplanmıştır. Verilerin analizinden önce çalışmada normal dağılım varsayımı, kullanılan ölçeklerin alt boyut toplam puanlarının z skorları, eğiklik/basıklık değerlerinin standart hatalarına bölünmesiyle elde edilen değerlerin ±1,96 aralığında olup olmaması, Kolmogorov-Smirnov test istatistiği, değişim katsayıları, kutu ve histogram grafikleri, ortalama ve medyan değerleri arası farklılık, çeyrek arası aralıkların standart sapmaya bölünme ile elde edilen değerlerin 1-3 civarında olup olmamasına göre değerlendirilmiştir (Güriş ve Astar, 2019). İncelemeler sonucunda, puanların normal dağılım veya normal dağılıma yakın bir dağılım sergilediği görülmüş ve parametrik testlerin kullanılmasına karar verilmiştir. Kişi ve yüzde dağılımının incelenmesinde frekans analizi, ölçek ve alt boyut toplam puanlarının dağılımı için betimleyici istatistik, ölçek ve alt boyutlar arası ilişkinin incelenmesinde Pearson Korelasyon Analizi, iki ortalama arası farkın incelenmesinde Bağımsız Örnek t-Testi, üç veya daha fazla ortalama arası farkın incelenmesinde Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır.

## 4. Bulgular

Çalışmaya katılan katılımcıların yaş aralığı 18-25'tir. Yaş için hesaplanan değerler için ortalama=21,39; medyan= 21,00; mod= 22,00 ve standart sapma=2,04 olarak bulunmuştur. Katılımcıların büyük bölümü kadın olmak üzere toplam 275 kişi katılmıştır. Çoğunluğunun anne ve babası birliktedir, annesi çalışmayan ve babası çalışanlar çoğunluğu oluşturmaktadır. Katılımcıların büyük bir bölümü iki kardeştir (Tablo I).

**Tablo I. Sosyodemografik Değişkenler İçin Sayı ve Yüzde Dağılımı**

| | **ortalama** | **medyan** | **mod** | **ss** |
|---|---|---|---|---|
| Yaş | 21,39 | 21,00 | 22,00 | 2,04 |
| | | **Değişkenler** | **n** | **%** |
| Cinsiyet | | Kadın | 210 | 76,4 |
| | | Erkek | 65 | 23,6 |
| Anne ve baba birliktelik | | Evet | 244 | 88,7 |
| | | Hayır | 31 | 11,3 |
| Anne eğitim durumu | | İlkokul | 104 | 37,8 |
| | | Ortaokul | 59 | 21,5 |
| | | Lise | 71 | 25,8 |
| | | Üniversite | 41 | 14,9 |
| Baba eğitim durumu | | İlkokul | 66 | 24,0 |
| | | Ortaokul | 55 | 20,0 |
| | | Lise | 81 | 29,5 |
| | | Üniversite | 73 | 26,5 |
| Anne çalışma | | Evet | 79 | 28,7 |
| | | Hayır | 196 | 71,3 |
| Baba çalışma | | Evet | 238 | 86,5 |
| | | Hayır | 37 | 13,5 |
| Kardeş sayısı | | 1 | 70 | 25,5 |
| | | 2 | 92 | 33,5 |
| | | 3 | 53 | 19,3 |
| | | 4 ve üzeri | 60 | 21,8 |
| Doğum sırası | | İlk çocuk | 119 | 43,3 |
| | | 2. çocuk | 91 | 33,1 |
| | | 3. çocuk | 35 | 12,7 |
| | | 4 ve sonrası | 30 | 10,9 |
| **Toplam** | | | **275** | **100,0** |

Katılımcıların çoğunluğu internette ortalama 3-4 saat geçiriyor, büyük bir kısmı evden internete bağlananları kapsamaktadır. Çoğunluk interneti sosyal medya için kullandığını

belirtmiştir. Bununla beraber büyük bir çoğunluk 5-10 yıldır interneti kullanmaktadır (Tablo II).

**Tablo II. Katılımcıların İnternet Kullanım Davranışları İçin Sayı ve Yüzde Dağılımı**

| Değişkenler | | n | % |
|---|---|---|---|
| İnternette ortalama ne kadar zaman geçiriyorsunuz? | 1-2 saat | 21 | 7,6 |
| | 2-3 saat | 60 | 21,8 |
| | 3-4 saat | 70 | 25,5 |
| | 4-5 saat | 58 | 21,1 |
| | 5-6 saat | 30 | 10,9 |
| | 6-7 saat | 14 | 5,1 |
| | 8 saat ve üstü | 22 | 8,0 |
| İnternette en çok hangi amaç için kullanıyorsunuz? | Oyun | 15 | 5,5 |
| | Ödev/Araştırma | 28 | 10,2 |
| | Sosyal medya | 180 | 65,5 |
| | Dizi/film | 52 | 18,9 |
| İnternette en çok hangi sosyal ağları kullanıyorsunuz? | İnstagram | 191 | 69,5 |
| | Twitter | 63 | 22,9 |
| | Facebook ve diğerleri | 21 | 7,6 |
| İnternete hangi teknolojik aletten erişim sağlıyorsunuz? | Telefon | 231 | 84,0 |
| | Tablet/bilgisayar | 44 | 16,0 |
| İnternete genellikle nereden bağlanırsınız? | Ev | 225 | 81,8 |
| | Okul, yurt internet kafe | 50 | 18,2 |
| Ne kadar zamandır internet kullanıyorsunuz? | 5 yıl ve altı | 61 | 22,2 |
| | 5-10 yıl | 125 | 45,5 |
| | 10 yıl ve üstü | 89 | 32,4 |
| **Toplam** | | **275** | **100,0** |

Betimleyici istatistik sonucunda Ebeveyn-Ergen İlişkileri Niteliği Ölçeği alt boyutları, Problemli İnternet Kullanım Ölçeği ve alt boyutları ve İnternet Bağımlılığı Ölçeği için hesaplanan en küçük-en büyük değerler, ortalama ve standart sapma değerleri Tablo III'te verilmiştir. Eğiklik-basıklık değerlerinin incelenmesi sonucunda toplam puanlarının normal dağılım ve normale yakın bir dağılım sergiledikleri görülmüştür. Bu sonuca göre parametrik testlerin kullanılmasına karar verilmiştir.

**Tablo III. Araştırma Ölçek ve Alt Boyut Toplam Puanları İçin Betimleyici İstatistiksel Değerler**

| Ölçek/Alt boyut | En Küçük Değer | En Büyük Değer | $\bar{x}$ | ss | Eğiklik | Basıklık |
|---|---|---|---|---|---|---|
| Anne/Açıklama boyutu | 6 | 30 | 20,69 | 6,22 | -0,247 | -1,059 |
| Anne/Olumlu ilişkiler boyutu | 6 | 30 | 20,95 | 5,79 | -0,229 | -0,716 |
| Anne/Olumsuz ilişkiler boyutu | 4 | 20 | 10,07 | 4,16 | 0,376 | -0,590 |
| Baba/Açıklama boyutu | 6 | 30 | 16,45 | 6,18 | 0,136 | -0,918 |
| Baba/Olumlu ilişkiler boyutu | 6 | 30 | 16,59 | 5,95 | 0,165 | -0,646 |
| Baba/Olumsuz ilişkiler boyutu | 4 | 20 | 9,89 | 4,59 | 0,474 | -0,832 |
| Problemli İnternet Kullanım Ölçeği | 32 | 119 | 61,92 | 19,74 | 0,603 | -0,594 |
| İnternetin olumsuz sonuçları boyutu | 14 | 60 | 28,64 | 12,51 | 0,709 | -0,703 |
| Aşırı kullanım boyutu | 11 | 30 | 19,72 | 4,53 | 0,455 | -0,226 |
| Sosyal fayda/Sosyal rahatlık boyutu | 7 | 31 | 13,55 | 6,05 | 0,895 | -0,058 |
| İnternet Bağımlılığı Ölçeği | 12 | 52 | 26,97 | 9,53 | 0,469 | -0,605 |

Yapılan analiz sonucunda Ebeveyn-Ergen İlişkileri Niteliği Ölçeği alt boyutları, Problemli İnternet Kullanım Ölçeği ve alt boyutları ve İnternet Bağımlılığı Ölçeği için hesaplanan Cronbach Alfa katsayıları incelendiğinde araştırma ölçeklerinin araştırma örneklemi için geçerli ölçüm araçları olduğunu görülmektedir (Tablo IV).

**Tablo IV. Araştırma Ölçekler ve Alt Boyutları için Geçerlik Katsayılarının İncelenmesi**

| Ölçek/Alt boyutlar | Cronbach Alfa |
|---|---|
| Anne/Açıklama boyutu | 0,88 |
| Anne/Olumlu ilişkiler boyutu | 0,88 |
| Anne/Olumsuz ilişkiler boyutu | 0,92 |
| Baba/Açıklama boyutu | 0,96 |
| Baba/Olumlu ilişkiler boyutu | 0,88 |
| Baba/Olumsuz ilişkiler boyutu | 0,93 |
| Problemli İnternet Kullanım Ölçeği | 0,93 |
| İnternetin olumsuz sonuçları boyutu | 0,93 |
| Aşırı kullanım boyutu | 0,72 |
| Sosyal fayda/Sosyal rahatlık boyutu | 0,84 |
| İnternet Bağımlılığı Ölçeği | 0,90 |

Cinsiyet değişkeni için katılımcıların Ebeveyn-Ergen İlişkileri Niteliği Ölçeği alt boyutları, Problemli İnternet Kullanım Ölçeği ve alt boyutları ve İnternet Bağımlılığı Ölçeği toplam puan ortalamaları arası fark Bağımsız Örnek t Testi ile incelenmiştir. Yapılan analiz sonucunda kadın ve erkek katılımcıların Ebeveyn-Ergen İlişkileri Niteliği Ölçeği anne/açıklama alt boyutu ($t_{(273)}$= 4,407; $p<0,001$), anne/olumlu ilişkiler alt boyutu ($t_{(273)}$= 2,266; $p<0,05$), Problemli İnternet Kullanım Ölçeği sosyal fayda/sosyal rahatlık alt boyutu($t_{(273)}$= -2,329; $p<0,05$) ve İnternet Bağımlılığı Ölçeği ($t_{(273)}$= -2,279; $p<0,05$) toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. Tablo geneli incelendiğinde, kadın katılımcıların Ebeveyn-Ergen İlişkileri Niteliği Ölçeği anne/açıklama alt boyutu ve anne/olumlu ilişkiler toplam puan ortalamalarının erkek katılımcılardan anlamlı şekilde yüksek olduğu görülmektedir. Diğer taraftan erkek katılımcıların Problemli İnternet Kullanım Ölçeği sosyal fayda/sosyal rahatlık alt boyutu ve İnternet Bağımlılığı Ölçeği toplam puan ortalamaları kadın katılımcılardan anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur (Tablo V).

**Tablo V. Ebeveyn-Ergen İlişkileri Niteliği Ölçeği Alt Boyutları, Problemli İnternet Kullanım Ölçeği ve Alt Boyutları ve İnternet Bağımlılığı Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarının Cinsiyet Değişkenine Göre Değişimi**

| Ölçek/Alt boyut | Cinsiyet | n | $\bar{x}$ | ss | $t_{(273)}$ | p |
|---|---|---|---|---|---|---|
| Anne/Açıklama boyutu | Kadın | 210 | 21,51 | 6,25 | 4,407 | 0,000*** |
| | Erkek | 65 | 18,02 | 5,37 | | |
| Anne/Olumlu ilişkiler boyutu | Kadın | 210 | 21,39 | 5,87 | 2,266 | 0,024* |
| | Erkek | 65 | 19,54 | 5,29 | | |
| Anne/Olumsuz ilişkiler boyutu | Kadın | 210 | 10,20 | 4,20 | 0,946 | 0,345 |
| | Erkek | 65 | 9,65 | 4,03 | | |
| Baba/Açıklama boyutu | Kadın | 210 | 16,67 | 6,40 | 1,144 | 0,255 |
| | Erkek | 65 | 15,75 | 5,40 | | |
| Baba/Olumlu ilişkiler boyutu | Kadın | 210 | 16,43 | 5,99 | -0,780 | 0,436 |
| | Erkek | 65 | 17,09 | 5,83 | | |
| Baba/Olumsuz ilişkiler boyutu | Kadın | 210 | 9,67 | 4,55 | -1,403 | 0,162 |
| | Erkek | 65 | 10,58 | 4,69 | | |
| Problemli İnternet Kullanım Ölçeği | Kadın | 210 | 60,71 | 19,47 | -1,823 | 0,069 |
| | Erkek | 65 | 65,80 | 20,25 | | |
| İnternetin olumsuz sonuçları boyutu | Kadın | 210 | 27,92 | 12,39 | -1,733 | 0,084 |
| | Erkek | 65 | 30,98 | 12,69 | | |
| Aşırı kullanım boyutu | Kadın | 210 | 19,76 | 4,72 | 0,243 | 0,826 |
| | Erkek | 65 | 19,62 | 3,90 | | |
| Sosyal fayda/Sosyal rahatlık boyutu | Kadın | 210 | 13,04 | 5,72 | -2,329 | 0,022* |
| | Erkek | 65 | 15,20 | 6,77 | | |
| İnternet Bağımlılığı Ölçeği | Kadın | 210 | 26,25 | 9,58 | -2,279 | 0,023* |
| | Erkek | 65 | 29,31 | 9,06 | | |

* =p<0,05;***=p<0,001

Anne eğitim durumu değişkeni için katılımcıların Ebeveyn-Ergen İlişkileri Niteliği Ölçeği alt boyutları, Problemli İnternet Kullanım Ölçeği ve alt boyutları ve İnternet Bağımlılığı Ölçeği toplam puan ortalamaları arası fark Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile incelenmiştir. Yapılan analiz sonucunda anne eğitim durumu kategorilerine göre katılımcıların Problemli İnternet Kullanım Ölçeği internetin olumsuz sonuçları alt boyutu ($F_{(274)}$= 2,676; $p<0,05$) toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. Farklılığın hangi kategoriden kaynaklandığının belirlenmesi için yapılan LSD (Post Hoc) çoklu karşılaştırma sonucunda, anne eğitim durumu ilkokul olan katılımcıların toplam puan ortalamalarının diğer eğitim durumu kategorileri ile farklılaştığı görülmüştür. Tablo geneli incelendiğinde anne eğitim durumu ilkokul olan katılımcıların Problemli İnternet Kullanım Ölçeği internetin olumsuz sonuçları alt boyutu toplam puan ortalaması en düşükken anne eğitim durumu ortaokul olan katılımcıların en yüksek bulunmuştur (Tablo VI).

**Tablo VI. Ebeveyn-Ergen İlişkileri Niteliği Ölçeği Alt Boyutları, Problemli İnternet Kullanım Ölçeği ve Alt Boyutları ve İnternet Bağımlılığı Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarının Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Değişimi**

| Ölçek/Alt boyut | Anne eğitim durumu | n | $\bar{x}$ | ss | $F_{(274)}$ | p |
|---|---|---|---|---|---|---|
| Anne/Açıklama boyutu | İlkokul | 104 | 20,17 | 6,22 | 0,487 | 0,692 |
| | Ortaokul | 59 | 20,63 | 6,35 | | |
| | Lise | 71 | 21,17 | 5,80 | | |
| | Üniversite | 41 | 21,24 | 6,85 | | |
| Anne/Olumlu ilişkiler boyutu | İlkokul | 104 | 21,07 | 5,98 | 1,338 | 0,262 |
| | Ortaokul | 59 | 21,24 | 5,52 | | |
| | Lise | 71 | 19,90 | 5,39 | | |
| | Üniversite | 41 | 22,05 | 6,22 | | |
| Anne/Olumsuz ilişkiler boyutu | İlkokul | 104 | 9,87 | 4,19 | 1,353 | 0,257 |
| | Ortaokul | 59 | 10,49 | 3,90 | | |
| | Lise | 71 | 10,58 | 4,29 | | |
| | Üniversite | 41 | 9,12 | 4,16 | | |
| Baba/Açıklama boyutu | İlkokul | 104 | 16,08 | 6,14 | 0,310 | 0,818 |
| | Ortaokul | 59 | 16,78 | 6,14 | | |
| | Lise | 71 | 16,87 | 6,02 | | |
| | Üniversite | 41 | 16,22 | 6,74 | | |

| Ölçek/Alt boyut | Anne eğitim durumu | n | $\bar{x}$ | ss | $F_{(274)}$ | p |
|---|---|---|---|---|---|---|
| Baba/Olumlu ilişkiler boyutu | İlkokul | 104 | 16,25 | 5,74 | 0,323 | 0,809 |
| | Ortaokul | 59 | 17,12 | 6,09 | | |
| | Lise | 71 | 16,45 | 6,29 | | |
| | Üniversite | 41 | 16,93 | 5,76 | | |
| Baba/Olumsuz ilişkiler boyutu | İlkokul | 104 | 9,55 | 4,26 | 1,432 | 0,234 |
| | Ortaokul | 59 | 10,88 | 4,99 | | |
| | Lise | 71 | 9,96 | 4,83 | | |
| | Üniversite | 41 | 9,20 | 4,32 | | |
| Problemli İnternet Kullanım Ölçeği | İlkokul | 104 | 58,35 | 18,45 | 2,330 | 0,075 |
| | Ortaokul | 59 | 65,71 | 20,57 | | |
| | Lise | 71 | 64,51 | 19,49 | | |
| | Üniversite | 41 | 61,02 | 21,17 | | |
| İnternetin olumsuz sonuçları boyutu | İlkokul | 104 | 26,14 | 11,83 | 2,676 | 0,048* |
| | Ortaokul | 59 | 31,39 | 13,20 | | |
| | Lise | 71 | 30,04 | 12,41 | | |
| | Üniversite | 41 | 28,61 | 12,59 | | |
| Aşırı kullanım boyutu | İlkokul | 104 | 19,53 | 4,35 | 0,232 | 0,874 |
| | Ortaokul | 59 | 20,14 | 4,59 | | |
| | Lise | 71 | 19,65 | 4,11 | | |
| | Üniversite | 41 | 19,76 | 5,59 | | |
| Sosyal fayda/Sosyal rahatlık boyutu | İlkokul | 104 | 12,67 | 5,65 | 2,317 | 0,076 |
| | Ortaokul | 59 | 14,19 | 6,30 | | |
| | Lise | 71 | 14,82 | 6,56 | | |
| | Üniversite | 41 | 12,66 | 5,40 | | |
| İnternet Bağımlılığı Ölçeği | İlkokul | 104 | 25,44 | 9,16 | 2,161 | 0,093 |
| | Ortaokul | 59 | 28,80 | 9,34 | | |
| | Lise | 71 | 28,21 | 9,69 | | |
| | Üniversite | 41 | 26,07 | 10,06 | | |

* =p<0,05

Baba eğitim durumu değişkeni için katılımcıların Ebeveyn-Ergen İlişkileri Niteliği Ölçeği alt boyutları, Problemli İnternet Kullanım Ölçeği ve alt boyutları ve İnternet Bağımlılığı Ölçeği toplam puan ortalamaları arası fark Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile incelenmiştir. Yapılan analiz sonucunda baba eğitim durumu kategorilerine göre katılımcıların

Ebeveyn-Ergen İlişkileri Niteliği Ölçeği alt boyutları, Problemli İnternet Kullanım Ölçeği ve alt boyutları ve İnternet Bağımlılığı Ölçeği toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır (p>0,05) (Tablo VII).

**Tablo VII. Ebeveyn-Ergen İlişkileri Niteliği Ölçeği Alt Boyutları, Problemli İnternet Kullanım Ölçeği ve Alt Boyutları ve İnternet Bağımlılığı Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarının Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Değişimi**

| Ölçek/Alt boyut | Baba eğitim durumu | n | $\bar{x}$ | ss | $F_{(274)}$ | p |
|---|---|---|---|---|---|---|
| Anne/Açıklama boyutu | İlkokul | 66 | 19,98 | 6,31 | 0,900 | 0,442 |
| | Ortaokul | 55 | 21,82 | 6,36 | | |
| | Lise | 81 | 20,56 | 5,28 | | |
| | Üniversite | 73 | 20,62 | 6,98 | | |
| Anne/Olumlu ilişkiler boyutu | İlkokul | 66 | 21,79 | 5,71 | 0,933 | 0,425 |
| | Ortaokul | 55 | 21,29 | 4,92 | | |
| | Lise | 81 | 20,64 | 5,76 | | |
| | Üniversite | 73 | 20,27 | 6,46 | | |
| Anne/Olumsuz ilişkiler boyutu | İlkokul | 66 | 10,23 | 4,42 | 2,353 | 0,072 |
| | Ortaokul | 55 | 9,84 | 3,90 | | |
| | Lise | 81 | 10,91 | 4,32 | | |
| | Üniversite | 73 | 9,18 | 3,79 | | |
| Baba/Açıklama boyutu | İlkokul | 66 | 15,80 | 6,49 | 0,380 | 0,768 |
| | Ortaokul | 55 | 16,87 | 6,64 | | |
| | Lise | 81 | 16,73 | 5,70 | | |
| | Üniversite | 73 | 16,42 | 6,12 | | |
| Baba/Olumlu ilişkiler boyutu | İlkokul | 66 | 17,00 | 6,22 | 0,451 | 0,717 |
| | Ortaokul | 55 | 17,11 | 6,48 | | |
| | Lise | 81 | 16,33 | 5,56 | | |
| | Üniversite | 73 | 16,11 | 5,75 | | |

| Ölçek/Alt boyut | Baba eğitim durumu | n | $\bar{x}$ | ss | $F_{(274)}$ | p |
|---|---|---|---|---|---|---|
| Baba/Olumsuz ilişkiler boyutu | İlkokul | 66 | 9,48 | 4,60 | 0,598 | 0,617 |
| | Ortaokul | 55 | 9,65 | 4,70 | | |
| | Lise | 81 | 10,43 | 4,57 | | |
| | Üniversite | 73 | 9,82 | 4,57 | | |
| Problemli İnternet Kullanım Ölçeği | İlkokul | 66 | 61,50 | 20,27 | 0,455 | 0,714 |
| | Ortaokul | 55 | 60,02 | 19,21 | | |
| | Lise | 81 | 63,89 | 20,55 | | |
| | Üniversite | 73 | 61,53 | 18,94 | | |
| İnternetin olumsuz sonuçları boyutu | İlkokul | 66 | 28,09 | 13,21 | 0,396 | 0,756 |
| | Ortaokul | 55 | 27,64 | 12,05 | | |
| | Lise | 81 | 29,81 | 12,82 | | |
| | Üniversite | 73 | 28,60 | 12,00 | | |
| Aşırı kullanım boyutu | İlkokul | 66 | 19,77 | 4,15 | 0,309 | 0,819 |
| | Ortaokul | 55 | 19,45 | 4,69 | | |
| | Lise | 81 | 20,09 | 4,43 | | |
| | Üniversite | 73 | 19,48 | 4,88 | | |
| Sosyal fayda/Sosyal rahatlık boyutu | İlkokul | 66 | 13,64 | 6,45 | 0,344 | 0,793 |
| | Ortaokul | 55 | 12,93 | 5,75 | | |
| | Lise | 81 | 13,99 | 6,50 | | |
| | Üniversite | 73 | 13,45 | 5,41 | | |
| İnternet Bağımlılığı Ölçeği | İlkokul | 66 | 26,14 | 8,80 | 0,802 | 0,493 |
| | Ortaokul | 55 | 27,60 | 10,26 | | |
| | Lise | 81 | 28,04 | 9,92 | | |
| | Üniversite | 73 | 26,07 | 9,20 | | |

* =p<0,05

Anne-baba birlikteliği değişkeni için katılımcıların Ebeveyn-Ergen İlişkileri Niteliği Ölçeği alt boyutları, Problemli İnternet Kullanım Ölçeği ve alt boyutları ve İnternet Bağımlılığı Ölçeği toplam puan ortalamaları arası fark Bağımsız Örnek t Testi ile incelenmiştir. Yapılan analiz sonucunda Anne-Baba birlikteliği durumuna göre katılımcıların Ebeveyn-Ergen İlişkileri Niteliği Ölçeği alt boyutları, Problemli İnternet Kullanım Ölçeği ve alt boyutları ve İnternet Bağımlılığı Ölçeği toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır (p>0,05) (Tablo VIII). Anne-babası birlikte olan katılımcıların, birlikte olmayanlara göre baba ile olumlu ilişkiler toplam puan ortalamalarının yüksek olduğu göze çarpmaktadır (Tablo VIII).

**Tablo VIII. Ebeveyn-Ergen İlişkileri Niteliği Ölçeği Alt Boyutları, Problemli İnternet Kullanım Ölçeği ve Alt Boyutları ve İnternet Bağımlılığı Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarının Anne-Baba Birlikteliği Değişkenine Göre Değişimi**

| Ölçek/Alt boyut | Anne-Baba Birlikteliği | N | $\bar{x}$ | ss | $t_{(273)}$ | p |
|---|---|---|---|---|---|---|
| Anne/Açıklama boyutu | Evet | 244 | 20,79 | 6,21 | 0,775 | 0,439 |
| | Hayır | 31 | 19,87 | 6,34 | | |
| Anne/Olumlu ilişkiler boyutu | Evet | 244 | 21,16 | 5,75 | 1,701 | 0,090 |
| | Hayır | 31 | 19,29 | 5,92 | | |
| Anne/Olumsuz ilişkiler boyutu | Evet | 244 | 10,05 | 4,27 | -0,381 | 0,705 |
| | Hayır | 31 | 10,29 | 3,25 | | |
| Baba/Açıklama boyutu | Evet | 244 | 16,64 | 6,11 | 1,363 | 0,174 |
| | Hayır | 31 | 15,03 | 6,61 | | |
| Baba/Olumlu ilişkiler boyutu | Evet | 244 | 16,88 | 5,90 | 2,303 | 0,022* |
| | Hayır | 31 | 14,29 | 5,87 | | |
| Baba/Olumsuz ilişkiler boyutu | Evet | 244 | 9,84 | 4,49 | -0,476 | 0,634 |
| | Hayır | 31 | 10,26 | 5,39 | | |
| Problemli İnternet Kullanım Ölçeği | Evet | 244 | 61,48 | 19,93 | -1,020 | 0,309 |
| | Hayır | 31 | 65,32 | 18,14 | | |
| İnternetin olumsuz sonuçları boyutu | Evet | 244 | 28,36 | 12,61 | -1,053 | 0,293 |
| | Hayır | 31 | 30,87 | 11,66 | | |
| Aşırı kullanım boyutu | Evet | 244 | 19,76 | 4,58 | 0,354 | 0,723 |
| | Hayır | 31 | 19,45 | 4,13 | | |
| Sosyal fayda/Sosyal rahatlık boyutu | Evet | 244 | 13,36 | 5,95 | -1,421 | 0,156 |
| | Hayır | 31 | 15,00 | 6,66 | | |
| İnternet Bağımlılığı Ölçeği | Evet | 244 | 26,75 | 9,52 | -1,058 | 0,291 |
| | Hayır | 31 | 28,68 | 9,62 | | |

* = $p<0,05$

Anne çalışması değişkeni için katılımcıların Ebeveyn-Ergen İlişkileri Niteliği Ölçeği alt boyutları, Problemli İnternet Kullanım Ölçeği ve alt boyutları ve İnternet Bağımlılığı Ölçeği toplam puan ortalamaları arası fark Bağımsız Örnek t Testi ile incelenmiştir. Yapılan analiz sonucunda annesi çalışan ve çalışmayan katılımcıların Problemli İnternet Kullanım Ölçeği sosyal fayda/sosyal rahatlık boyutu alt boyutu ($t_{(273)}$= 2,230; $p<0,05$) ve İnternet Bağımlılığı Ölçeği ($t_{(273)}$= 2,086; $p<0,05$) toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. Tablo geneli incelendiğinde, annesi çalışan katılımcıların sosyal fayda/sosyal rahatlık ve İnternet Bağımlılığı Ölçeği toplam puan ortalamaları en yüksek bulunmuştur (Tablo IX).

**Tablo IX. Ebeveyn-Ergen İlişkileri Niteliği Ölçeği Alt Boyutları, Problemli İnternet Kullanım Ölçeği ve Alt Boyutları ve İnternet Bağımlılığı Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarının Anne Çalışması Değişkenine Göre Değişimi**

| Ölçek/Alt boyut | Anne Çalışma | N | $\bar{x}$ | ss | $t_{(273)}$ | p |
|---|---|---|---|---|---|---|
| Anne/Açıklama boyutu | Evet | 79 | 20,95 | 6,25 | 0,443 | 0,658 |
| | Hayır | 196 | 20,58 | 6,23 | | |
| Anne/Olumlu ilişkiler boyutu | Evet | 79 | 20,29 | 5,49 | -1,198 | 0,232 |
| | Hayır | 196 | 21,21 | 5,89 | | |
| Anne/Olumsuz ilişkiler boyutu | Evet | 79 | 10,84 | 4,17 | 1,940 | 0,053 |
| | Hayır | 196 | 9,77 | 4,13 | | |
| Baba/Açıklama boyutu | Evet | 79 | 17,13 | 6,67 | 1,146 | 0,253 |
| | Hayır | 196 | 16,18 | 5,97 | | |
| Baba/Olumlu ilişkiler boyutu | Evet | 79 | 16,82 | 5,83 | 0,413 | 0,680 |
| | Hayır | 196 | 16,49 | 6,00 | | |
| Baba/Olumsuz ilişkiler boyutu | Evet | 79 | 10,53 | 4,68 | 1,480 | 0,140 |
| | Hayır | 196 | 9,63 | 4,54 | | |
| Problemli İnternet Kullanım Ölçeği | Evet | 79 | 65,20 | 21,75 | 1,652 | 0,101 |
| | Hayır | 196 | 60,59 | 18,77 | | |
| İnternetin olumsuz sonuçları boyutu | Evet | 79 | 30,58 | 13,56 | 1,554 | 0,123 |
| | Hayır | 196 | 27,86 | 12,01 | | |
| Aşırı kullanım boyutu | Evet | 79 | 19,72 | 5,13 | -0,005 | 0,996 |
| | Hayır | 196 | 19,72 | 4,28 | | |
| Sosyal fayda/Sosyal rahatlık boyutu | Evet | 79 | 14,90 | 6,62 | 2,230 | 0,028* |
| | Hayır | 196 | 13,01 | 5,73 | | |
| İnternet Bağımlılığı Ölçeği | Evet | 79 | 28,85 | 10,40 | 2,086 | 0,038* |
| | Hayır | 196 | 26,21 | 9,08 | | |

* = $p<0,05$

Baba çalışması değişkeni için katılımcıların Ebeveyn-Ergen İlişkileri Niteliği Ölçeği alt boyutları, Problemli İnternet Kullanım Ölçeği ve alt boyutları ve İnternet Bağımlılığı Ölçeği toplam puan ortalamaları arası fark Bağımsız Örnek t Testi ile incelenmiştir. Yapılan analiz

sonucunda babası çalışan ve çalışmayan katılımcıların Ebeveyn-Ergen İlişkileri Niteliği Ölçeği alt boyutları, Problemli İnternet Kullanım Ölçeği ve alt boyutları ve İnternet Bağımlılığı Ölçeği toplam puan ortalamaları arası istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$) (Tablo X).

**Tablo X. Ebeveyn-Ergen İlişkileri Niteliği Ölçeği Alt Boyutları, Problemli İnternet Kullanım Ölçeği ve Alt Boyutları ve İnternet Bağımlılığı Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarının Baba Çalışması Değişkenine Göre Değişimi**

| Ölçek/Alt boyut | Baba Çalışma | N | $\bar{x}$ | ss | $t_{(273)}$ | p |
|---|---|---|---|---|---|---|
| Anne/Açıklama boyutu | Evet | 238 | 20,45 | 6,24 | -1,582 | 0,115 |
| | Hayır | 37 | 22,19 | 5,96 | | |
| Anne/Olumlu ilişkiler boyutu | Evet | 238 | 20,71 | 5,77 | -1,775 | 0,077 |
| | Hayır | 37 | 22,51 | 5,71 | | |
| Anne/Olumsuz ilişkiler boyutu | Evet | 238 | 10,10 | 4,05 | 0,284 | 0,777 |
| | Hayır | 37 | 9,89 | 4,86 | | |
| Baba/Açıklama boyutu | Evet | 238 | 16,44 | 5,95 | -0,076 | 0,940 |
| | Hayır | 37 | 16,54 | 7,57 | | |
| Baba/Olumlu ilişkiler boyutu | Evet | 238 | 16,66 | 5,73 | 0,420 | 0,676 |
| | Hayır | 37 | 16,14 | 7,25 | | |
| Baba/Olumsuz ilişkiler boyutu | Evet | 238 | 9,74 | 4,43 | -1,156 | 0,254 |
| | Hayır | 37 | 10,84 | 5,51 | | |
| Problemli İnternet Kullanım Ölçeği | Evet | 238 | 62,22 | 19,75 | 0,643 | 0,521 |
| | Hayır | 37 | 59,97 | 19,86 | | |
| İnternetin olumsuz sonuçları boyutu | Evet | 238 | 28,88 | 12,49 | 0,802 | 0,423 |
| | Hayır | 37 | 27,11 | 12,69 | | |
| Aşırı kullanım boyutu | Evet | 238 | 19,81 | 4,61 | 0,810 | 0,419 |
| | Hayır | 37 | 19,16 | 3,97 | | |
| Sosyal fayda/Sosyal rahatlık boyutu | Evet | 238 | 13,53 | 6,04 | -0,166 | 0,868 |
| | Hayır | 37 | 13,70 | 6,19 | | |
| İnternet Bağımlılığı Ölçeği | Evet | 238 | 27,11 | 9,74 | 0,610 | 0,543 |
| | Hayır | 37 | 26,08 | 8,14 | | |

Kardeş sayısı değişkeni için katılımcıların Ebeveyn-Ergen İlişkileri Niteliği Ölçeği alt boyutları, Problemli İnternet Kullanım Ölçeği ve alt boyutları ve İnternet Bağımlılığı Ölçeği toplam puan ortalamaları arası fark Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile incelenmiştir. Yapılan analiz sonucunda Kardeş sayısı değişkenine göre katılımcıların Problemli İnternet Kullanım Ölçeği ve alt boyutları ve İnternet Bağımlılığı Ölçeği toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$). Kardeş sayısı kategorilerine göre Ebeveyn-Ergen İlişkileri Niteliği Ölçeği anne/açıklama alt boyut ($F_{(274)}= 4,233$; $p<0,05$) ve baba/açıklama alt boyut ($F_{(274)}= 7,343$; $p<0,01$) toplam puan ortalamaları arasında bulunan anlamlı farklılığın LSD (Post Hoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre tek kardeş olan katılımcılardan kaynaklandığı görülmüştür. (Tablo XI).

**Tablo XI. Ebeveyn-Ergen İlişkileri Niteliği Ölçeği Alt Boyutları, Problemli İnternet Kullanım Ölçeği ve Alt Boyutları ve İnternet Bağımlılığı Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarının Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Değişimi**

| Ölçek/Alt boyut | Kardeş sayısı | N | $\bar{x}$ | ss | $F_{(274)}$ | p |
|---|---|---|---|---|---|---|
| Anne/Açıklama boyutu | Tek kardeş | 70 | 22,43 | 6,12 | 4,233 | 0,015* |
| | 2 kardeş | 92 | 19,63 | 6,19 | | |
| | 3 kardeş ve üstü | 113 | 20,47 | 6,14 | | |
| Anne/Olumlu ilişkiler boyutu | Tek kardeş | 70 | 21,20 | 6,28 | 0,088 | 0,915 |
| | 2 kardeş | 92 | 20,85 | 5,76 | | |
| | 3 kardeş ve üstü | 113 | 20,88 | 5,53 | | |
| Anne/Olumsuz ilişkiler boyutu | Tek kardeş | 70 | 10,59 | 4,20 | 2,624 | 0,074 |
| | 2 kardeş | 92 | 10,52 | 4,09 | | |
| | 3 kardeş ve üstü | 113 | 9,39 | 4,14 | | |
| Baba/Açıklama boyutu | Tek kardeş | 70 | 18,77 | 6,29 | 7,343 | 0,001** |
| | 2 kardeş | 92 | 15,23 | 5,87 | | |
| | 3 kardeş ve üstü | 113 | 16,02 | 6,02 | | |
| Baba/Olumlu ilişkiler boyutu | Tek kardeş | 70 | 17,23 | 6,23 | 0,582 | 0,559 |
| | 2 kardeş | 92 | 16,24 | 5,97 | | |
| | 3 kardeş ve üstü | 113 | 16,48 | 5,76 | | |

| Ölçek/Alt boyut | Kardeş sayısı | N | $\bar{x}$ | ss | $F_{(274)}$ | p |
|---|---|---|---|---|---|---|
| Baba/Olumsuz ilişkiler boyutu | Tek kardeş | 70 | 9,69 | 4,32 | 1,564 | 0,211 |
| | 2 kardeş | 92 | 10,57 | 4,55 | | |
| | 3 kardeş ve üstü | 113 | 9,46 | 4,76 | | |
| Problemli İnternet Kullanım Ölçeği | Tek kardeş | 70 | 60,14 | 19,09 | 0,640 | 0,528 |
| | 2 kardeş | 92 | 63,63 | 20,59 | | |
| | 3 kardeş ve üstü | 113 | 61,62 | 19,49 | | |
| İnternetin olumsuz sonuçları boyutu | Tek kardeş | 70 | 28,04 | 11,68 | 0,380 | 0,684 |
| | 2 kardeş | 92 | 29,57 | 13,39 | | |
| | 3 kardeş ve üstü | 113 | 28,27 | 12,33 | | |
| Aşırı kullanım boyutu | Tek kardeş | 70 | 19,33 | 4,95 | 0,680 | 0,507 |
| | 2 kardeş | 92 | 19,58 | 4,18 | | |
| | 3 kardeş ve üstü | 113 | 20,09 | 4,54 | | |
| Sosyal fayda/Sosyal rahatlık boyutu | Tek kardeş | 70 | 12,77 | 5,73 | 1,827 | 0,163 |
| | 2 kardeş | 92 | 14,49 | 6,43 | | |
| | 3 kardeş ve üstü | 113 | 13,27 | 5,87 | | |
| İnternet Bağımlılığı Ölçeği | Tek kardeş | 70 | 26,21 | 10,27 | 1,024 | 0,361 |
| | 2 kardeş | 92 | 28,12 | 9,78 | | |
| | 3 kardeş ve üstü | 113 | 26,50 | 8,83 | | |

$^{*}$ = $p<0,05$; $^{**}$ = $p<0,01$

Doğum sırası değişkeni için katılımcıların Ebeveyn-Ergen İlişkileri Niteliği Ölçeği alt boyutları, Problemli İnternet Kullanım Ölçeği ve alt boyutları ve İnternet Bağımlılığı Ölçeği toplam puan ortalamaları arası fark Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile incelenmiştir. Yapılan analiz sonucunda doğum sırası kategorilerine göre katılımcıların Ebeveyn-Ergen İlişkileri Niteliği Ölçeği anne/olumsuz ilişkiler alt boyut ($F_{(274)}$= 3,621; $p<0,05$), Problemli İnternet Kullanım Ölçeği ($F_{(274)}$= 3,050; $p<0,05$), internetin olumsuz sonuçları alt boyutu ($F_{(274)}$= 3,356; $p<0,05$) ve aşırı kullanım alt boyut ($F_{(274)}$= 5,302; $p<0,01$) toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. Farklılığın hangi kategoriden kaynaklandığının belirlenmesi için yapılan LSD (Post Hoc) çoklu karşılaştırma sonucunda, Ebeveyn-Ergen İlişkileri Niteliği Ölçeği anne/olumsuz ilişkiler alt boyutu için son çocuk olan katılımcıların puan ortalamaları ilk ve ortanca çocuk olan katılımcılardan farklılaşmaktadır. Diğer yandan ortanca çocuk olan katılımcıların Problemli İnternet Kullanım Ölçeği ve alt boyut puan ortalamaları ilk ve son çocuk olan katılımcılardan farklılaşmaktadır. Tablo geneli incelendiğinde, ortanca çocuk olan katılımcıların anne/olumsuz ilişkiler alt

boyutu, Problemli İnternet Kullanım Ölçeği ve alt boyut toplam puan ortalamaları en yüksek bulunurken son çocuk olan katılımcıların en düşük bulunmuştur (Tablo XII).

**Tablo XII. Ebeveyn-Ergen İlişkileri Niteliği Ölçeği Alt Boyutları, Problemli İnternet Kullanım Ölçeği ve Alt Boyutları ve İnternet Bağımlılığı Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarının Doğum Sırası Değişkenine Göre Değişimi**

| Ölçek/Alt boyut | Doğum sırası | N | $\bar{x}$ | ss | $F_{(274)}$ | p |
|---|---|---|---|---|---|---|
| Anne/Açıklama boyutu | İlk çocuk | 119 | 21,37 | 6,03 | 1,293 | 0,276 |
| | Ortanca çocuk | 91 | 20,07 | 6,44 | | |
| | Son çocuk | 65 | 20,31 | 6,23 | | |
| Anne/Olumlu ilişkiler boyutu | İlk çocuk | 119 | 21,02 | 5,73 | 0,459 | 0,632 |
| | Ortanca çocuk | 91 | 20,53 | 5,90 | | |
| | Son çocuk | 65 | 21,42 | 5,78 | | |
| Anne/Olumsuz ilişkiler boyutu | İlk çocuk | 119 | 10,27 | 3,87 | 3,621 | 0,028* |
| | Ortanca çocuk | 91 | 10,65 | 4,23 | | |
| | Son çocuk | 65 | 8,91 | 4,41 | | |
| Baba/Açıklama boyutu | İlk çocuk | 119 | 17,21 | 6,20 | 1,815 | 0,165 |
| | Ortanca çocuk | 91 | 16,16 | 6,37 | | |
| | Son çocuk | 65 | 15,48 | 5,77 | | |
| Baba/Olumlu ilişkiler boyutu | İlk çocuk | 119 | 16,64 | 5,80 | 0,016 | 0,984 |
| | Ortanca çocuk | 91 | 16,60 | 6,09 | | |
| | Son çocuk | 65 | 16,48 | 6,10 | | |
| Baba/Olumsuz ilişkiler boyutu | İlk çocuk | 119 | 10,04 | 4,38 | 2,711 | 0,068 |
| | Ortanca çocuk | 91 | 10,47 | 4,64 | | |
| | Son çocuk | 65 | 8,78 | 4,78 | | |
| Problemli İnternet Kullanım Ölçeği | İlk çocuk | 119 | 60,49 | 19,43 | 3,050 | 0,049* |
| | Ortanca çocuk | 91 | 65,97 | 19,30 | | |
| | Son çocuk | 65 | 58,86 | 20,30 | | |
| İnternetin olumsuz sonuçları boyutu | İlk çocuk | 119 | 27,77 | 11,91 | 3,356 | 0,036* |
| | Ortanca çocuk | 91 | 31,31 | 12,96 | | |
| | Son çocuk | 65 | 26,51 | 12,49 | | |
| Aşırı kullanım boyutu | İlk çocuk | 119 | 19,07 | 4,41 | 5,302 | 0,006** |
| | Ortanca çocuk | 91 | 20,97 | 4,70 | | |
| | Son çocuk | 65 | 19,18 | 4,19 | | |

| Ölçek/Alt boyut | Doğum sırası | N | $\bar{x}$ | ss | $F_{(274)}$ | p |
|---|---|---|---|---|---|---|
| Sosyal fayda/Sosyal rahatlık boyutu | İlk çocuk | 119 | 13,65 | 6,09 | 0,168 | 0,845 |
| | Ortanca çocuk | 91 | 13,69 | 5,77 | | |
| | Son çocuk | 65 | 13,17 | 6,41 | | |
| İnternet Bağımlılığı Ölçeği | İlk çocuk | 119 | 26,54 | 9,58 | 0,981 | 0,376 |
| | Ortanca çocuk | 91 | 28,10 | 9,54 | | |
| | Son çocuk | 65 | 26,18 | 9,43 | | |

$^{*}$ = p<0,05; $^{**}$ = p<0,01

İnternet kullanım amacı değişkeni için katılımcıların Ebeveyn-Ergen İlişkileri Niteliği Ölçeği alt boyutları, Problemli İnternet Kullanım Ölçeği ve alt boyutları ve İnternet Bağımlılığı Ölçeği toplam puan ortalamaları arası fark Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile incelenmiştir. Yapılan analiz sonucunda internet kullanım amacı kategorilerine göre katılımcıların Ebeveyn-Ergen İlişkileri Niteliği Ölçeği baba/açıklama ($F_{(274)}$= 4,396; p<0,01),Problemli İnternet Kullanım Ölçeği ($F_{(274)}$= 3,621; p<0,05), aşırı kullanım alt boyut ($F_{(274)}$= 8,292; p<0,001) ve İnternet Bağımlılığı Ölçeği ($F_{(274)}$= 4,059; p<0,01) toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. Farklılığın hangi kategoriden kaynaklandığının belirlenmesi için yapılan LSD (Post Hoc) çoklu karşılaştırma sonucunda, interneti ödev için kullanan katılımcıların Ebeveyn-Ergen İlişkileri Niteliği Ölçeği baba/açıklama alt boyutu, Problemli İnternet Kullanım Ölçeği, aşırı kullanım alt boyut ve İnternet Bağımlılığı Ölçeği toplam puan ortalamaları diğer kategorilerden anlamlı farklılık göstermektedir. Tablo geneli incelendiğinde, interneti ödev amaçlı kullanan katılımcıların Ebeveyn-Ergen İlişkileri Niteliği Ölçeği baba/açıklama alt boyutu, Problemli İnternet Kullanım Ölçeği, aşırı kullanım alt boyut ve İnternet Bağımlılığı Ölçeği toplam puan ortalamaları en düşük bulunmuştur. İnterneti dizi/film izleme amacıyla kullanan katılımcıların Ebeveyn-Ergen İlişkileri Niteliği Ölçeği baba/açıklama alt boyutu toplam puan ortalamaları en yüksekken interneti oyun amacıyla kullanan katılımcıların Problemli İnternet Kullanım Ölçeği, aşırı kullanım alt boyut ve İnternet Bağımlılığı Ölçeği toplam puan ortalamaları en yüksektir (Tablo XIII).

**Tablo XIII. Ebeveyn-Ergen İlişkileri Niteliği Ölçeği Alt Boyutları, Problemli İnternet Kullanım Ölçeği ve Alt Boyutları ve İnternet Bağımlılığı Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarının İnternet Kullanım Amacı Değişkenine Göre Değişimi**

| Ölçek/Alt boyut | İnternet kullanım amacı | n | $\bar{x}$ | ss | $F_{(274)}$ | p |
|---|---|---|---|---|---|---|
| Anne/Açıklama boyutu | Oyun | 15 | 19,27 | 5,02 | 0,572 | 0,634 |
| | Ödev | 28 | 19,75 | 7,81 | | |
| | Sosyal Medya | 180 | 20,94 | 5,99 | | |
| | Dizi/Film | 52 | 20,71 | 6,46 | | |
| Anne/Olumlu ilişkiler boyutu | Oyun | 15 | 19,67 | 4,35 | 0,954 | 0,415 |
| | Ödev | 28 | 22,32 | 6,36 | | |
| | Sosyal Medya | 180 | 21,01 | 5,75 | | |
| | Dizi/Film | 52 | 20,37 | 5,93 | | |
| Anne/Olumsuz ilişkiler boyutu | Oyun | 15 | 11,60 | 4,24 | 1,321 | 0,268 |
| | Ödev | 28 | 9,29 | 4,63 | | |
| | Sosyal Medya | 180 | 9,93 | 4,03 | | |
| | Dizi/Film | 52 | 10,56 | 4,30 | | |
| Baba/Açıklama boyutu | Oyun | 15 | 16,53 | 6,31 | 4,396 | 0,005** |
| | Ödev | 28 | 12,96 | 5,90 | | |
| | Sosyal Medya | 180 | 16,51 | 6,00 | | |
| | Dizi/Film | 52 | 18,12 | 6,32 | | |
| Baba/Olumlu ilişkiler boyutu | Oyun | 15 | 17,07 | 5,99 | 0,609 | 0,610 |
| | Ödev | 28 | 15,29 | 6,46 | | |
| | Sosyal Medya | 180 | 16,83 | 6,07 | | |
| | Dizi/Film | 52 | 16,33 | 5,22 | | |
| Baba/Olumsuz ilişkiler boyutu | Oyun | 15 | 8,67 | 4,15 | 2,564 | 0,055 |
| | Ödev | 28 | 10,43 | 5,68 | | |
| | Sosyal Medya | 180 | 9,50 | 4,37 | | |
| | Dizi/Film | 52 | 11,29 | 4,65 | | |
| Problemli İnternet Kullanım Ölçeği | Oyun | 15 | 71,27 | 18,61 | 3,621 | 0,014* |
| | Ödev | 28 | 52,11 | 18,02 | | |
| | Sosyal Medya | 180 | 62,29 | 18,94 | | |
| | Dizi/Film | 52 | 63,19 | 22,07 | | |

| Ölçek/Alt boyut | İnternet kullanım amacı | n | $\bar{x}$ | ss | $F_{(274)}$ | p |
|---|---|---|---|---|---|---|
| İnternetin olumsuz sonuçları boyutu | Oyun | 15 | 34,07 | 12,42 | 2,572 | 0,054 |
| | Ödev | 28 | 23,64 | 10,52 | | |
| | Sosyal Medya | 180 | 28,70 | 12,13 | | |
| | Dizi/Film | 52 | 29,58 | 14,15 | | |
| Aşırı kullanım boyutu | Oyun | 15 | 20,47 | 2,42 | 8,292 | 0,000*** |
| | Ödev | 28 | 16,18 | 2,92 | | |
| | Sosyal Medya | 180 | 20,42 | 4,72 | | |
| | Dizi/Film | 52 | 19,02 | 4,08 | | |
| Sosyal fayda/Sosyal rahatlık boyutu | Oyun | 15 | 16,73 | 7,33 | 2,585 | 0,054 |
| | Ödev | 28 | 12,29 | 5,77 | | |
| | Sosyal Medya | 180 | 13,18 | 5,70 | | |
| | Dizi/Film | 52 | 14,60 | 6,68 | | |
| İnternet Bağımlılığı Ölçeği | Oyun | 15 | 33,27 | 7,53 | 4,059 | 0,008** |
| | Ödev | 28 | 22,89 | 9,06 | | |
| | Sosyal Medya | 180 | 26,95 | 9,30 | | |
| | Dizi/Film | 52 | 27,42 | 10,22 | | |

* =p<0,05; ** =p<0,01; *** =p<0,001

İnternete erişim cihazı değişkeni için katılımcıların Ebeveyn-Ergen İlişkileri Niteliği Ölçeği alt boyutları, Problemli İnternet Kullanım Ölçeği ve alt boyutları ve İnternet Bağımlılığı Ölçeği toplam puan ortalamaları arası fark Bağımsız Örnek t Testi ile incelenmiştir. Yapılan analiz sonucunda telefondan ve tablet/bilgisayardan internete bağlanan katılımcıların Ebeveyn-Ergen İlişkileri Niteliği Ölçeği baba olumsuz ilişkiler alt boyut ($t_{(273)}$= -2,640; p<0,01), Problemli İnternet Kullanım Ölçeği ($t_{(273)}$= -3,138; p<0,001), internetin olumsuz sonuçları alt boyutu ($t_{(273)}$= -3,779; p<0,01), aşırı kullanım alt boyutu ($t_{(273)}$= 2,751; p<0,01), sosyal fayda/sosyal rahatlık alt boyutu ($t_{(273)}$= -4,651; p<0,001)ve İnternet Bağımlılığı Ölçeği ($t_{(273)}$= -2,800; p<0,01)toplam puan ortalamaları arası istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Tablo geneli incelendiğinde, internete tablet/bilgisayardan bağlanan katılımcıların sosyal fayda/sosyal rahatlık alt boyutu hariç puan ortalamaları daha yüksek bulunmuştur (Tablo XIV).

**Tablo XIV. Ebeveyn-Ergen İlişkileri Niteliği Ölçeği Alt Boyutları, Problemli İnternet Kullanım Ölçeği ve Alt Boyutları ve İnternet Bağımlılığı Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarının İnternet Erişim Cihazı Değişkenine Göre Değişimi**

| Ölçek/Alt boyut | Erişim cihazı | n | $\bar{x}$ | ss | $t_{(273)}$ | p |
|---|---|---|---|---|---|---|
| Anne/Açıklama boyutu | Telefon | 231 | 20,92 | 6,24 | 1,410 | 0,160 |
| | Tablet/bilgisayar | 44 | 19,48 | 6,08 | | |
| Anne/Olumlu ilişkiler boyutu | Telefon | 231 | 21,04 | 5,85 | 0,618 | 0,537 |
| | Tablet/bilgisayar | 44 | 20,45 | 5,48 | | |
| Anne/Olumsuz ilişkiler boyutu | Telefon | 231 | 9,98 | 4,18 | -0,862 | 0,390 |
| | Tablet/bilgisayar | 44 | 10,57 | 4,06 | | |
| Baba/Açıklama boyutu | Telefon | 231 | 16,33 | 6,24 | -0,745 | 0,457 |
| | Tablet/bilgisayar | 44 | 17,09 | 5,89 | | |
| Baba/Olumlu ilişkiler boyutu | Telefon | 231 | 16,37 | 5,91 | -1,416 | 0,158 |
| | Tablet/bilgisayar | 44 | 17,75 | 6,06 | | |
| Baba/Olumsuz ilişkiler boyutu | Telefon | 231 | 9,57 | 4,53 | -2,640 | 0,009** |
| | Tablet/bilgisayar | 44 | 11,55 | 4,61 | | |
| Problemli İnternet Kullanım Ölçeği | Telefon | 231 | 60,31 | 18,85 | -3,138 | 0,002** |
| | Tablet/bilgisayar | 44 | 70,34 | 22,28 | | |
| İnternetin olumsuz sonuçları boyutu | Telefon | 231 | 27,43 | 11,95 | -3,779 | 0,000*** |
| | Tablet/bilgisayar | 44 | 35,02 | 13,54 | | |
| Aşırı kullanım boyutu | Telefon | 231 | 20,05 | 4,66 | 2,751 | 0,006** |
| | Tablet/bilgisayar | 44 | 18,02 | 3,32 | | |
| Sosyal fayda/Sosyal rahatlık boyutu | Telefon | 231 | 12,84 | 5,58 | -4,651 | 0,000*** |
| | Tablet/bilgisayar | 44 | 17,30 | 7,03 | | |
| İnternet Bağımlılığı Ölçeği | Telefon | 231 | 26,28 | 9,31 | -2,800 | 0,005** |
| | Tablet/bilgisayar | 44 | 30,61 | 9,96 | | |

** =p<0,01; *** =p<0,001

İnternete erişim yeri değişkeni için katılımcıların Ebeveyn-Ergen İlişkileri Niteliği Ölçeği alt boyutları, Problemli İnternet Kullanım Ölçeği ve alt boyutları ve İnternet Bağımlılığı Ölçeği toplam puan ortalamaları arası fark Bağımsız Örnek t Testi ile incelenmiştir. Yapılan

analiz sonucunda internete erişim yeri değişkenine göre katılımcıların Ebeveyn-Ergen İlişkileri Niteliği Ölçeği alt boyutları, Problemli İnternet Kullanım Ölçeği ve alt boyutları ve İnternet Bağımlılığı Ölçeği toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır (p>0,05) (Tablo XV).

**Tablo XV. Ebeveyn-Ergen İlişkileri Niteliği Ölçeği Alt Boyutları, Problemli İnternet Kullanım Ölçeği ve Alt Boyutları ve İnternet Bağımlılığı Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarının İnternet Erişim Yeri Değişkenine Göre Değişimi**

| Ölçek/Alt boyut | Erişim yeri | n | $\bar{x}$ | ss | $t_{(273)}$ | p |
|---|---|---|---|---|---|---|
| Anne/Açıklama boyutu | Ev | 225 | 20,99 | 6,17 | 1,698 | 0,091 |
| | Okul, yurt, internet kafe | 50 | 19,34 | 6,35 | | |
| Anne/Olumlu ilişkiler boyutu | Ev | 225 | 21,14 | 5,85 | 1,175 | 0,241 |
| | Okul, yurt, internet kafe | 50 | 20,08 | 5,44 | | |
| Anne/Olumsuz ilişkiler boyutu | Ev | 225 | 10,08 | 4,15 | 0,024 | 0,981 |
| | Okul, yurt, internet kafe | 50 | 10,06 | 4,24 | | |
| Baba/Açıklama boyutu | Ev | 225 | 16,74 | 6,25 | 1,618 | 0,107 |
| | Okul, yurt, internet kafe | 50 | 15,18 | 5,73 | | |
| Baba/Olumlu ilişkiler boyutu | Ev | 225 | 16,85 | 6,00 | 1,541 | 0,124 |
| | Okul, yurt, internet kafe | 50 | 15,42 | 5,62 | | |
| Baba/Olumsuz ilişkiler boyutu | Ev | 225 | 9,84 | 4,62 | -0,395 | 0,693 |
| | Okul, yurt, internet kafe | 50 | 10,12 | 4,53 | | |
| Problemli İnternet Kullanım Ölçeği | Ev | 225 | 61,24 | 19,46 | -1,198 | 0,232 |
| | Okul, yurt, internet kafe | 50 | 64,94 | 20,90 | | |
| İnternetin olumsuz sonuçları boyutu | Ev | 225 | 28,08 | 12,19 | -1,602 | 0,110 |
| | Okul, yurt, internet kafe | 50 | 31,20 | 13,69 | | |
| Aşırı kullanım boyutu | Ev | 225 | 19,84 | 4,60 | -0,938 | 0,349 |
| | Okul, yurt, internet kafe | 50 | 19,18 | 4,19 | | |
| Sosyal fayda/Sosyal rahatlık boyutu | Ev | 225 | 13,32 | 5,96 | -1,309 | 0,192 |
| | Okul, yurt, internet kafe | 50 | 14,56 | 6,37 | | |

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| İnternet Bağımlılığı Ölçeği | Ev | 225 | 26,80 | 9,41 | -0,646 | 0,519 |
| | Okul, yurt, internet kafe | 50 | 27,76 | 10,12 | | |

İnternet kullanım yılı değişkeni için katılımcıların Ebeveyn-Ergen İlişkileri Niteliği Ölçeği alt boyutları, Problemli İnternet Kullanım Ölçeği ve alt boyutları ve İnternet Bağımlılığı Ölçeği toplam puan ortalamaları arası fark Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile incelenmiştir. Yapılan analiz sonucunda internet kullanım yılı kategorilerine göre katılımcıların Ebeveyn-Ergen İlişkileri Niteliği Ölçeği baba/olumsuz ilişkiler alt boyut ($F_{(274)}$= 3,583; p<0,05), Problemli İnternet Kullanım Ölçeği ($F_{(274)}$= 7,499; p<0,01), internetin olumsuz sonuçları alt boyutu ($F_{(274)}$= 7,383; p<0,01), sosyal fayda/sosyal rahatlık alt boyut ($F_{(274)}$= 13,570; p<0,001) ve İnternet Bağımlılığı Ölçeği($F_{(274)}$= 7,530; p<0,01) toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. Farklılığın hangi kategoriden kaynaklandığının belirlenmesi için yapılan LSD (Post Hoc) çoklu karşılaştırma sonucunda, 5 yıl ve altı bir süredir internet kullanan katılımcıların toplam puan ortalamalarının diğer kategoriler ile anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür. Tablo geneli incelendiğinde, 5 yıl ve altı bir süredir internet kullanan katılımcıların Ebeveyn-Ergen İlişkileri Niteliği Ölçeği baba/olumsuz ilişkiler alt boyut, Problemli İnternet Kullanım Ölçeği, sosyal fayda/sosyal rahatlık alt boyut ve İnternet Bağımlılığı Ölçeği toplam puan ortalamaları en yüksekken 5-10 yıl arası internet kullanan katılımcıların en düşük bulunmuştur (Tablo XVI).

**Tablo XVI. Ebeveyn-Ergen İlişkileri Niteliği Ölçeği Alt Boyutları, Problemli İnternet Kullanım Ölçeği ve Alt Boyutları ve İnternet Bağımlılığı Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarının İnternet Kullanım Yılı Değişkenine Göre Değişimi**

| Ölçek/Alt boyut | İnternet kullanım yılı | N | $\bar{x}$ | ss | $F_{(274)}$ | p |
|---|---|---|---|---|---|---|
| Anne/Açıklama boyutu | 5 yıl ve altı | 61 | 19,74 | 5,93 | 0,943 | 0,391 |
| | 5-10 yıl | 125 | 21,05 | 6,09 | | |
| | 10 yıl ve üstü | 89 | 20,83 | 6,59 | | |
| Anne/Olumlu ilişkiler boyutu | 5 yıl ve altı | 61 | 19,84 | 4,99 | 2,238 | 0,109 |
| | 5-10 yıl | 125 | 21,68 | 6,05 | | |
| | 10 yıl ve üstü | 89 | 20,69 | 5,83 | | |
| Anne/Olumsuz ilişkiler boyutu | 5 yıl ve altı | 61 | 10,90 | 3,87 | 1,604 | 0,203 |
| | 5-10 yıl | 125 | 9,77 | 4,25 | | |
| | 10 yıl ve üstü | 89 | 9,93 | 4,19 | | |

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| Baba/Açıklama boyutu | 5 yıl ve altı | 61 | 17,54 | 6,10 | 1,239 | 0,291 |
| | 5-10 yıl | 125 | 16,22 | 6,11 | | |
| | 10 yıl ve üstü | 89 | 16,03 | 6,31 | | |

| Ölçek/Alt boyut | İnternet kullanım yılı | N | $\bar{x}$ | ss | $F_{(274)}$ | p |
|---|---|---|---|---|---|---|
| Baba/Olumlu ilişkiler boyutu | 5 yıl ve altı | 61 | 16,51 | 5,49 | 0,672 | 0,512 |
| | 5-10 yıl | 125 | 17,01 | 6,04 | | |
| | 10 yıl ve üstü | 89 | 16,06 | 6,12 | | |
| Baba/Olumsuz ilişkiler boyutu | 5 yıl ve altı | 61 | 11,13 | 4,15 | 3,583 | 0,029* |
| | 5-10 yıl | 125 | 9,23 | 4,53 | | |
| | 10 yıl ve üstü | 89 | 9,96 | 4,83 | | |
| Problemli İnternet Kullanım Ölçeği | 5 yıl ve altı | 61 | 69,90 | 22,46 | 7,499 | 0,001** |
| | 5-10 yıl | 125 | 58,25 | 18,52 | | |
| | 10 yıl ve üstü | 89 | 61,60 | 17,97 | | |
| İnternetin olumsuz sonuçları boyutu | 5 yıl ve altı | 61 | 33,72 | 13,85 | 7,383 | 0,001** |
| | 5-10 yıl | 125 | 26,41 | 11,53 | | |
| | 10 yıl ve üstü | 89 | 28,30 | 12,00 | | |
| Aşırı kullanım boyutu | 5 yıl ve altı | 61 | 19,25 | 4,56 | 1,737 | 0,178 |
| | 5-10 yıl | 125 | 19,44 | 3,94 | | |
| | 10 yıl ve üstü | 89 | 20,45 | 5,20 | | |
| Sosyal fayda/Sosyal rahatlık boyutu | 5 yıl ve altı | 61 | 16,93 | 7,47 | 13,570 | 0,000*** |
| | 5-10 yıl | 125 | 12,40 | 5,56 | | |
| | 10 yıl ve üstü | 89 | 12,84 | 4,67 | | |
| İnternet Bağımlılığı Ölçeği | 5 yıl ve altı | 61 | 30,49 | 10,56 | 7,530 | 0,001** |
| | 5-10 yıl | 125 | 24,91 | 8,41 | | |
| | 10 yıl ve üstü | 89 | 27,45 | 9,62 | | |

* = p<0,05; ** = p<0,01; ***= p<0,001

En çok kullanılan sosyal ağ değişkeni için katılımcıların Ebeveyn-Ergen İlişkileri Niteliği Ölçeği alt boyutları, Problemli İnternet Kullanım Ölçeği ve alt boyutları ve İnternet Bağımlılığı Ölçeği toplam puan ortalamaları arası fark Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile incelenmiştir. Yapılan analiz sonucunda en çok kullanılan sosyal ağ kategorilerine göre

katılımcıların Ebeveyn-Ergen İlişkileri Niteliği Ölçeği anne/açıklama alt boyut ($F_{(274)}$= 10,307; p<0,001), baba/açıklama alt boyut ($F_{(274)}$= 3,926; p<0,05) ve Problemli İnternet Kullanım Ölçeği aşırı kullanım alt boyut ($F_{(274)}$= 5,009; p<0,01) toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. Farklılığın hangi kategoriden kaynaklandığının belirlenmesi için yapılan LSD (Post Hoc) çoklu karşılaştırma sonucunda, en çok kullandığı sosyal ağ facebook olan katılımcıların Ebeveyn-Ergen İlişkileri Niteliği Ölçeği anne/açıklama alt boyut, baba/açıklama alt boyut ve Problemli İnternet Kullanım Ölçeği aşırı kullanım alt boyut toplam puan ortalamalarının diğer kategorilerden anlamlı şekilde farklılaştığı görülmüştür. Tablo geneli incelendiğinde, sosyal ağlar içerisinde en çok twitter kullanan katılımcıların anne/açıklama alt boyut toplam puan ortalaması en yüksekken facebook kullanan katılımcıların en düşük bulunmuştur. Aynı şekilde, en çok instagram kullanan katılımcıların baba/açıklama ve aşırı kullanım alt boyut toplam puan ortalaması en yüksek bulunmuştur. En çok facebook kullanan katılımcıların baba/açıklama alt boyut toplam puan ortalaması ve en çok twitter kullanan katılımcıların aşırı kullanım alt boyut toplam puan ortalaması en düşük bulunmuştur (Tablo XVII).

**Tablo XVII. Ebeveyn-Ergen İlişkileri Niteliği Ölçeği Alt Boyutları, Problemli İnternet Kullanım Ölçeği ve Alt Boyutları ve İnternet Bağımlılığı Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarının En Çok Kullanılan Sosyal Ağ Değişkenine Göre Değişimi**

| Ölçek/Alt boyut | Sosyal ağ | N | $\bar{x}$ | ss | $F_{(274)}$ | p |
|---|---|---|---|---|---|---|
| Anne/Açıklama boyutu | Facebook | 21 | 15,00 | 5,14 | 10,307 | 0,000*** |
| | İnstagram | 191 | 21,03 | 6,06 | | |
| | Twitter | 63 | 21,54 | 6,16 | | |
| Anne/Olumlu ilişkiler boyutu | Facebook | 21 | 18,86 | 5,11 | 1,493 | 0,226 |
| | İnstagram | 191 | 21,11 | 5,65 | | |
| | Twitter | 63 | 21,16 | 6,34 | | |
| Anne/Olumsuz ilişkiler boyutu | Facebook | 21 | 10,05 | 4,15 | 0,020 | 0,980 |
| | İnstagram | 191 | 10,10 | 4,09 | | |
| | Twitter | 63 | 9,98 | 4,44 | | |
| Baba/Açıklama boyutu | Facebook | 21 | 13,05 | 5,16 | 3,926 | 0,021* |
| | İnstagram | 191 | 16,93 | 6,18 | | |
| | Twitter | 63 | 16,14 | 6,19 | | |
| Baba/Olumlu ilişkiler boyutu | Facebook | 21 | 17,05 | 5,44 | 0,718 | 0,489 |
| | İnstagram | 191 | 16,80 | 5,93 | | |

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| | Twitter | 63 | 15,81 | 6,18 | | |
| Baba/Olumsuz ilişkiler boyutu | Facebook | 21 | 9,86 | 4,92 | 1,151 | 0,318 |
| | İnstagram | 191 | 9,64 | 4,45 | | |
| | Twitter | 63 | 10,65 | 4,89 | | |

| Ölçek/Alt boyut | Sosyal ağ | N | $\bar{x}$ | ss | $F_{(274)}$ | p |
|---|---|---|---|---|---|---|
| Problemli İnternet Kullanım Ölçeği | Facebook | 21 | 68,33 | 22,49 | 1,791 | 0,169 |
| | İnstagram | 191 | 62,15 | 19,94 | | |
| | Twitter | 63 | 59,06 | 17,84 | | |
| İnternetin olumsuz sonuçları boyutu | Facebook | 21 | 33,33 | 13,58 | 2,164 | 0,117 |
| | İnstagram | 191 | 28,73 | 12,73 | | |
| | Twitter | 63 | 26,83 | 11,16 | | |
| Aşırı kullanım boyutu | Facebook | 21 | 18,57 | 3,12 | 5,009 | 0,007** |
| | İnstagram | 191 | 20,29 | 4,71 | | |
| | Twitter | 63 | 18,40 | 4,04 | | |
| Sosyal fayda/Sosyal rahatlık boyutu | Facebook | 21 | 16,43 | 7,44 | 2,942 | 0,054 |
| | İnstagram | 191 | 13,14 | 5,94 | | |
| | Twitter | 63 | 13,84 | 5,65 | | |
| İnternet Bağımlılığı Ölçeği | Facebook | 21 | 31,14 | 10,70 | 2,442 | 0,089 |
| | İnstagram | 191 | 26,86 | 9,57 | | |
| | Twitter | 63 | 25,90 | 8,76 | | |

* = p<0,05; ** = p<0,01; *** = p<0,001

İnternet kullanım saatleri Ebeveyn-Ergen İlişkileri Niteliği Ölçeği alt boyutları, Problemli İnternet Kullanım Ölçeği-alt boyutları ve İnternet Bağımlılığı Ölçeği toplam puanları arasındaki ilişkiler Pearson Korelasyon Analizi ile incelenmiştir. Yapılan analiz sonucunda, Ebeveyn-Ergen İlişkileri Niteliği Ölçeği baba/olumlu ilişkiler alt boyutu toplam puanı ile internet kullanım süresi (r= -0,13; p<0,05) arasında negatif yönde çok zayıf istatistiksel olarak anlamlı ilişki olduğu görülmüştür. Ebeveyn-Ergen İlişkileri Niteliği Ölçeği baba/olumsuz ilişkiler alt boyutu toplam puanı ile internet kullanım süresi (r= 0,21; p<0,01) arasında pozitif yönde zayıf istatistiksel olarak anlamlı ilişki olduğu görülmüştür.

İnternet kullanım süresi ile Problemli İnternet Kullanım Ölçeği toplam puanı arasında (r= 0,34; p<0,001), internetin olumsuz sonuçları alt boyutu toplam puanı arasında (r= 0,33; p<0,001), aşırı kullanım alt boyutu toplam puanı arasında(r= 0,34; p<0,001), ve İnternet Bağımlılığı Ölçeği toplam puanı arasında (r= 0,30; p<0,001) arasında zayıf ölçüde ve pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı bağıntılar olduğu görülmüştür (Tablo XVIII).

**Tablo XVIII. Ebeveyn-Ergen İlişkileri Niteliği Ölçeği Alt Boyutları ile Problemli İnternet Kullanım Ölçeği ve Alt Boyutları ve İnternet Bağımlılığı Ölçeği Toplam Puanları ile İnternet Kullanım Süresi Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi**

| | Internet kullanım saati |
|---|---|
| | r Değeri |
| Anne/Açıklama | 0,07 |
| Anne/Olumlu İlişkiler | -0,05 |
| Anne/Olumsuz İlişkiler | 0,02 |
| Baba/Açıklama | 0,03 |
| Baba/Olumlu İlişkiler | -0,13* |
| Baba/Olumsuz İlişkiler | 0,21** |
| Problemli İnternet Kullanım Ölçeği | 0,34*** |
| İnternetin Olumsuz Sonuçları | 0,33*** |
| Aşırı Kullanım | 0,34*** |
| Sosyal Fayda/Sosyal Rahatlık | 0,18** |
| İnternet Bağımlılığı Ölçeği | 0,30*** |

Ebeveyn-Ergen İlişkileri Niteliği Ölçeği alt boyutları ile Problemli İnternet Kullanım Ölçeği ve alt boyutları ve İnternet Bağımlılığı Ölçeği toplam puanları arasındaki ilişkiler Pearson Korelasyon Analizi ile incelenmiştir. Yapılan analiz sonucunda, Ebeveyn-Ergen İlişkileri Niteliği Ölçeği anne/açıklama alt boyutu toplam puanı ile Problemli İnternet Kullanım Ölçeği toplam puanı ($r= -0,15$; $p<0,05$), internetin olumsuz sonuçları alt boyutu toplam puanı ($r= -0,16$; $p<0,01$), sosyal fayda/sosyal rahatlık alt boyutu toplam puanı ($r= -0,20$; $p<0,01$) ve İnternet Bağımlılığı Ölçeği toplam puanı ($r= -0,12$; $p<0,05$) arasında negatif yönde çok zayıf bağıntı olduğu görülmüştür.

Ebeveyn-Ergen İlişkileri Niteliği Ölçeği anne/olumlu ilişkiler alt boyutu toplam puanı ile İnternet Bağımlılığı Ölçeği toplam puanı ($r= -0,17$; $p<0,01$) arasında negatif yönde çok zayıf; Problemli İnternet Kullanım Ölçeği toplam puanı ($r= -0,24$; $p<0,001$), internetin olumsuz sonuçları alt boyutu toplam puanı ($r= -0,21$; $p<0,001$) ve sosyal fayda/sosyal rahatlık alt boyutu toplam puanı ($r= -0,26$; $p<0,001$) arasında negatif yönde zayıf bağıntı olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre, Ebeveyn-Ergen İlişkileri Niteliği Ölçeği anne/olumlu ilişkiler alt boyutu toplam puanı arttıkça Problemli İnternet Kullanım Ölçeği, internetin olumsuz sonuçları ve sosyal fayda/sosyal rahatlık toplam puanı azalacaktır.

Ebeveyn-Ergen İlişkileri Niteliği Ölçeği anne/olumsuz ilişkiler alt boyutu toplam puanı ile aşırı kullanım alt boyutu toplam puanı (r= 0,20; p<0,01) arasında pozitif yönde çok zayıf, Problemli İnternet Kullanım Ölçeği toplam puanı (r= 0,26; p<0,001), internetin olumsuz sonuçları alt boyutu toplam puanı (r= 0,23; p<0,001), sosyal fayda/sosyal rahatlık alt boyutu toplam puanı (r= 0,23; p<0,001) ve İnternet Bağımlılığı Ölçeği toplam puanı (r= 0,23; p<0,01) arasında pozitif yönde zayıf bağıntılar olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre, Ebeveyn-Ergen İlişkileri Niteliği Ölçeği anne/olumsuz ilişkiler alt boyutu toplam puanı arttıkça Problemli İnternet Kullanım Ölçeği, internetin olumsuz sonuçları, sosyal fayda/sosyal rahatlık ve İnternet Bağımlılığı Ölçeği toplam puanı da artacaktır.

Ebeveyn-Ergen İlişkileri Niteliği Ölçeği baba/olumsuz ilişkiler alt boyutu toplam puanı ile aşırı kullanım alt boyutu toplam puanı (r= 0,14; p<0,05)arasında pozitif yönde çok zayıf, Problemli İnternet Kullanım Ölçeği toplam puanı (r= 0,33; p<0,001), internetin olumsuz sonuçları alt boyutu toplam puanı (r= 0,30; p<0,001), sosyal fayda/sosyal rahatlık alt boyutu toplam puanı (r= 0,33; p<0,001) ve İnternet Bağımlılığı Ölçeği toplam puanı (r= 0,30; p<0,01) arasında pozitif yönde zayıf bağıntılar olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre, Ebeveyn-Ergen İlişkileri Niteliği Ölçeği baba/olumsuz ilişkiler alt boyutu toplam puanı arttıkça Problemli İnternet Kullanım Ölçeği, internetin olumsuz sonuçları, sosyal fayda/sosyal rahatlık ve İnternet Bağımlılığı Ölçeği toplam puanı da artacaktır (Tablo XIX).

**Tablo XIX. Ebeveyn-Ergen İlişkileri Niteliği Ölçeği Alt Boyutları ile Problemli İnternet Kullanım Ölçeği ve Alt Boyutları ve İnternet Bağımlılığı Ölçeği Toplam Puanları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi**

| Ölçek/Alt boyut | Anne/Açıklama | Anne/Olumlu İlişkiler | Anne/Olumsuz İlişkiler | Baba/Açıklama | Baba/Olumlu İlişkiler | Baba/Olumsuz İlişkiler |
|---|---|---|---|---|---|---|
| | r Değeri | r Değeri | r Değeri | r Değeri | r Değeri | r Değeri |
| **Problemli İnternet Kullanım Ölçeği** | -0,15* | -0,24*** | 0,26*** | -0,00 | -0,09 | 0,33*** |
| **İnternetin Olumsuz Sonuçları** | -0,16** | -0,21*** | 0,23*** | 0,02 | -0,07 | 0,30*** |
| **Aşırı Kullanım** | 0,04 | -0,09 | 0,20** | -0,06 | -0,11 | 0,14* |
| **Sosyal Fayda/Sosyal Rahatlık** | -0,20** | -0,26*** | 0,23*** | -0,00 | -0,08 | 0,33*** |
| **İnternet Bağımlılığı Ölçeği** | -0,12* | -0,17** | 0,23*** | -0,02 | -0,11 | 0,30*** |

* =p<0,05; ** =p<0,01; ** =p<0,001

## 5. Tartışma

Alan yazında internet bağımlılığını etkileyen faktörler üzerine çalışmalara oldukça fazla yer verilmiştir. Bu çalışma tüm bunlar göz önünde bulundurularak üniversite öğrencilerinin ergen-ebeveyn ilişkileri ile internet bağımlılığı arasında bir ilişki olup olmadığını saptamayı hedefler niteliktedir. Bu doğrultuda elde edilen bulgular bu kısımda tartışılacaktır.

Bulgular incelendiğinde, ebeveyn-ergen ilişkisi ile üniversite öğrencilerinin internet bağımlılık düzeyleri arasında negatif yönde zayıf anlamlı bir ilişki bulundu. Yapılan korelasyon analizinde internet bağımlılığının aile ile olan pozitif ilişkilere zarar verdiği ve negatif ilişkilere destek verdiği görülmüştür. Elde edilen bulgularda, internet bağımlılığı puanı arttıkça özellikle anne ile olumlu ilişkiler azalmakta ve bağımlılık puanı arttıkça anne ve baba ile olumsuz ilişkiler artmaktadır (bknz. Tablo XIX). Bu ilişkiye açıklama getiren durumların başında internet ortamının verdiği sosyallik duygusu yer alabilir. İnternet ortamında kişiler neredeyse dünya ile iletişim halindedir. Sosyal erişebilirlik ve bağlantının bu denli fazla ve çeşitli olması kişinin ailesini ihmal etmesi ve onlar ile sağlıklı ilişkiler kurmasının önüne geçebilir (Gonzales ve Hancock, 2011). İnternetin, birçok eğlence aracına göre daha fazla etkileşim içermesi sebebiyle, ailesi ve arkadaşları tarafından duygusal boşlukları yeterince doldurulamayan gençler internet kullanımına daha fazla yönelmektedir. Aynı zamanda boş zamanlarını eğlenerek geçirebilmek ve günlük hayatın stresinden uzaklaşabilmek adına interneti tercih etmekte ve sosyal paylaşım ağlarına ilgi duymaktadırlar (Özcan ve Buzlu, 2005; İnal ve Kiraz, 2008).

Aşırı internet kullanımı sosyal izolasyonun bir çıktısı olarak kişilerde depresif semptomların gelişmesine de neden olabilir. Bu depresif semptomların sonucunda, kişilerin bilişlerinde bozulmalar ve duygu durumlarında düzensizliklerin görülmesi olasıdır (Gao vd., 2020; Liu ve Kuo, 2007). Bu olumsuz sonuçlar sebebiyle kişilerin başta ailesi olmak üzere

sosyal çevresindeki ilişkilerin bozulmalar ortaya çıkacaktır. Ayrıca görülmesi olası bir diğer sonuç da anksiyete semptomlarıdır. Bu da aile ilişkilerinin niteliğinde belirleyici bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır (Gao vd., 2020; Liu ve Kuo, 2007). Kardefelt-Winther (2014) ise internet ortamında kurulan yapay ilişkinin ve alınan hazzın gerçek dünyadan uzak oluşunun, kişilerin yüz yüze ve gerçek dünyadaki birebir ilişkilerde sorunlara neden olabileceğini, kişilerin sosyal ilişkilerinde gerek niceliksel gerekse niteliksel anlamda majör değişimlere neden olabileceğinin üzerinde durmuştur.

Ebeveynler, çocuklarının aşırı internet kullanımı için farklı noktalarda endişe duymaktadır. Bu endişelerin başında çocuklarının cinsel öğelere maruz kalmaları ve farklı ilginç materyallerle karşılaşmaları gelmektedir. Anne ve babalar çocuklarını bunlardan uzak tutmak için tüm baş etme mekanizmalarını kullanma eğilimindedir. Bireylerin internet kullanım sürelerini kısıtlamak, ulaşım imkânları azaltmak ve güvenli internet önlemleri almak bunların başındadır (Altuna, Martínez-De-Morentin ve Lareki, 2020). Bu gibi önlemlerin bireyler üzerindeki etkileri farklı olabilmektedir. Bu etkilerin başında gelen nokta anne ve baba ile ilişkilerin bozulması ve çatışmaların oluşmasıdır. Kişi alanına ve özgürlüğüne müdahale edildiğini düşünmektedir. Ancak ebeveynler bunu koruma amacıyla yapmalarının yanında internetin aile içi ilişkileri bozucu etkisi bu şekilde oluşabilir (Altuna, Martínez-De-Morentin ve Lareki, 2020). Kişilerin ebeveynleri ile iletişim kalitesini etkileyen bir diğer değişken ise internetle birlikte gelen daha az paylaşımda bulunmadır. Anne ve babalar çocuklarıyla yeterince konuşamamaları ve sosyalleşememenin getirdiği tedirginlik ile çocuklarının davranışlarını kısıtlama ve öğretici konuşmalar yapma eğilimine girmektedir. Bu durum da yine güvenlik endişesinin doğurduğu olumsuz sonuçlar gibi çıktıları beraberinde getirmektedir (Law, Shapka ve Olson, 2010).

Aşırı internet kullanımı ve aile bireyleri arasındaki ilişki yukarıda olduğu gibi birçok açıdan farklı yönleriyle incelenmiştir Bu incelemelere ek olarak bu iki kavram arasındaki ilişki

diğer bir yönüyle de ele alınabilir. Bu noktada aile ilişkilerin olumsuz olmasının kişileri internet ortamına sürüklediği şeklinde yorumlanabilir. Aile sistemi teorisi, bireyin bilişsel ve duygusal gelişiminde ailenin merkezi bir yere sahip olduğunu vurgularken kişinin içsel dengesinin korunmasındaki önemini belirtmiştir. Bu dengedeki bozulmaların başta bilişsel, duygusal ve davranışsal olarak sorunlara neden olabileceği üzerinde durulmuştur (Gao vd., 2018). Wu ve arkadaşları (2016) ve Yang ve arkadaşları (2016) çalışmalarında aile içindeki iletişimin bozulmasının ve azalmasının internet bağımlılığını yordama da önemli bir etkiye sahip olduğunu belirtmiştir. Gao ve arkadaşları (2018) ise aile içi çatışmaların ve olumsuz ilişkilerin varlığının kişiler için depresyon ve anksiyete kaynağı olduğunu belirtirken bu durumdan kurtulmak için kişilerin internet bağımlılığı geliştirdiğini göstermiştir.

Aile, sosyal hayatın öğrenildiği en küçük yapı olarak önemli bir yere sahiptir. Ekolojik model ailenin kişinin sosyalliği öğrenmedeki ilk staj yeri olduğunu vurgulamaktadır. Bu ilk deneyimin öğrenildiği ortamdaki ilişkilerin niceliği ve niteliği sosyal çevreye uygulanmakta ve uyum süreci başlanmaktadır. Ancak aile içinde ilişkilerin uyumsuz olması kişinin sosyal çevresinde de başarısız olmasına ve kendini yalnız hissetmesine neden olabilir. Bu yalnızlık için elinin altında bulunan internet dünyasına yönelim ise çok kolay gerçekleşmektedir. İlgili sürecin bu şekilde pekişmesi sonucunda kişilerin internet bağımlılığı geliştirmeleri olası görülmektedir. Şu hâlde aile ilişkilerinin kişilerin internet bağımlılığı geliştirmesindeki rolü yadsınmamalıdır (Li vd., 2018).

Ebeveynlerin çocuklarını ihmal etmesi gerekli ilgi ve duygusal ihtiyaçlarına karşılamamaları durumunda, çocukların bu ihtiyaçlarını farklı şekillerde gidermenin yollarına başvurabilmektedir. Bu yollardan bir tanesi de internet ortamı olabileceğinden bu ailelerin çocuklarının daha fazla internet bağımlısı olmasında etkili olmuş olabilmektedir (Ayas ve Horzum, 2013).

Araştırmamızda annenin internet bağımlılığında önleyici bir etken olduğunu söyleyebiliriz. Annelerin; çocuklarının kaygılarını aşmalarında, mutlu olmalarında ve duygusal uyumunda önemli etkenlerden bir tanesidir. Çocukların sevgisini karşılayan annelerdir. Anneler özellikle kız çocuklarına annelik modelini ve cinsel davranış modeli alanında örnek olmaktadırlar. Bunların yanında aile içinde ki kimlik oluşturmasında büyük rol oynarlar (Yıldırım, 2005). Aileyi bir arada tutan ve çocuğa aile kavramını öğreten de anneler olduğu düşünülmektedir. Bireysel bağlamda, annenin aile içindeki toplumsallaştırıcı etkisinin diğer aile üyelerine göre daha güçlü olduğu görülmektedir. Özpolat'a (2010) göre, bu özelliğinden dolayı, "anne aynı zamanda informal eğitim bağlamında insanlar için ilk öğretmendir". Bunun temel nedeni anneliğin doğası ve hamilelik sırasında anne ile çocuk arasındaki duygusal etkileşimden olduğu belirtilmiştir. Bu nedenle birçok toplumda olduğu gibi toplumumuzda da aile düzeyinde sosyalleşme sorumluluğunun ağırlıklı olarak anneye geçtiği görülmektedir (Özpolat 2010). Çalışma bulgularımızla paralel olarak Szwedo, Mikami ve Allen, (2011) ebeveyn ilişkilerinin kalitesinin ve özellikle anne ile ilişkilerin niteliğinin çocuklardaki internet bağımlılığı için belirleyici etken olduğunu söylemiştir. Çalışmada özellikle erken ergenlik sürecinde anne ile ilişkilerin bozuk olmasının ilerleyen dönemlerde internet bağımlılığı geliştirmede yatkınlaştırıcı bir faktör olduğu belirtilmiştir. Ayrıca bu çatışmalı ilişkiler ve negatif iletişim ağının varlığı kişilerin sosyal becerilerini geliştirmede yetersiz olmalarına neden olabilir. Bu yetersizlik kişileri, sanal ortamda kendilerini daha rahat ifade edebileceklerini düşündükleri internet ortamına yönlendirebilir (Florosvesiomos, 2013).

Wang, Li, Li, Wang, Sun, Zhao ve Qiu (2018) ebeveyn ilişkilerinin çocuklarındaki duygu düzenleme becerilerinin etkisini incelemiştir. Yapılan çalışmada ebeveyn ilişkilerinin niteliği çocukların duygu düzenleme becerisine etki etmektedir. Ebeveyn niteliklerinin olumsuz olması beraberinde duygu düzenleme güçlüğünü getirmektedir ve buna etki edecek stresli

yaşam olayları çocukların internet bağımlılığı geliştirmesi şeklinde davranışsal çıktılar meydana gelmektedir.

Ebeveynler ve çocuk arasındaki ilişkinin niteliği, çocuğun psikolojik ihtiyaçlarını karşılaması noktasında da önemlidir. Çatışmalı aile ilişkileri olan çocuklar yetkinlik, özerklik, kendini geliştirme, sosyalleşme ve ilgili olma gibi farklı psikolojik ihtiyaçlarını karşılamak için internet ortamına yönelebilir. Kişi bu noktada olumsuz aile ilişkilerinin yerini sanal dünya ile doldurmaya çalışmakta ve böylelikle kaygıdan uzaklaşmaktadır (Zhu vd., 2015). Zhang ve arkadaşları (2019) da aynı şekilde ebeveyn ilişkilerinin olumlu olmasının internet bağımlılığı için koruyucu bir etken olduğunu belirtirken olumsuz ilişkilerin yatkınlaştırıcı bir etkisinin bulunduğunu ve çocuğun stresten kaçmak için internete bağımlılığı geliştirebileceğini belirtmiştir.

Ebeveynlerin çocuklar üzerindeki psikolojik ve davranışsal kontrol ihtiyaçları ve onları kendi istek ve beklentileri doğrultusunda büyütme ve yetiştirme güdüleri ebeveyn-çocuk ilişkileri yıpratan bir konudur. Bu konu internet kullanımında da kendini göstermektedir. Kişi denetimden uzaklaşmak ve özgürleşmek için internette daha fazla zaman geçirmekte ve bu daha fazla zaman geçirme beraberinde daha fazla kontrol getirmektedir. Bu kısır döngü içerisinde ilişkiler daha fazla yıpranacak ve internet bağımlılığı riski de aynı oranda artacaktır (Martins vd., 2019). Güven ve sevgi aile içinde temin edildiğinde internet bağımlılığı azalırken, ceza ve kısıtlamalar sonucu internet bağımlılığının arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Daha baskıcı bir tutum sergileyen ailelerde yetişen gençler, duygularını paylaşabilecekleri bir ortama sahip olamamaları sebebiyle internet kullanımında bağımlılığa sürüklendikleri söylenebilir (Canoğulları ve Güçray, 2017)

Çalışmamızda elde edilen bir diğer bulgu ise cinsiyet noktasında internet bağımlılığı puanları arasındaki farklılıktır. Bulgularda erkeklerin kadınlara oranla internet bağımlılığı

düzeyleri anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur (bknz. Tablo V). Alan dizin çalışmaları da erkeklerin kadınlara oranla internet bağımlılığı geliştirme oranlarının daha yüksek olduğunu belirtmektedir (Kuss ve ark., 2014). Cinsiyet karakteristikleri düşünüldüğünde kadınlar erkeklere oranla sosyal ilişkilere daha çok önem veren ve bunu kaybetmek istemeyen bir yapıya sahiptir. Gruplardan dışlanma, terk edilmek ve sosyalliği azalması kadınlar için önemli bir kaygı kaynağıdır. Bu nedenlerle kadınlar erkeklere oranla günlük hayatlarındaki sosyal ilişkilerini sürdürmekte daha motivedirler (Li vd., 2018).

Psikososyal gelişim düzleminden bakıldığında, kadınların erkeklere oranla daha erken olgunluğa ulaştıkları bilinmektedir. Bu erken olgunluk ahlaki yargılamada üstünlük ve duyarlılıkta artışı da beraberinde getirmektedir. Erkeklere oranla kadınlarda görülen bu pozitif yanlar, onların internet bağımlılığı geliştirmelerinde önleyici faktörler olarak düşünülmektedir. Bu faktörlerden dolayı kadınlar daha çok yüz yüze ve sıcak ilişkileri tercih etmekte ve sanal ortamları erkeklere oranla daha az kullanmaktadır (Steinberg ve Monahan, 2007). Ayrıca kadınların bu özellikleri kız çocukları ile anneleri arasındaki ilişkilerin erkeklere oranla daha olumlu olmasını açıklar niteliktedir. Anne ve kızları daha fazla paylaşım içinde olmakta ve daha yakın ilişkiler geliştirmektedir. Bu açıklamalar kadınlar için anneleri ile daha olumlu ilişkiler kurduğu yönünde elde edilen bulguları destekleyen bilgilerdir (bknz. Tablo V).

Bunun yanında erkekler üzerindeki denetimin az olması onların davranışsal çıktılar noktasında daha özgür olmaları ve internet bağımlılığı geliştirmelerinin kızlara oranla daha yüksek olmasına neden olmaktadır (Chi, Hong ve Chen, 2020).

İnternet bağımlılığının kadınlara oranla erkeklerde daha yaygın olmasını destekleyen sebeplerden biri de toplumsal roller ve yetiştirilme biçimi arasındaki farklılıklardır. Ergenlik döneminde kızların daha kontrollü olmalarına yönelik toplumsal beklentiler, ailelerin sınırlama ve kontrolünün kızlar üzerinde toplumsal beklentilerle artması, toplumun kızlara yönelik

diğerlerinin istek ve beklentilerine duyarlı, nazik, zayıf olma ile ilgili beklentilerine karşın riskli davranışların erkeklerde daha hoşgörü ile karşılanması bu farklılıklar kapsamında açıklanabilir (Doğan, 2013). Bunun yanında erkekler üzerindeki denetimin az olması onların davranışsal çıktılar noktasında daha özgür olmaları ve internet bağımlılığı geliştirmelerinin kızlara oranla daha yüksek olmasına neden olmaktadır (Chi, Hong ve Chen, 2020).

Çalışmada incelenen bir başka boyut ise ebeveyn eğitim seviyesinin üniversite öğrencilerinin ilişkilerine ve internet bağımlılığına etkisinin incelenmesidir. Yapılan analiz sonucunda anne eğitim durumu ilkokul mezunu olmasının olumlu bir etkisi olduğu bulunmuştur. Alan dizin çalışmalarında ebeveyn eğitim durumunun etkili bir değişken olduğu belirtilmiştir. İnternet bağımlılığı ile anne ve baba eğitim düzeyi arasında alan dizinde birçok farklı sonuca ulaşılmıştır. Yapılan araştırmalar gösteriyor ki internet bağımlılığı ile annenin eğitim düzeyi arasında ilişki olduğu ve anne eğitim düzeyi arttıkça internet bağımlılığın da artış gösterdiği (İnan, 2010; Batıgün ve Kılıç, 2011; Koyuncu vd., 2012). Bu çalışmalar bizim bulgularımızı destekler niteliktedir. Diğer bazı çalışmalarda internet bağımlılığı ile baba eğitim düzeyi arasında anlamlı bir farklılık olmadığını belirtmiştir (İnan, 2010; Koyuncu vd., 2012). Bir diğer çalışmayı ele alacak olursak, anne ve baba eğitim düzeyi ile internet bağımlılığı arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Günüç, 2009; Üneri ve Tanıdır, 2011; Ayas ve Horzum, 2013). Eğitim seviyesine bağlı olarak kişilerin bilişsel düzeyleri ve bilgiye erişme düzeyleri farklılık göstermektedir. Garcia ve arkadaşları (2015) ebeveynlerin internet hakkındaki bilgileri, algıları ve düşüncelerinin çocuklarının internet bağımlılığı geliştirmelerinde önleyici ve koruyucu bir etkisi olduğun belirtmiştir. Ebeveynler bu bilgilere göre çocukları üzerinde kısıtlayıcı bir etkiye sahip olacakları gibi daha özgürlükçü bir ev ortamı da sağlayabilirler.

Ebeveyn eğitim durumu gençlere karşı olan tutumlarını etkilediği için anne-baba-çocuk arasındaki ilişkilerin niteliğine etki eden bir parametredir. Aydoğdu ve Dilekmen (2016) eğitim

durumunun çocuk yetiştirmeden çocuğa nasıl davranılması noktasına kadar ebeveyn ve çocuk ilişkilerinde etkili olduğunu belirtmiştir. Ebeveyn ve çocuk eğitim düzeyi arasındaki farklılıklar da benzer şekilde dünyayı algılama ve karşılıklı konuşulacak konu kapsamını belirlemekle birlikte anne ve baba ilişkilerinde belirleyici bir konumdadır.

Doğan'ın (2013) yaptığı çalışmada annelerin çalışması durumunun çocuklarda oluşabilecek internet bağımlılığında etkilediği sonucuna ulaşılırken babaların çalışması durumu çocuklarda oluşabilecek internet bağımlılık düzeyini etkilememektedir. Bizim çalışmamızda bunu destekler niteliktedir. Aile bireyleri arasındaki ilişkiler ve anne-baba tutumlarının bireylerdeki etkisi kişilerin yaşamında bir önceliğe sahiptir. Aile içi iletişim uzun süreli ve yakın ilişki ortamının oluşması açısından kişiler için önemli bir yere sahiptir. Bu iletişimin olumlu ya da doğru kurulması kişilerin ilerleyen yaşamında ciddi bir yer teşkil etmektedir. Yine bunun aksine aile içinde iletişim problemlerinin olması, kişileri kendi iç dünyasına kapanmaya iter ve kendini sanal internet dünyasını oluşturarak farklı iletişim yollarına başvurmasına neden olmaktadır (Yeşilyaprak, 2004; Aydın, 2005).

Günüç ve Doğan'ın (2013) yaptığı çalışma doğrultusunda annelerden algılanan sosyal destek düzeyi azaldıkça internet bağımlılık düzeyinin arttığı gözlemlenmiştir. Ayrıca çalışmaya göre; çalışan anneye sahip çocukların algılanan sosyal destek düzeyinin daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Yine aynı çalışma doğrultusunda çocukların "anne" ile geçirdiği zaman algılanan sosyal destek düzeyini arttırırken internet bağımlılık düzeyini azalttığı görülmüştür. Çalışan anneye sahip gençlerin internet bağımlılık düzeylerinin daha yüksek olduğu, örneklemde bulunan çalışan annelerin çocukları, annelerinin çocuklarıyla daha az vakit geçirmeleri ve bununla bağlantılı olarak algılanan sosyal destek düzeyinin azalmasıyla alakalı olabileceği belirtilmiştir (Doğan, 2013).

Bireylerin yetişkinler ile ilişki kurma, aile ilişkilerini algılama açısından annesi çalışanlarla çalışmayanlar arasında belirgin farklılıklar olduğu belirtilmiştir, annenin

çalışmasının, çocuğun aile ilişkilerini, özellikle anne figürünü algılama biçimini ve duygusal gelişimini olumsuz yönden etkilediği görülmektedir (Ekşi, 1990).

Çocuk psikopatolojisi alanındaki çeşitli gözlem çalışmalarıyla, çocuklarda oluşan davranışsal sorunlara neden olan etkenler arasında cinsiyet, yaş, ailenin büyüklüğü ve genişliği, çocuklardaki doğum sırası ailelerin ekonomik düzeylerinin önemli ve belirleyici faktörler olduğu belirlenmiştir (Erol vd., 2008). Bu nedenle gençlerin doğum sıraları ve internet bağımlılık düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Bulgularda ortanca çocuk anne ile olumsuz ilişki ile problemli internet kullanımı en yüksek bulunurken sonuncu çocuk en düşük bulunmuştur. Gençlerde ki doğum sırası ve internet bağımlılığı durumları istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir.

Ailede ortanca çocuk kendisinden daha güçlü ve yetenekli bir kardeş ile ve kendisinden sonra gelen kardeşiyle yarattığı ikili sorunlarla baş etmek zorundadır. Bu sorunlarla baş etmek zorunda olan ortanca çocukta kendisinin yetenekli olmadığı inancı gelişilebilmektedir. Bu özellikte çocuğun bağımlı ezik ve karamsar kişilik geliştirmesine neden olabilmektedir (Yavuzer, 1996).

. Young (1997) yaptığı çalışmada aile içinde gereken ilgiyi göremeyen, ailede yakınlık kuramayan ve iletişime açık bir ortama sahip olmayan çocukların internet gibi ortamları bir kaçış amacıyla kullandığı ve bu çocukların böyle araçların olumsuz etkilerinden daha fazla etkilendiği ifade edilmişti.

Çalışmamıza göre bireylerin kardeş sayılarının değişimiyle internet bağımlılık düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlemlenmemektedir. Alan yazında da kardeş sayısı ve internet bağımlılık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır (Günüç, 2009; Üneri ve Tanıdır, 2011; Koyuncu vd., 2012; Ayas ve Horzum, 2013).

Birçok araştırma; internet bağımlısı olmayanlara göre internet bağımlısı olan grupta interneti daha sık ve belli bir amacı olmadan kullanmaktadırlar (Balcı ve Gülnar, 2009; Bayraktar ve Gün, 2007; Döner, 2011; Yang ve Tung, 2007). Araştırma bulgularına göre, internet bağımlılık düzeyi düşük gençler internette geçirdikleri zamanı kontrol edebilirken, bağımlılık düzeyi yüksek gençler internette geçirdikleri zaman konusunda kendilerini denetleyememektedirler (Cengizhan, 2005; Chak ve Leung, 2004). Bu çalışmalar bizim bulgularımızı destekler niteliktedir. İnternet bağımlısı bireyler internette geçirdikleri zamandan rahatsızlık duymakta, azaltmaya çalışmakta fakat başarısızlığa uğramaktadırlar. Bu bağımlı bireyler kendilerine sınır koyma ve kendilerini denetleme söz konusu olduğunda sıkıntı yaşamaktadırlar. İnternet bağımlılığı gençlerin yaşamını olumsuz etkilemekte, tıpkı diğer bağımlılık türlerinde olduğu gibi yaşamımızda önemli bir sorun haline geldiği görülmektedir.

Tüm araştırmaların ortak sonuçlarına göre, internet bağımlılığı olan bireylerin olmayan bireylere göre internet kullanım oranları çok daha yüksektir. İnternet bağımlılık düzeyi yüksek olan bireylere göre internet bağımlılık düzeyi düşük olan bireyler daha fazla özerklik, yeterlik ve ilişki ihtiyacına sahiptirler. O halde gençlerin psikolojik ihtiyaçlarının internet tarafından karşılanabildiği söylenebilir. İnternet bağımlılık düzeyi yüksek olan gençlerde sosyal kaygının daha fazla olduğu, anne ve babalarını daha kontrolcü algıladıkları; internet bağımlılık düzeyi düşük olanların ise anne ve babalarını daha ilgili bireyler olarak algıladıkları görülmektedir. İnternette harcanan zaman, internet kullanım amacı ve internete ayırılan zamanı kontrol etme becerileri yönünden bağımlılık düzeyi düşük kişilerde bağımlılık düzeyi yüksek kişileri karşılaştırdığımızda birbirlerinden farklılaştıklarını ve bağımlılık düzeyi yüksek kişilerin olumsuz bir profil çizdikleri görülmüştür. Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda, internette harcanan sürenin internet bağımlılığını desteklediğini söyleyebiliriz.

# 6. Sonuç ve Öneriler

Yapılan çalışmada ebeveynler ile üniversite öğrencileri arasındaki ilişkilerin niteliklerinin internet bağımlılığı oluşmasında noktasında etkili bir parametre olduğu görülmüştür. Bu ilişkilerin niteliklerinin iyi incelenmesi ve anlaşılmasının üniversite öğrencilerinde oluşan veya oluşacak olan başka davranışsal bağımlılıkların terapisinde anlamlı olacaktır. Her gelişim evresi için önemli olan ebeveyn-çocuk ilişkisi gençlik süreci için daha

fazla önem teşkil etmektedir. Psikoloji, biyolojik ve sosyal değişimlerin içerisinde çalkalanan genç için ailenin bir destek kaynağı olması ve onu destekleyen bir yapı sergilemesi gerekmektedir. Bu dinamikler alandaki uzman kişiler ve yetkili kurumlarca daha detaylı anlaşılmalıdır.

Elde edilen bulguların kısaca özetlenmesi gerekirse:

- Kadınların anneleri ile ilişkileri erkeklere oranla daha olumludur.
- Erkeklerin internet bağımlılığı davranış düzeyleri kadınlardan yüksektir.
- Anne eğitim durumu ilkokul olan üniversite öğrencilerin Problemli İnternet Kullanımı düşüktür.
- Anne eğitim durumu ortaokul olan üniversite öğrencilerinin problemli internet kullanımı yüksektir.
- Baba eğitim durumu kategorilerine göre üniversite öğrencilerinin Ebeveyn-Ergen İlişkileri ile Problemli İnternet Kullanımı ve İnternet Bağımlılığı toplam puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır.
- Anne-babası birlikte olan üniversite öğrencilerinin baba ile olumlu ilişkileri daha yüksek bulunmuştur.
- Annesi çalışan üniversite öğrencilerinin sosyal fayda/sosyal rahatlık ile internet bağımlılığı toplam puan ortalamaları en yüksek bulunmuştur.
- Babası çalışan üniversite öğrencilerinin Ebeveyn-Ergen İlişkileri ile Problemli İnternet Kullanımı ve İnternet Bağımlılığı Ölçeği toplam puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır.
- Tek kardeşi olan üniversite öğrencilerinin anne ve babası ile ilişkisi olumludur.
- İki kardeşi olan üniversite öğrencilerinin anne ve babası ile ilişkisi olumsuzdur.

- Ortanca çocuk olan üniversite öğrencilerinin anne ile olan olumsuz ilişkiler ile Problemli İnternet Kullanım toplam puan ortalamaları en yüksek, son çocuk olan üniversite öğrencilerinin en düşüktür.
- Baba ile olan olumlu ilişkiler toplam puanı ile internet kullanım süresi arasında negatif yönde zayıf ilişki vardır.
- Baba ile olan olumsuz ilişkiler toplam puanı ile internet kullanım süresi arasında pozitif yönde zayıf ilişki vardır.
- Üniversite öğrencilerinin anneleri ile olan açıklama ve olumlu ilişkileri babaları ile olan ilişkilerine oranla yüksektir.
- Üniversite öğrencelerinin anneleri ile ilişkileri babalarına oranla daha olumludur.
- Anne ile olan olumlu ilişkiler ile internet bağımlılığı toplam puanı arasında negatif yönde zayıf ilişki vardır.
- Anne ile olan olumsuz ilişkiler ile internet bağımlılığı toplam puanı arasında pozitif yönde zayıf ilişki vardır.
- Baba ile olan olumsuz ilişkiler ile internet bağımlılığı toplam puanı arasında pozitif yönde zayıf ilişki vardır.

Elde edilen bulgular sonucunda, yapılacak öneriler şu şekildedir:

- Erkek çocuklarının anneleriyle paylaşım içerisinde olması için annelerin uygun ortam sağlaması önerilmektedir. Ayrıca birlikte anne-oğul aktiviteleri düzenlenebilir. Buna ek olarak bu faaliyetler Televizyon dizileri, reklamlar ve çeşitli kamu spotlarıyla olumlu

yönde desteklenmelidir ve toplumsal cinsiyet ayrımı olmayacak şekilde farkındalık kazandırılmadır. Ev içi aktiviteler ve ev işleri tüm aile fertlerinin yapabileceği şekilde eşit olarak dağıtılabilir. Bunun sonucunda hem tüm aile fertleri arasında iletişim güçlenecek hem de görev dağılımı ve iş birliği tüm üyelerin işini kolaylaştıracaktır.

- Baba ve çocuk arası ev içi etkileşimlerin azalması çocuk veya ergenlerin internet bağımlılığı gibi başka alanlara yönelmesine sebep olabiliyor. Bunu engellemek amacıyla aile üyeleri arasında belli saatler ve kişisel ilgi alanlarına uygun olarak çeşitli aktiviteler belirlenerek hem bireyler arası iletişim güçlendirilebilir hem de kaliteli vakit geçirerek olumsuz alanlara yönelim en az seviyeye indirgenebilir.
- Kızların anneleri ile ilişkileri erkeklere oranla daha olumlu olduğu ele alındığında, Psikolojik Danışmalarca çocukları ve anneleri arasındaki iletişimi geliştirilmesine yönelik, annelere iletişim seminerleri düzenlenebilir.
- Eğitim durumundan bağımsız olarak, çocuklar için yakınlık, iletişim ve ilginin etkili olduğu görülmekte o nedenle anne babaların çocuklarıyla iletişimleri önemli.
- Genellikle babaların çocukları ile geçirdiği vaktin daha az olduğu görülmektedir. Çocuğun hayatında baba katılımının az seviyede olması karşısında, babaların çocuklarının yetiştirilme süreçlerine katılımının teşvik edilmesi ve arttırılması çözüm niteliğinde olabilir.
- Çocuklara daha kaliteli iletişim kurmalarını sağlayacak eğitimler verilmelidir. Bunlar arasında sanal dünyadan uzaklaşıp gerçek hayatta sosyalleşebilmelerini sağlayacak bilhassa grup katılımlı aktiviteler, spor etkinlikleri, sinema ve tiyatro gibi kültürel etkinlikler içerisinde bulunabilecekleri ortamlar sunulmalıdır. Oluşturulan bu ortamlar ile çocuklar arkadaşlık kurabilecek ve daha çok çevre edinebileceklerdir. Ergenlik döneminde en önemli faktör olan anne ve babalara bu süreç ile ilgili bilgilerin yer verildiği seminerlere katılım göstermeleri önerilmektedir. Böylelikle anne ve babalarda

ergenlik sürecin getirdiği ihtiyaçlar ve bu süreçte yaşanabilecek problemler ve çözüm yolları üzerinde daha fazla bilgi sahibi olacaklardır.

- Anne babaların pozitif ilişkisinin problemli internet kullanımı açısından koruyucu özelliği olduğu için ilişkilerin geliştirilmesine yönelik çalışmalara yön verilmelidir. Buna ek olarak, problemli internet kullanımına ilişkin farkındalığın arttırılmasına yönelik çalışmalar kapsamında; ailelere, çocuklara ve ergenlere yönelik bilinçli ve güvenli internet kullanımını amaçlayan farkındalık çalışmaları yapılabilir.

## 7. Kaynaklar

Ackerman, N. J. (1984). *A Theory of Family Systems.* New York: Gardner Press.

Adams, R. ve Laursen, B. (2001). The organization and dynamics of adolescent conflict with parents and friends . *Journal Of Marriage And Family* , 63, 97-110.

Ainsworth, M. D. (1989). Attachments beyond infancy. *American Psychologist*, 44, 709–716.

Akbaş, U., Ergin, D. ve Tatlı, C. (2019). The effect of gender on problematic internet usage: A meta-analysis. *Addicta: The Turkish Journal On Addictions , 6*(2), 361-386.

Allen, J. P. ve Land, D. (1999). Attachment in adolescence. C. Jude, & S. R. Phillip içinde, *Handbook of attachment* (s. 319-335). New York: Guilford Press.

Altuna, J., Morentin, I. J. ve Lareki, A. (2020). The impact of becoming a parent about the perception of internet risk behaviors. *Children and Youth Services Review*, 110.

Arısoy, Ö. (2009). İnternet bağımlılığı ve tedavisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 1*(1), 55-67.

Aslan, E. ve Yazıcı, A. (2016). Üniversite Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı ve İlişkili Sosyodemografik Faktörler. Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı. *Klinik Psikiyatri, 19*, 109-117.

Austin, E. W., Chen, M.-J. ve Grube, J. W. (2006). How does alcohol advertising influence underage drinking? The role of desirability, identification and skepticism. *Journal Of Adolescent Health, 38*, 376–84.

Ayas, T. ve Horzum, M. (2013). İlköğretim Öğrencilerinin İnternet Bağımlılığı ve Aile İnternet Tutumu. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 4*(39), 46-57.

Aydın, B. (2005). *Çocuk ve Ergen Gelişimi.* Ankara: Nobel Yayın ve Dağıtım.

Aydoğdu, F. ve Dilekmen, M. (2016). Ebeveyn tutumlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi, 11*(2), 13-25.

Aziz, A. (2008). *İletişime giriş.* Aksu Kitapevi.

Balcı, Ş. ve Gülnar, B. (2009). Üniversite Öğrencileri Arasında İnternet Bağımlılığı ve İnternet Bağımlılarının Profili. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi, 6*(1).

Batıgün, A. D. ve Say, G. (2015). Ebeveyn-Ergen İlişki Niteliği Ölçeğinin Üniversite Öğrencileri için Psikometrik Özellikleri. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Psikoloji Bölümü. *Klinik Psikiyatri, 18*, 49-58.

Batıgün, A. ve Kılıç, N. (2011). İnternet Bağımlılığı ile Kişilik Özellikleri, Sosyal Destek, Psikolojik Belirtiler ve Bazı Sosyodemografik Değişkenler Arasındaki İlişkiler. *Türk Psikoloji Dergisi, 1*, 26-67.

Baumrind, D. (1991). The influence of parenting style on adolescent competence and substance use. *Jornal of Early Adolescence, 11*(1), 56-95.

Baykan, N. (2015). Anne-baba tutumları ile internet bağımlılık düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi. s. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Denetimi Ana Bilim Dalı, İstanbul.

Bayraktar, A. (2016). Algılanan ekonomik güçlük ile ergenleri uyum davranışları arasındaki bağlantılarda ebeveyn-ergen ilişkisinin aracı rolü: Bir izleme çalışması. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara*.

Bayraktar, F. ve Gün, Z. (2007). Incidence and correlates of internet usage among adolescents in North Cyprus. *CyberPsychology & Behavior, 10*(2), 191-197.

Bayraktutan, F. (2005). Aile içi ilişkiler açısından internet kullanımı. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul*.

Beard, K. W. ve Wolf, E. M. (2001). Modification in the proposed diagnostic criteria for internet addiction. *Cyberpsychol Behavior, 4*(3), 377-383.

Berry, J. W., Poortinga, Y. H., Breugelmans, S. M., Chasiotis, A. ve Sam, D. L. (2015). *Kültürlerarası Psikoloji Araştırma ve Uygulamaları.* Nobel Akedemik Yayıncılık.

Blos, P. (1979). *The adolescent passage: Developmental issues.* New York: International Universities Press.

Bowen, M. (1966). The use of family theory in clinical practice. *Comprehensive Psychiatry, 7*(5), 345–374.

Bowlby, J. (1969). *Attachment and Loss: Attachment.* New York: Basic Books.

Bozyiğit, S. ve Mardan, C. (2018). Çocukların çevre bilinçli tüketici olarak sosyalleşmesinde annelerin çocuk yetiştirme tutumlarının rolü. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi, 7*(2).

Brenner, V. (1996). An initial report on the on-line assessment of Internet addiction: The first 30.

Brown, B. B. (1990). Peer groups and peer cultures. S. S. Feldman, & G. R. Elliott içinde, *At the threshold: The developing adolescent* (s. 171–196). Cambridge: Harvard University Press.

Brown, B. B. ve Klute, C. (2003). Friends, cliques, and crowds. G. R. Adams, & M. Berzonsky içinde, *Blackwell Handbook Of Adolescence* (s. 330-348).

Brown, B. B., Bank, H. V. ve Steinberg, L. (2008). Smoke in the looking glass: Effects of discordance between self- and peer rated crowd affiliation on adolescent anxiety, depression and self-feelings. *Journal of Youth and Adolescence, 37*(10), 1163–1177.

Buhrmester, D. ve Furman, W. (1987). The development of companionship and intimacy. *Child Development, 58*(4), 1101–1113.

Byun, S., Ruffini, C., Mills, J. E., Douglas, A. C., Niang, M., Stepchenkova, S., . . . Blanton, M. (2009). Internet addiction: Metasynthesis of 1996–2006 quantitative research. *Cyberpsychol Behavior, 12*(2), 203–207.

Cairns, R. B., Leung, M.-C., Buchanan, L. ve Cairns, B. D. (1995). Friendships and social networks in childhood and adolescence: Fluidity, reliability, and interrelations. *Child Development, 66*(5), 1330–1345.

Canat, S. (1985). Ergenlik dönemi ve bireyselleşme sorunu. *XXI. Ulusal Psikiyatri Ve Nörolojik Bilimler Kongresi Bilimsel Çalışmaları.* içinde Adana: Çukurova Üniversitesi Yayınları.

Canoğulları, Ö. ve Güçray, S. S. (2017). İnternet Bağımlılık Düzeyleri Farklı Ergenlerin Cinsiyetlerine Göre Psikolojik İhtiyaçları, Sosyal Kaygıları ve Anne Baba Tutum Algılarının İncelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26.

Cengizhan, C. (2005). Öğrencilerin Bilgisayar ve İnternet Kullanımında Yeni Bir Boyut: Bağımlılık. *VIII. Ulusal PDR Kongresi.* İstanbul: Marmara Üniversitesi.

Ceyhan, E., Ceyhan, A. A. ve Gürcan, A. (2007). Problemli internet kullanımı ölçeği'nin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 7*(1), 387-416.

Chak, K. ve Leung, L. (2004). Shyness and locus of control as predictors of internet addiction and internet use. *Cyber Psychology & Behavior, 7*(5), 559-570.

Chambers, C. (1995). Childhood and adolescence. D. Rakel içinde, *Textbook Of Family Practice* (Cilt 5, s. 634-659). Philadelphia: W.B. Saunders Company.

Chi, X., Hong, X. ve Chen, X. (2020). Profiles and sociodemographic correlates of internet addiction in early adolescents in southern china. *Addictive Behaviors, 106*, 106385.

Coles, D. C., Brown, R. T., Smith, I. E., Platzman, K. A., Erickson, S. ve Falek, A. (2002). Effects of prenatal alcohol exposure at school age. I. Physical and cognitive development. *Neurotoxicology and Teratology, 13*(4), 357-367.

Colins, W. A. ve Coral, L. (1994). Parent and adolescent expectancies: Individual and relational significance. In J. G. Smetana (Ed.), Beliefs about parenting: Origins and developmental implications. *New Directions for Child Development*.

Collins, W. A. (1995). Relationships and development: Family adaptation to individual change. S. Strauss, K. H. Rubin ve J. Belsky içinde, *Close Relationships and Socioemotional Development* (Cilt 7, s. 128-154). Ablex Publishing.

Collins, W. A., Gleason, T. ve Sesma, A. J. (1997). Internalization, autonomy, and relationships. J. E. Grusec, & L. Kuczynski içinde, *Parenting and Children's Internalization of Values: A Handbook of Contemporary Theory* (s. 78–99). Wiley.

Collins, W. A., Maccoby, E., Steinberg, L., Hetherington, E. M. ve Bornstein, M. (2000). Contemporary research on parenting: The case for nature and nurture. *American Psychologist, 55*, 218–232.

Çuhadaroğlu, F. (2000). Ergenlik Döneminde Psikolojik Gelişim Özellikleri. *Katkı Pediatri Dergisi Adolesan, 21*(6), 863-868.

Değirmencioğlu, S. M., Urberg, K. A. ve Richard, P. (1998). Adolescent friendship networks: Continuity and change over the school year. *Merrill-Palmer Quarterly, 44*, 313–337.

Delsing, M. J., Engels, R. C. ve Meeus, W. H. (2007). Adolescents' peer crowd identification in the Netherlands: Structure and associations with problem behaviors. *Journal of Research on Adolescence, 17*, 467–480.

Demircioğlu, Z. (2017). İnternet kullanımın toplumsal ilişkilerin dönüşümü üzerine etkileri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 10*(52).

Doğan, A. (2013). İnternet Bağımlılığı Yaygınlığı. *Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Anabilim Dalı Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Programı Yüksek Lisans Tezi*.

Doornwaard, S. M., Branje, S., Meeus, W. H. ve Bogt, T. F. (2012). Development of adolescents' peer crowd identification in relation to changes in problem behaviors. *Developmental Psychology, 48*, 1366–1380.

Döner, C. (2011). İlköğretim öğrencilerinde internet bağımlılığının farklı değişkenlere göre incelenmesi. *Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi*.

Egger, O. ve Rauterberg, M. (1996). Internet Behaviour and Addiction. *Unpublished master's thesis, Work & Organisational Psychology Unit, Swiss Federal Institute of Technology,Zurih*.

Eijnden, R. J., Spijkerman, R., Vermulst, A. A., Rooij, T. J. ve Engels, R. C. (2010). Compulsive internet use among adolescents: Bildirectional parent-child relationships. *J Abnorm Child Psychology, 38*, 77-89.

Eijnden, R. J., Vermulst, A. A., Meerkerk, G.-J. ve Spijkerman, R. (2008). Online communication, compulsive Internet use, and psychosocial well-being among adolescents: a longitudinal study. *Development Psychology, 44*, 655-665.

Erbil, N., Divan, Z. ve Önder, P. (2006). Ergenlerin Benlik Saygısına Ailelerinin Tutum ve Davranışlarının Etkisi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 10*(10).

Erol, N., Şimşek, Z. ve Munir, K. (2008). *Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Epidemiyolojisi Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Temel Kitabı.* Ankara: Hekimler Yayın Birliği.

Fischer, J. L., Sollie, D. L. ve Morrow, K. B. (1986). Social networks in male and female adolescents. *Journal of Adolescent Research, 1*, 1–14.

Floros, G. ve Siomos, K. (2013). The relationship between optimal parenting, Internet addiction and motives for socialnetworking in adolescence. *Psychiatry Research, 209*(3), 529-534.

Flouri, E. ve Buchanan, A. (2002). What predicts good relationships with parents in adolescence and partners in adult life: Findings from the 1958 British birth cohort. *Journal of Family Psychology, 16*, 186–198.

Freud, A. (1958). Adolescence. *The Psychoanalytic Study of the Child, 13*, 255–278.

Freud, S. (1949). *Group psychology and the analysis of the ego.* (B. Yücel, Çev.) London: Alter Yayıncılık.

Fuligni, A. J., Eccles, J. S., Barber, B. L. ve Clements, P. (2001). Early adolescent peer orientation and adjustment during high school. *Developmental Psychology, 37*, 28–36.

Gao, T., Li, M., Hu, Y., Qin, Z., Cao, R., Mei, S. ve Meng, X. (2020). When adolescents faceboth Internet addiction and mood symptoms: A cross-sectionalstudy of comorbidity and itspredictors. *Psychiatry Research, 284*, 112795.

Gao, T., Meng, X., Qin, Z., Zhang, H., Gao, J., Kong, Y., . . . Mei, S. (2018). Association between parental marital conflict and Internet addiction: A moderated mediation analysis. *Journal Of Affective Disorders, 240*, 27-32.

Gauvain, M. ve Perez, S. M. (2007). The socialization of cognition. J. E. Grusec, & P. D. Hastings içinde, *Handbook Of Socialization: Theory And Research* (s. 588-613). Guilford Press.

Gavin, L. A. ve Furman, W. (1989). Age differences in adolescents' perceptions of their peer groups. *Developmental Psychology, 25*, 827–834.

Gonzales, A. L. ve Hancock, J. T. (2011). Mirror, mirror on my Facebook wall: Effects of exposureto Facebook on self-esteem. *Cyberpsychology, Behavior, And Social Networking, 14*(1-2), 79-83.

Göktaş, İ. ve Kayri, M. (2005). E-Öğrenme ve Türkiye açısından sorunlar, çözüm önerileri. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2*(2).

Greenfield, D. N. (1999). Psychological characteristics of complusive Internet use: a preliminary analysis. *Cyber Psycology & Behavior, 2*(5), 403-412.

Griffiths, M. (2000). Does Internet and computer addiction exist? Some case study evidence. *Cyber Psychology & Behavior, 3*(2).

Gül, S. ve Güneş, İ. (2009). Ergenlik Dönemi Sorunları ve Şiddet. *Sosyal Bilimler Dergisi, 11*(1), 79-101.

Gülerarslan, A. (2011). *İzleyici Reklamla Ne Yapar İnternet Reklamlarına Yönelik Kullanım Ve Motivasyonlar.* Konya: Tablet Kitapevi.

Günüç, S. (2009). İnternet Bağımlılık Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Bazı Demografik Değişkenler İle İnternet Bağımlılığı Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.*

Günüç, S. ve Doğan, A. (2013). The Relationships Between Turkish Adolescents' Internet Addiction, Their Perceived Social Support and Family Activities. *Computers in Human Behavior*(29), 2197-2207.

Hamidi, F. (2012). Ergen-Ebeveyn ilişkisinin doğası, depresyon ve psikososyal işlevsellik üzerindeki etkisi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi.*

Hartup, W. W. ve Laursen, B. (1991). Relationships as developmental contexts. In R. Cohen & A. W. Siegel (Eds.), Context and development Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates. R. Cohen, & A. W. Siegel içinde, *Context and development* (s. 253–279). Lawrence Erlbaum Associates.

Hauser, S. T., Powers, S. I., Noam, G. G., Jacobson, A. M., Weiss, B. ve Follansbee, D. J. (1984). Familial contexts of adolescent ego development. *Child Development, 55*(1), 195–213.

Hayatbakhsh, R., Clavarino, A. M., Williams, G. M., Bor, W., O'Callaghan, M. J. ve Najman, J. M. (2013). Family structure, marital discord and offspring's psychopathology in early adulthood: A prospective study. *European Child & Adolescent Psychiatry, 22*(11), 693–700.

Hetherington, E. M. ve Clingempeel, W. (1992). Coping with marital transitions: A family systems perspective. *Monographs of the Society for Research in Child Development, 57*(2-3).

Hetherington, E. M. ve Stanley-Hagan, M. (2002). Parenting in divorced and remarried families . M. Bornstein içinde, *Hand book of parenting.* (s. 287–315). Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates.

Hill, J. P. (1988). Adapting to menarche: Familial control and conflict. M. R. Gunnar ve W. A. Collins içinde, *The Minnesota Symposia on Child Psychology: Development during the transition to adolescence* (Cilt 21, s. 43-77). Hillsdale: Lawrence Erlbaum Associates.

Horn, S. S. (2003). Adolescents' reasoning about exclusion from social groups. *Developmental Psychology, 39*, 71–84.

Hoyer, J. ve Härtling, S. (2019). *Soziale Angst verstehen und verändern.* Berlin: Springer-Verlag .

Huang, R. L., Lu, Z., Liu, J. J., You, Y. M. ve Pan, Z. Q. (2009). Features and predictors of problematic internet use in Chinese college students. *Behavior Information Technology, 28*, 485–490.

Hurlock, E. B. (1973). *Adolescent Development* (Cilt 4). McGraw Hill.

İnal, Y. ve Kiraz, E. (2008). Bilgisayar Oyunları İdeoloji İçerir mi? Eğitsel ve Ticari Oyunlara Bakış. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 6*(3), 523-525.

İnan, A. (2010). İlköğretim II. Kademe ve Ortaöğretim Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı. *Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*.

Karaçor, S. (2007). *Reklam İletişimi İnternet ve Gazete Reklamlarının Etkilerine Yönelik Bir Araştırma.* Konya: Çizgi Kitapevi Yayınları.

Kesici, S., Sahin, I. ve Akturk, A. (2009). Analysis of cognitive learning strategies and computer attitudes, according to college students gender and locus of control. *Computers in Human Behavior, 25*(2).

Ko, C., Wang, P., Liu, T., Yen, C., Chen, C. ve Yen, J. (2015). Bidirectional associations between family factors and Internet addiction among adolescents in a prospective investigation. *Psychiatry Clinic Neuroscience, 69*, 192–200.

Koolshijn, P., Peper, J. ve Crone, E. (2014). The influence of sex steroids on structural brain maturation im adolescence. *PloS One 9, e83929.*

Koyuncu, T., Ünsal, A., ve Arslantaş, D. (2012). İlköğretim ve Lise Öğrencileri Arasında İnternet Bağımlılığı ve Yalnızlık. *15.Ulusal Halk Sağlığı Kongresi.*

KS, Y. (1998). *Caught in the Net: How to Recognize the Signs of Internet Addiction--and a Winning Strategy for Recovery.* New York: John Wiley & Sons .

KS., Y. (2004). Internet Addiction: A new clinical phenomenon and its consequences. *American Behavioral Scientist, 48*(4), 402–415.

Kulaksızoğlu, A. (2005). *Ergenlik Psikolojisi.* İstanbul: Remzi Kitapevi.

Kuss, D. J., Griffiths, M. D., Karila, L. ve Billieux, J. (2014). Internet addiction: A systematic review of epidemiological research for the last decade. *CurrentPharmaceutical Design, 20*, 4026-4052.

Kutlu, M., Savcı, M., Demir, Y. ve Aysan, F. (2016). Young internet bağımlılığı testi kısa formunun türkçe uyarlaması: Üniversite öğrencileri ve ergenlerde geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Anadolu Psikiyatri Dergisi 17 (Ek.1)*, 69-76.

La Greca, A. M., Prinstein, M. J. ve Fetter, M. D. (2001). Adolescent peer crowd affiliation: Linkages with health-risk behaviors and close friendships. *Journal of Pediatric Psychology*, *26*, 131–143.

Lacourse, E., Nagin, D., Tremblay, R. E., Vitaro, F. ve Claes, M. (2003). Developmental trajectories of boys' delinquent group membership and facilitation of violent behaviors during adolescence. *Development and Psychopathology, 15*, 183–197.

Larson, R. (1996). Changes inadolescents' daily interactions with their families from ages 10 to 18:Disengagement and transformation. Developmental Psychology. 32, 744–754.

Larson, R., Richards, M. M., Holmbeck, G. ve Duckett, E. (1996). Changes inadolescents'daily interactions with their families from ages 10 to 18:Disengagement and transformation. *Developmental Psychology, 32*, 744–754.

Laursen, B. (1993). Conflict management among close peers . *New Directions for Child Development* (s. 39-54). içinde San Francisco: Jossey-Bass.

Laursen, B. (2004). Parent-child communication during adolescence. A. L. Vangelisti içinde, *Handbook of Family Communication* (s. 333-348). London: Lawrence Erlbaum Associates.

Laursen, B. ve Collins, W. A. (1994). Interpersonal conflict during adolescence. *Psychological Bulletin, 115*, 197–209.

Law, D. M., Shapka, J. D. ve Olson, B. F. (2010). To controlor not to control? Parenting behaviours and adolescent online aggression. *Computers in Human Behavior, 26*(6), 1651-1656.

Lee, S. ve Chae, Y. (2007). Children's internet use in a family context: Influence on family relationships and parental mediation. *Cyber Psychology & Behavior, 10*(5), 640-4.

Leiner, B. M., Cerf, V. G., Clark, D. D., Kahn, R. E., Kleinrock, L., Lynch, D. C., . . . Wolff, S. (2009). A Brief History Of The Internet. *ACM SIGCOMM Computer Communication Review, 39*(5).

Leung L, L. S. (2011). The influences of information literacy, internet addiction and parenting styles on internet risks. *New Media Soc.* , 8:1–21. .

Leung, L. ve Lee, S. (2012). The influences of information literacy, internet addiction and parenting styles on internet risks. *New Media & Society, 14*(1), 117–136.

Li, J., Li, D., Jia, J., Li, X., Wang, Y. ve Li, Y. (2018). Family functioning and internet addiction among adolescent males and females: A moderated mediation analysis. . *Children and Youth Services Review, 91*, 289-29.

Liu, C. Y. (2007). A study of Internet addictionthrough the lens of the interpersonaltheory. CyberPsychology& Behavior, 10(6), 799-804.

Liu, L. ve Yana Wu, M. (2007). Adolescents paternal attachment and internet use. *Cyber Psychology & Behavior, 10*(5).

Loukas, A., Prelow, H. M., Suizzo, M. A. ve Allua, S. (2008). Mothering and peer associations mediate cumulative risk effects for Latino youth. *Journal of Marriage and Family, 70*, 76–85.

Martin, J. M. (1997). Incidence and correlates of pathological Internet use. *Computers in Human Behavior, 16*(1), 13-29.

Martins, M. V. (2019). Adolescent internet addiction–role of parentalcontrol and adolescentbehaviours. International Journal of Pediatrics and Adolescent Medicine, 6(4), 130-1.

McKnight, C. G., Suldo, S. M. ve Huebner, E. S. (2002). Relatıonshıps Among Stressful Lıfe Events,Temperament, problem behavior, and global life satisfaction in adolescents. *Psychology in the Schools, 39*(6), 677-687.

Mesch, G. (2009). Parental Mediation, Online Activities, and Cyberbullying. *Cyber Psychology & Behavior, 12*(4).

Milani, L., Blasio, P. D. ve Osualdella, D. (2009). Quality of interpersonal relationships and problematic internet use in adolescence. *Cyber Psychology & Behavior, 12*(6), 681-4.

Miller, P. ve Plant, M. (2010). Parental guidance about drinking: Relationship with teenage psychoactive substance use. *Jornal Adolescence, 33*, 55–68.

Offer, D. ve Offer, J. B. (1975). *From teenage to young manhood: A psychological study*. New York: Basic Books.

Ortiz, Y. G., Álvarez, C. M., Martín, O. C., León, M. M., Machado, Y. M. ve Lorenzo, C. C. (2015). Utilidad y riesgo en el consumo de nuevas tecnologías en edad temprana, desde la perspectiva de lospadres. *Humanidades Médicas, 15*(1), 88-106.

Özcan, N. K. ve Buzlu, S. (2005). Problemli İnternet Kullanımının Belirlemede Yardımcı Bir Araç: "İnternette Bilişsel Durum Ölçeği'nin Üniversite Öğrencilerinde Geçerlik ve Güvenilirliği". *Bağımlılık Dergisi, 6*(1), 19-26.

Park, S. K., Cho, C. B. ve Kim, J. Y. (2008). Prevalence of internet addiction and correlations with family factors among South Korean adolescents. *Adolescence, 48*(172), 895–909.

Parlaz, E. A. ve Karademirci, E. (2012). Ergenlik Dönemi: Fiziksel Büyüme,Psikolojik ve Sosyal Gelişim Süreci. *Turkish Family Physician, 3*(4).

Patton, D. ve Harris, J. (2007). Ergenlik Gelişimi ve Tarama. J. E. South-Paul içinde, *Current Aile Hekimliği Tanı ve Tedavi* (A. Kut, M. G. Eminsoy, & C. Fidan, Çev., s. 129-138). Ankara: Güneş Tıp Kitabevleri.

Petry, N. M., Rehbein, F., Gentile, D. A., Lemmens, J. S., Rumpf, H. J., Mößle, T., . . . O'Brien, C. P. (2014). An international consensus for assessing internet gaming disorder using the new DSM-5 approach. *Addiction, 109*(9), 1399–1406.

Reis, H. T., Collins, W. A. ve Berscheid, E. (2000). The relationship context of human behavior and development. *Psychological Bulletin, 126*, 844–872.

Rozen, B. (1967). Social class and the child „S perception of the parent". G. R. Medinnus içinde, *Readings In The Psychology of Parent-Child Relations.* Wiley.

Rubin, K. H. (1998). *Peer interactions, relationships, and groups Social, emotional, and personality development.* Guilford Press.

Santrock, J. W. (2017). *Ergenlik Adolescence.* Nobel Akademik Yayıncılık.

Scherer, K. (1997). College life online: Healthy and unhealthy Internet use. *The Journal of College Student Development, 38*(6), 655-665.

Sertçelik, M. (2016). Ergenlerde sorunlu internet kullanımı ile kronotip ilişkisi ve ebeveyn tutumlarının bu ilişkiye etkisi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi.*

Seydooğulları, S. Ü. (2008). Demokratik ve otoriter ana baba tutumlerının lisede öğrenim gören öğrencilerin ahlaki yargı yeteneğine etkisi. *Yyımlanmamış Yüksek Linsan Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya*.

Shaffer, H. J. (1996). Understanding the means and objects of addiction: Technology, the Internet and gambling. *Journal of Gambling Behavior , 12*(4), 461–469.

Shapira, N., Lessig, M., Goldsmith, T., Szabo, S., Lazoritz, M., Gold, M., & Stein, D. (2003). Problematic internet use: Proposed classification and diagnostic criteria. *Depress Anxiety, 17*(4), 207-216.

Shrum, W. ve Cheek, N. H. (1987). Social structure during the school years: Onset of the degrouping process. *American Sociological Review, 52*, 218–223.

Siegler, R., Eisenberg, N., DeLoache, J., Saffran, J., Pauen, S. ve Oettingen, K. N. (2016). *Entwicklungspsychologie im Kindes- und Jugendalter.* (S. Pauen, Dü.) Berlin: Springer Link.

Smetana, J. G. (1988). Concepts of self and social convention: Adolescents' and parents' reasoning about hypothetical and actual family conflicts. M. R. Gunnar, & W. A. Collins (Dü) içinde, *Minnesota Symposia on Child Psychology Series 21* (Cilt 21, s. 79-122). Psychology Press.

Smith, A. R., Chein, J. ve Steinberg, L. (2013). Impact of socio-emotionalcontext, brain development, and pubertalmaturation on adolescent risk-taking. *Hormones and Behavior, 64*(2), 323-332.

Sroufe, L. A. ve Fleeson, J. (1988). The coherence of family relationships. R. A. Hinde, & J. Stevenson-Hinde (Dü) içinde, *Relationships Within Families: Mutual Influences* (s. 27-47). New York: Oxford University Press.

Stattin, H. ve Kerr, M. (2000). Parental monitoring: A reinterpretation. *Child Development, 71*, 1072–1085.

Steinberg, L. (1981). Transformations in family relations at puberty. *Developmental Psychology, 17*, 833–840.

Steinberg, L. (1989). Pubertal maturatio and parent–adolescent distance: An evolutionary perspective. In G. Adams, R. Montemayor, & T. Gullota (Eds.). G. R. Adams, R. J. Montemayor ve T. P. Gullotta içinde, *Biology of Adolescent Behavior and Development* (s. 82-114). SAGE Publications.

Steinberg, L. ve Monahan, K. C. (2007). Age differences in resistancetopeerinfluence. *Developmental Psychology, 43*(6), 1531-1543.

Steinberg, L. ve Silk, J. S. (2002). Parenting adolescents. M. H. Bornstein (Dü.) içinde, *Handbook of Parenting.* Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates.

Suler, J. (1999). To get what you need: Healthy and pathological internet use. *Cyber Psychology & Behavior, 2*(5).

Susman, E. ve Rogol, A. (2004). Puberty and psychological development. R. M. Lerner, & L. Steinberg (Dü) içinde, *Handbook of Adolescent Psychology* (s. 15-44). Canada: John Wiley & Sons.

Şanlı, D. ve Öztürk, C. (2012). Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyen etmenlerin incelenmesi. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi, 32*.

Tekgül, N., Dirik, N., Karademirci, E., Bıçakçı, B. ve Öngel, K. (2012). Ergen ebeveynlerinin ergenlik hakkındaki bilgi ve tutumlarının değerlendirilmesi. *Tepecik Eğitim Hastanesi Dergisi, 22*(1), 59-62.

Tekgül, N., Göktay, G. A., Dirik, N., Karademirci, E. ve Öngel, K. (2012). Tepecik Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Aile Hekimliği Kliniği, Alsancak Gençlik Danışmanlık ve Sağlık Hizmet Merkezi Örneği, ÇİDEM. *Smyrna Tıp Dergisi, 33*, 33-35.

Thompson, S. (1996). Internet Addiction Survey.

Tsitsika, A., Critselis, E., Louizou, A., Janikian, M., Freskou, A. ve Marangou, E. (2011). Determinants of internet addiction among adolescents: A case–control Study. *Scientific World Journal, 11*, 866–874.

Üneri, Ö. Ş. ve Tanıdır, C. (2011). Bir Grup Lise Öğrencisinde İnternet Bağımlılığı Değerlendirmesi: Kesitsel Bir Çalışma. *Düşünen Adam Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi, 24*, 265-272.

Ünver, Ö., Tolan, B., Bulut, I. ve Dağdaş, C. (1986). *"12 - 24 Yaş Gençlerin Sosyo Ekonomik Sorunları", Gazi Üniversitesi BYYO. Matbaası, Ankara.*

Vajiyakumar, N. M., Shirtcliff, E. ve Pfeifer, J. (2018). Puberty and the human brain: Insights into adolescent development. *Neuroscience and Biobehavioral Reviews, 92*, 417-436.

Vuchinich, S. (1987). Starting and stoppings pontaneous family conflicts. *Journal of Marriage and the Family, 49*, 591–601.

Wang, W., Li, D., Li, X., Wang, Y., Sun, W., Zhao, L. ve Qiu, L. (2018). Parent-adolescentrelationship and adolescent internet addiction: A moderated mediation model. *Addictive Behaviors, 84*, 171-177.

Winther, D. K. (2014). A conceptual and methodologicalcritique of internet addictionresearch: Towards a model of compensatory internet use. *Computers in Human Behavior, 31*, 351-354.

Wu, C. S., Wong, H. T., Yu, K. F., Fok, K. W., Yeung, S. M., Lam, C. H. ve Liu, K. M. (2016). Parenting approaches, family functionality, and internet addiction among Hong Kong adolescents. *BMC pediatrics, 16*(1), 130-145.

Yang, S. C. ve Tung, C. J. (2007). Comparison of Internet Addicts and Non-addicts in Taiwanese High School. *Computers in Human Behavior, 23*, 79-96.

Yang, X., Zhu, L., Chen, Q., Song, P. ve Wang, Z. (2016). Parentmarital conflict and Internet addiction among Chinese college students: the mediating role of father-child, motherchild, and peerattachment. *Computers in Human Behavior, 59*, 221-229.

Yavaş, C. G. (2012). Ergen Gözüyle Ergen Anababa İlişkileri. *Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara*.

Yavuzer, H. (2018). *Gençleri Anlamak.* Remzi Kitapevi.

Yellowlees, P. M. ve Marks, S. (2007). Problematic internet use or internet addiction. *Computers in Human Behavior, 23*(3).

Yen, C., Ko, C., Yen, J., Chang, Y. ve CP., C. (2009). Multi-dimensional discriminative factors for internet addiction among adolescents regarding gender and age. *Psychiatry Clinic Neuroscience, 63*, 357–364.

Yen, J.-Y., Yen, C.-F., Chen, C.-C., Chen, S.-H. ve Ko, C.-H. (2007). Family factors of internet addiction and substance use experience in Taiwanese adolescents. *Cyber Psychology & Behavior , 10*(3).

Yeşilyaprak, B. (2004). *Gelişim ve Öğrenme.* Ankara: Pegem Yayıncılık.

Yoo, C. C., Kim, K. ve Stout, P. A. (2004). Assessing the Effects of Animation in Online Banner Advertising: Hierarchy of Effects Model. *Journal of Interactive Advertising*, 49-60.

Young, K. (2015). *What is internet addiction Disorder?* The Center for Internet Addiction: http://netaddiction.com/faqs/ adresinden alınmıştır

Young, K. S. (1996). Internet addiction: The emergence of a new clinical disorder. Paper.

Young, K. S. (1997). What makes on-line usage stimulating? Potential explanations forpathological Internet use. Symposia presented at the 105th annual meeting of the American Psychological Association.

Young, K. S. (1998). Internet addiction: the emergence of a new clinical disorder. *Cyber Psychology and Behavior, 1*(3), 237-244.

Young, K. S. (1999). Internet addiction: Symptoms, evaluation and treatment. L. Vande Creek, & T. L. Jackson içinde, *Innovations in Clinical Practice: A Source Book* (Cilt 17). Professional Resource Exchange.

Young, K. ve Rogers, R. (1998). The relationship between depression and Internet addiction. *Cyber Psychology & Behavior, 1*(1), 25-28.

Youniss, J. (1980). *Parents and peers in social development:A Sullivan-Piaget perspective.* Chicago: University of Chicago Press.

Zhang, R. P., Bai, B. Y., Jiang, S., Yang, S. ve Zhou, Q. (2019). Parenting styles and internet addiction in Chinese adolescents: Conscientiousness as a mediator and teacher support as a moderator. *Computers in Human Behavior, 101*, 144-150.

Zhu, J., Zhang, W., Yu, C. ve Bao, Z. (2015). Earlyadolescent Internet gameaddiction in context: How parents, school, and peersimpactyouth. *Computers in Human Behavior, 50*, 159-168.

## 8. Ekler

**Ek.1. Demografik Bilgiler**

| **DEMOGRAFİK BİLGİLER** | | | | | | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| Yaşınız | 18 | 19 | 20 | 21 | 22 | 23 | 24 | 25 | 26 | 27 | 28 | 29 |
| Cinsiyetiniz | Erkek | | | | | | | Kadın | | | | |
| Anne-Babanız birlikte mi yaşıyor? | Evet | | | | | | | Hayır | | | | |
| Annenizin eğitim durumu: | İlkokul | | | Ortaokul | | | | Lise | | Üniversite | | |

| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| Babanızın eğitim durumu: | İlkokul | Ortaokul | Lise | Üniversite | | | |
| Anneniz çalışıyor mu? | Evet | Hayır | | | | | |
| Babanız çalışıyor mu? | Evet | Hayır | | | | | |
| Kardeş Sayısı: | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | … |
| Kaçıncı çocuksunuz? | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | … |
| İnternette ortalama ne kadar zaman geçiriyorsunuz? | 1-2 Saat | 2-3 Saat | 3-4 Saat | 4-5 Saat | 5-6 Saat | 6-7 Saat | 8 + Saat |
| İnterneti en çok hangi amaçla kullanıyorsunuz? | Oyun | Ödev | Araştırma | Sosyal medya | Dizi film | | |
| İnternette en çok hangi sosyal ağları kullanıyorsunuz? | Facebook | Instagram | Twitter | Snapchat | Tiktok | | |
| İnternete hangi teknolojik aletten erişim sağlıyorsunuz? | Telefon | Tablet | Bilgisayar | Laptop | | | |
| İnternete genellikle nereden bağlanırsınız? | Ev | Okul | Yurt | İnternet Cafe | | | |
| Ne kadar zamandır internet kullanıyorsunuz? | Bir kaç aydır | 6-12 Ay | 1-2 Yıl | 3-5 Yıl | 5-10 Yıl | 10 + Yıl | |

**Ek.2. Ergen-Ebeveyn İlişki Niteliği Ölçeği**

| **EBEVEYN-ERGEN İLİŞKİ NİTELİĞİ ÖLÇEĞİ** | | | | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| *Aşağıda anne-babanızla olan ilişkileriniz hakkında çeşitli sorular yer almaktadır. Bu soruları hem anneniz hem de babanız için ayrı ayrı değerlendiriniz.* | **ANNENİZ** | | | | | **BABANIZ** | | | | |
| **Annenizle-Babanızla / Annenize-Babanıza** | **Hiç ya da çok az** | **Biraz** | **Çok** | **Oldukça çok** | **En çok** | **Hiç ya da çok az** | **Biraz** | **Çok** | **Oldukça çok** | **En çok** |

| | | | | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| 1. Arkadaşlarınızın kimler olduğundan ne kadar bahsedersiniz? | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 2. Paranızı nasıl harcadığınızdan ne kadar bahsedersiniz? | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 3. Okuldan sonra nerede olduğunuzdan ne kadar bahsedersiniz? | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 4. Kapıdan çıktığınızda nereye gittiğinizden ne kadar bahsedersiniz? | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 5. Boş zamanlarınızda neler yaptığınızdan ne kadar bahsedersiniz? | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 6. Okulda aldığınız notlardan ne kadar bahsedersiniz? | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 7. İlişkinizden ne kadar memnunsunuz? | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 8. İlişkiniz ne kadar iyi? | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 9. Aranızda işlerin gidiş biçiminden ne kadar memnunsunuz? | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 10. Her şey hakkında ne kadar konuşursunuz? | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 11. Sırlarınızı ve özel duygularınızı ne kadar paylaşırsınız? | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 12. Diğer insanların bilmesini istemediğiniz şeyler hakkında ne kadar konuşursunuz? | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 13. Birbirinize ne kadar sinirlenir ya da kızarsınız? | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 14. Ne kadar anlaşmazlığa düşer ve kavga edersiniz? | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 15. Ne kadar tartışırsınız? | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 16. Birbirinize ne kadar sinir olursunuz? | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 17. Birbirinizin davranışlarından ne kadar rahatsız olursunuz? | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 18. Ne kadar birbirinizi azarlar ya da birbirinize dır dır edersiniz? | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |

**Ek.3. Problemli İnternet Kullanım Ölçeği**

*Açıklama: Buanket,bireylerininternetkullanımdavranışlarınıbetimlemekizinhazırlanmıştır. Bu amaçla, ilk önce her bir ifadeyi okuyunuz ve daha sonra her bir ifadenin karşısındaki* ***1- HiçUygun Değil, 2- Nadiren Uygun, 3- Biraz Uygun, 4- Oldukça Uygun ve 5- Tamamen Uygun****, seçeneklerinden kendi durumunuza uygun olan bir seçeneği belirleyiniz.Buseçeneğibelirlediktensonraoseçeneğeaitparanteziniçerisineçarpı(X) işareti koyunuz.*

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| 1. Internet bağlantımı kesmeye her karar verdiğimde kendi kendime 'birkaç dakika daha" diyorum. | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 2. İnternetle geçirdiğim zaman çoğunlukla uyku süremi azaltıyor. | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 3. Internet ortamında elde ettiğim saygıyı günlük yaşamımda bulamıyorum. | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 4. İnternette, diğer ortamlara göre daha kolay ilişki kuruyorum. | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 5. İnternette ismimi gizlemek beni daha özgür kılıyor. | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 6. Çok istememe rağmen interneti uzun süre kullanmaktan bir türlü vazgeçemiyorum. | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 7. İnternete gerekmedikçe girmekten kaçınıyorum. | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 8. Yalnızlığımı internetle paylaşıyorum. | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 9. Birisi internette ne yaptığımı sorduğunda savunmacı ve gizleyici oluyorum. | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 10. Planladığımın dışında fazladan bir dakika bile interneti kullanmıyorum. | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 11. internette bağlantı kurduğum insanlara kendimi daha iyi anlatıyorum. | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 12. İnternette, kontrol benden çıkıyor. | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 13. Internet yüzünden yemek yemeyi unuttuğum zamanlar oluyor. | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 14. İnternette daha fazla vakit geçirmek için günlük işlerimi ihmal ediyorum. | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 15. Sosyal aktiviteler için para harcamaktansa internete erişmek için harcamayı tercih ediyorum. | 1 | 2 | 33 | 4 | 5 |
| 16. Sürekli ziyaret ettiğim internet sitelerini bir gün dahi girememeye tahammül edemiyorum. | 11 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 17. Internet kullandığım süre boyunca her şeyi unutuyorum. | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 18. Yapmam gereken işler çoğaldıkça, internet kullanma isteğimde o ölçüde artıyor. | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 19. Internet, yapmam gerekenleri ertelemek için vazgeçilmez bir araçtır. | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 20. internet kullanımım, benim için önemli kişilerde olan ilişkilerimde problem yapmama neden oluyor. | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 21. Internet kullanırken başkalarının beni meşgul etmesine öfkeleniyorum. | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 22. İnterneti kullanmasam bile sürekli aklımda. | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 23. internet kullanmayı bırakamadığım için randevularıma veya derslerime geç kalıyorum. | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 24. Sabahları uyandığımda bir an önce internete bağlanmak istiyorum. | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 25. Internet kullanırken zamanın nasıl geçtiğini hiç anlayamıyorum. | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 26. Internet beni kendisine esir ediyor. | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 27. Internet yoluyla iletişim kurmayı, yüz yüze iletişim kurmayı tercih ediyorum. | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |

**Ek.4. İnternet Bağımlılığı Ölçeği**

*Açıklama: Lütfen aşağıdaki sorularda belirtilen durumları hangi sıklıkla yaşadığınızı belirtiniz. Lütfen her soru için sadece bir seçeneği işaretleyiniz ve hiçbir soruyu boş bırakmayınız.*
***1-Hiçbir zaman, 2- Nadiren, 3- Bazen, 4- Sıklıkla, 5- Her Zaman***

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| 1.Hangi sıklıkla planladığınızdan daha fazla internette kalırsınız? | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 2.Hangi sıklıkla ailenizle ilgili işleri ihmal ederek internette daha fazla zaman harcarsınız? | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 3.Okul veya ders ile ilgili çalışmalarınız hangi sıklıkta internette harcadığınız süre yüzünden zarar görmektedir? | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 4.Birileri internette ne yaptığınızı sorduğunda hangi sıklıkta sır gibi saklar veya savunmaya geçersiniz? | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 5.Birileri siz internette iken canınızı sıkarsa hangi sıklıkta onları tersler, onlara bağırır ve öfkeli davranırsınız? | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 6.Hangi sıklıkta gece internette harcadığınız süre yüzünden uykusuz kalırsınız? | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 7.İnternete bağlı değilken hangi sıklıkta internetle avunur veya internete bağlı olduğunuz hayalini kurarsınız? | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 8.İnternette iken hangi sıklıkla kendinizi 'birkaç dakika daha' derken bulursunuz? | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 9.Hangi sıklıkla internette harcadığınız zamanı azaltmak için uğraşırsınız ve başarısız olursunuz? | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 10.Ne kadar süre internette olduğunuzu hangi sıklıkla saklamaya çalışırsınız? | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 11.Hangi sıklıkla başkalarıyla dışarı çıkmak yerine internette daha fazla zaman harcamayı tercih edersiniz? | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 12.İnternete bağlanamadığınızda hangi sıklıkta kendinizi bunalımda, karamsar ve sinirli hissedip, internete bağlandığınızda bu şikâyetlerinizin hemen geçtiğini görürsünüz? | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |

## 9. Özgeçmiş

**Adı:** Nisa

**Soyadı:** Paslı

**Doğum Tarihi/Yeri:**

**Eğitim**

**Lise:** Bahçelievler Anadolu Lisesi / 2011

**Üniversite:** Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi / Psikoloji / 2017

**Sürekli Adres:**

Başakşehir - İstanbul

**Telefon:**

**E-Posta:**